

EVOLUȚIA LIBERTĂȚILOR
MASS-MEDIEI
ÎN CONTEXTUL IMPLEMENTĂRII
PLANULUI DE ACȚIUNI
UE – MOLDOVA

Olivia Pîrțac
Eugeniu Rîbca

Chișinău 2008

CZU 659.1/.3+070

P 67

Această publicație apare în cadrul proiectului “Relațiile Moldova - UE – Îmbunătățirea Informării și Dezbaterei Publice asupra Principalelor Evoluții”, implementat de Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT și finanțat de Fundația Soros-Moldova.

ADEPT, str. V. Alecsandri nr. 97,
Chișinău, MD 2012, Republica Moldova
Tel.: (373 22) 212992, tel./fax: (373 22) 213494
E-mail: adept@e-democracy.md, www.e-democracy.md

Design, tehnoredactare și prepress: **Editura GUNIVAS**

Autorii au realizat această publicație cu bună-credință și bune intenții. Numai autorii sînt responsabili de afirmațiile și concluziile exprimate, care nu sînt în mod necesar împărtășite de finanțator.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Pîrțac Olivia

Evoluția libertăților mass-mediei în contextul implementării planului de acțiuni UE – Moldova / Olivia Pîrțac, Eugeniu Rîbca; Asoc. pentru Democrație Participativă “ADEPT” — Ch. : Gunivas, 2008 (Balacron SRL). — 104 p.

Bibliogr. in notele de subsol. Tiraj 500 ex.

ISBN 978-9975-908-84-9

659.1/.3+070

© ADEPT, 2008.

Toate drepturile rezervate.

ISBN 978-9975-908-84-9

SUMAR

Procesul de implementare a PAUEM nu a avut ca efect consolidarea libertății de exprimare și a accesului la informație în Republica Moldova. Inovațiile legislative benefice (adoptarea Codului audiovizualului, spre exemplu) nu au generat progrese calitative în exercitarea libertății mass-mediei. Numărul cazurilor când instituțiile de presă au fost hărțuite, intimidat sau nedreptățite a fost foarte mare.

În pofida existenței unor mijloace de informare în masă care își asumă libertatea de a critica puterea, majoritatea mass-mediei nu are curajul de a adopta o atitudine combativă la adresa acțiunilor guvernărilor. În mod special, situația este gravă în domeniul audiovizualului, domeniu în care distribuția frecvențelor, în opinia reprezentanților radiodifuzorilor și ai societății civile, este supusă ingerințelor de ordin politic.

În această perioadă nu s-au implementat mecanisme de susținere de către stat a presei, bazate pe criterii stricte și obiective, aplicate egal pentru toate mijloacele de informare în masă. În Republica Moldova în procesul de finanțare a mass-mediei continuă să fie aplicate mecanisme discriminatorii, prin care se susțin doar ziarele cu o politică editorială progubernamentală.

Deși, de la tribună, autoritățile au susținut constant necesitatea realizării dreptului de acces la informație și a transparenței actului de guvernare, în fapt, instituțiile publice continuă să ignore sau să răspundă formal la cererile de acces la informație.

PRESCURTĂRI:

APEL – Asociația Presei Electronice

API – Asociația Presei Independente din Moldova

CADO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale

CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CCA – Consiliul Coordonator al Audiovizualului din Republica Moldova

CEC – Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova

CIJ – Centrul Independent de Jurnalism

CIN – Centrul de Investigații Jurnalistice

CO – Consiliul de Observatori al IPNA Compania “Teleradio-Moldova” sau, după caz, al IPRA Compania “Teleradio-Găgăuzia”

IPNA Compania “Teleradio-Moldova” – Instituția Publică Națională a Audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova”

IPRA Compania “Teleradio-Găgăuzia” – Instituția Publică Regională a Audiovizualului Compania “Teleradio-Găgăuzia”

HP – Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova

HG – Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova

MO RM – Monitorul Oficial al Republicii Moldova

PAUEM – Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Moldova

RM – Republica Moldova

INTRODUCERE

1.1. Caracteristici generale ale mass-mediei în perioada 2005-2007

La nivel de principiu, legislația RM garantează dreptul la exprimare și acces la informație, interzicînd cenzura mass-mediei. Totodată, presiunile politice asupra mijloacelor de informare în masă sînt frecvente în Moldova, afectînd dezvoltarea mass-mediei independente. În aceeași măsură, un obstacol în dezvoltarea presei libere este lipsa mijloacelor financiare, penuria instituțiilor de presă, incapacitatea majorității acestora de a deveni afaceri profitabile. În majoritatea instituțiilor de presă se observă dependența față de sponsori politici sau economici, care influențează politica editorială.

În general, în Moldova activează un număr destul de mare de ziare, agenții de presă, stații radio și canale TV. Totodată, este necesar a se lua în considerație și faptul că numărul instituțiilor de presă înregistrate oficial este mai mare decît numărul instituțiilor mass-media care activează real.

În baza unui studiu realizat în februarie-aprilie 2007 de către CIJ în rîndul organizațiilor mass-media din întreaga țară (inclusiv regiunea transnistreană), par a fi “funcționale” 420 de redacții, adică instituții care realizează un anumit “produs media”, ce este pus la dispoziția consumatorilor de știri mai mult sau mai puțin regulat¹. Ziarele constituie 35% din acest număr, revistele – 25%, posturile de radio – 13%, posturile TV – 8%, televiziunea prin cablu – 15% și agențiile de știri – 4%. În Chișinău sînt concentrate cele mai multe instituții mediatice – 54,5% din toate instituțiile identificate. Conform aceluiași studiu, numărul de jurnaliști angajați cu normă întreagă este de 1880, majoritatea din ei lucrînd pentru presa scrisă (ziare și reviste). În medie, redacțiile din țară au cîte cinci jurnaliști angajați. Cel mai

¹ A se vedea studiul privind “Necesitățile mass-mediei”, compartimentul “Peisajul mass-media”, pag. 1, www.ijc.md.

mare angajator este IPNA Compania “Teleradio-Moldova” (cu 104 jurnaliști angajați cu normă plină la postul de televiziune “Moldova 1” și 124 – la “Radio Moldova”). Pe de altă parte, aproximativ 36 la sută din instituțiile mass-media chestionate au mai puțin de cinci jurnaliști angajați².

Majoritatea mass-mediei se află în proprietate privată, dar mai sînt încă 72 de instituții publice (de stat, municipale). Aproximativ 82% dintre instituțiile mass-media înregistrate ca “întreprindere de stat” sînt reprezentate de mass-media scrisă³.

Potrivit datelor statistice, în anul 2005 existau 211 deținători de licențe de emisie, numărul cărora a crescut pînă la 245 în 2006. În conformitate cu datele CCA, la 1 ianuarie 2008, în Republica Moldova, activau 267 deținători de licență în domeniul audiovizualului dintre care: 44 în domeniul radiodifuziunii prin eter, 3 în domeniul radiodifuziunii prin satelit, 1 în domeniul radiodifuziunii prin fir, 36 în domeniul televiziunii prin eter, 167 în domeniul televiziunii prin cablu, 5 în domeniul televiziunii prin satelit, 8 în sistemul MMDS (sistemul TV multicanal prin eter-cablu), 2 în sistemul de retransmisie prin satelit, 1 în sistemul de retransmisie GSM⁴.

Mass-media audiovizuală reprezintă cel mai important mijloc de informare pentru majoritatea populației⁵. O mare parte dintre acestea retransmit canale rusești. Acest lucru s-a întîmplat atît din cauza posibilității limitate de a crea producție proprie, legislației relativ permissive și, mai ales, a toleranței manifestate de autoritatea de reglementare în domeniul audiovizualului, cît și a cunoașterii limbii ruse de către populație. În aceeași măsură, ultimul aspect favorizează și existența unui număr foarte mare de ziare și reviste în limba rusă. Deși în număr relativ egal cu presa de limbă română, presa de limbă rusă obține substanțial mai multe venituri din publicitate decît cea de limbă română, iar multe din publicațiile de limbă rusă reprezintă afaceri mai mult sau mai puțin profitabile. Totuși, experții apreciază

---

² Ibidem, pag. 2.

³ Ibidem, pag. 4.

⁴ Raport cu privire la activitatea CCA în anul 2007. Sursa: www.cca.md.

⁵ Pe baza datelor Barometrului de Opinie Publică realizat la comanda Institutului de Politici Publice (2005-2007).

că “o instituție mass-media profitabilă este o excepție, deși veniturile din publicitate au crescut în 2007”⁶.

Puterea de cumpărare a populației este relativ redusă, ceea ce face ca ziarele să fie vândute, de obicei, la prețuri mai mici decât sinecostul (prețurile de producție). Totodată, prețurile de distribuție sînt, pe de o parte, mari, iar pe de altă parte, instabile, lucru care se răsfrînge negativ asupra capacității mass-mediei de a fi o afacere profitabilă. Deficitul inherent se acoperă fie din finanțe publice, fie de partidele politice sau alți sponsori, fie de donatorii străini. Autoritățile locale finanțează unele ziare și (la moment) chiar unele posturi de televiziune sau radio. În aceste cazuri autoritățile exercită un control extensiv asupra acestor mijloace de informare în masă, decid numirea conducerii și concedierea jurnaliștilor neconvenabili.

În cadrul unui studiu sociologic efectuat de Centrul Independent de Jurnalism în perioada 15 iunie – 20 august 2007 în rîndul profesioniștilor de media, aceștia au constatat că “presa din Republica Moldova se află la etapa incipientă, comportă un nivel de dezvoltare insuficientă [...] în timp ce majoritatea fostelor republici unionale și-au asigurat o stabilitate a instituțiilor mass-media, în RM acest proces continuă. Dezvoltarea insuficientă a mass-mediei autohtone este influențată direct de problemele economice cu care se confruntă, în general, țara. Starea precară a presei din RM a generat una din cele mai grave consecințe: lipsa de independență. Dependența presei se manifestă sub două aspecte: financiar și ideologic. Pe de o parte, e vorba de bani, fără de care nici o instituție mass-media nu ar putea exista, iar pe de altă parte, este vorba de patron sau persoana din umbră, care dictează politica editorială”⁷.

IPNA Compania “Teleradio-Moldova” reflectă evenimentele părătitor, în favoarea autorităților centrale și, prin calitatea programelor sale, nu este o instituție cu adevărat publică. Autocenzura este o practică predominantă a jurnaliștilor angajați de IPNA și ziarele finanțate de autoritățile locale: independența creației s-ar solda cu pierderea locului de muncă. Dar acest lucru este adevărat și în privința celei

⁶ Media Sustainability Index. Moldova. Pentru anul 2007: http://www.irex.org/programs/MSI_EUR/2008/moldova.asp.

⁷ A se vedea studiul privind “Necesitățile mass-mediei”, compartimentul “Dezvoltarea mass-mediei din Republica Moldova: probleme și perspective”, pag. 1, www.ijc.md.

mai mari părți a mass-mediei private, care sînt *de facto* controlate de diferite partide politice.

Printre problemele acute ale presei este și lipsa de toleranță a autorităților față de critică. Aceasta generează intentarea unor procese civile de defăimare, a unor procese penale, inspecții fiscale, dar și recurgerea la alte metode de presiune directă sau indirectă.

Știrile sînt filtrate de autorități la o mare parte de instituții mass-media: sînt cazuri cînd informația de interes public este omisă sau prezentată în termeni exagerați (pozitivi sau negativi). Autoritățile centrale se bucură de o reflectare pozitivă extensivă.

În nota informativă a unei moțiuni simple “Libertatea presei și libertatea de expresie sînt sugrumate”, înaintată Parlamentului în 2007 de 15 deputați de opoziție, se menționa: “Limitarea dezvoltării pieței mass-media, prin intervenții guvernamentale și încălcarea principiului liberei concurențe în acest domeniu au devenit o realitate în perioada 2001-2007. Imixtiunea politico-guvernamentală pe piața mass-media s-a manifestat: – prin alocarea de fonduri bugetare instituțiilor media guvernamentale și celor partizane; – influențarea activității Consiliului Coordonator al Audiovizualului; – prin aplicarea unui tratament economico-financiar diferențiat și discriminatoriu în privința operatorilor de media și în activitatea unor mijloace de informare în masă; – prin abonarea obligatorie a instituțiilor și organizațiilor de stat la ziarile guvernamentale și cele partizane; – prin alte abuzuri ale funcționarilor.”⁸

Nivelul instruirii la facultățile de jurnalism și științe ale comunicării este de o calitate relativ joasă, fără o modernizare semnificativă, studiul practic este insuficient. “Organizațiile de media nu sînt mulțumite de calitatea studiilor absolvenților facultăților de jurnalism. În mod paradoxal, deși absolvesc din ce în ce mai mulți jurnaliști în fiecare an, mass-media din RM nu poate găsi jurnaliști buni cu care să lucreze, în special în domeniile ce necesită cunoștințe specializate, precum sînt afacerile, știința și cultura”⁹. În schimb, în ultimii ani organizațiile neguvernamentale au contribuit substanțial la ridicarea nivelului profesional al jurnaliștilor și a instruirii în jurnalism.

⁸ www.parlament.md. Mai concret, număr și dată moțiune

⁹ Media Sustainability Index. Moldova. Pentru anul 2007 vezi: http://www.irex.org/programs/MSI_EUR/2008/moldova.asp.

O trăsătură generală a presei din RM este și lipsa de transparență a proprietății în mass-media. În ceea ce privește proprietarii reali circulă mai mult zvonuri și nu deținem o informație deschisă și corectă. Acestei probleme nu i s-au consacrat, deocamdată, nici cercetări suficiente, și nici dezbateri serioase.

Starea jurnalismului de investigație rămîne a fi precară în RM. Jurnaliștii care produc materiale de investigație nu beneficiază de garanții legale specifice sau facilități, de vreo susținere din partea organelor de drept sau altor autorități. În special, alarmant este faptul că organele de drept nu reacționează la dezvăluirile publicate în presă. Jurnaliștii sînt ținta diferitor intimidări, procese intentate sau amenințări.

Concluzia unei aprecieri generale a situației mass-mediei în Republica Moldova este că, deși legislația nu este lipsită de garanții ale libertății mass-mediei, în practică presa se confruntă cu presiuni politice și dificultăți economice.

1.2. Privire de ansamblu asupra legislației ce reglementează activitatea mass-mediei

Cele mai importante acte internaționale și naționale care reglementează activitatea mass-mediei sînt următoarele:

a) acte internaționale: *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (data ratificării – 28.07.90), *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* (data ratificării – 28.07.90), *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale* (Convenția Europeană a Drepturilor Omului) – CADO (data ratificării – 24.07.97), *Convenția europeană cu privire la televiziunea transfrontalieră* (data ratificării – 19.12.02);

b) acte normativ-juridice cu caracter general: Constituția Republicii Moldova (adoptată la 29 iulie 1994), Codul civil (Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002), Codul cu privire la contravențiile administrative (aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 29.03.1985), Codul penal (Legea nr. 985-XV din 18.04.2002, Codul de procedură civilă (Legea nr. 225-XV din 30.05.2003), Codul de procedură penală (Legea nr. 122-XV din 14.03.2003), Codul electoral (Legea nr. 1381-XIII din 21.11.97);

c) **acte normativ-juridice, prin care se impun reglementări fundamentale în sfera difuzării informației:** Codul audiovizualului al Republicii Moldova (Legea nr. 260-XVI din 27.07.2006, Legea presei (Legea nr. 243-XIII din 26.10.1994), Legea nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație, Legea nr. 939-XIV din 20.04.2000 cu privire la activitatea editorială, Legea nr. 106-XIII din 17.05.1994 cu privire la secretul de stat, Legea nr. 171-XIII din 06.07.1994 cu privire la secretul comercial, Legea nr. 467-XV din 21.11.2003 cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat, Legea nr. 293-XIII din 23.11.1994 privind dreptul de autor și drepturile conexe, Legea nr. 54-XV din 21.02.2003 privind contracararea activității extremiste, Legea nr. 1227-XIII din 27.06.1997 cu privire la publicitate, Legea nr. 17-XVI din 15.02.2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Constituția Republicii Moldova garantează libertatea opiniei și a exprimării (art. 32) și dreptul la informație (art. 34). Aceste prevederi generale sînt detaliate în Legea presei, Codul audiovizualului, Legea privind accesul la informație și alte legi. Deși Codul penal conține numeroase articole ce restricționează direct sau indirect libertatea de exprimare (“Propaganda războiului” (Articolul 140); “Încălcarea inviolabilității vieții personale” (Articolul 177); “Violarea dreptului la secretul corespondenței” (Articolul 178); “Calomnierea judecătorului, a persoanei care efectuează urmărirea penală ori contribuie la înfăptuirea justiției” (Articolul 304); “Chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orînduirii constituționale a Republicii Moldova” (Articolul 341); “Acțiunile intenționate îndreptate spre ațîțarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase” (Articolul 346 ș.a.). Republica Moldova a reușit decriminalizarea calomniei și insultei. Articolul 16 din Codul civil, însă, a fost utilizat în repetate rînduri pentru a acționa mass-media în judecată pentru defăimare.

În aspect economic, inclusiv fiscal, nu există dezavantaje pentru mass-media în raport cu alte tipuri de afaceri. În același timp, la nivel național și local lipsesc strategiile de dezvoltare a mijloacelor de informare în masă, care ar viza dezvoltarea economică a acestora. Instituția subsidiilor din finanțele publice nu este dezvoltată adecvat: doar mass-media publică și de stat (IPNA Compania “Teleradio-Moldova” și instituțiile mass-media finanțate de autoritățile locale) primesc astfel de subsidii.

Legislația RM privind mass-media este în proces de continuă îmbunătățire. În pofida existenței unui anumit număr de norme nearmonizate cu standardele europene și a unui teren larg pentru perfecționare, în general, nu legislația este un obstacol în calea libertății presei, ci aplicarea tendențioasă a acesteia, unele practici administrative, presiuni sau realități economice dificile.

1.3. Prevederile PAUEM privind libertatea de exprimare, libertatea mass-mediei și accesul la informație

Planul de acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova (PAUEM) a fost semnat la 22 februarie 2005 la Bruxelles, în cadrul Consiliului de Cooperare Moldova – Uniunea Europeană. Între 2005 și 2008 acesta a reprezentat unul dintre principalele stimulente ale evoluțiilor democratice din RM: avînd caracter de convenție, guvernarea a conștientizat necesitatea îndeplinirii obligațiilor asumate pentru susținerea perspectivei de integrare europeană, orientare politică preluată și de partidul de guvernămînt.

Totuși, prevederile PAUEM privind libertatea de exprimare, libertatea mass-mediei și accesul la informație sînt extrem de generale și însumează esența în totalitate. Asigurarea libertății de exprimare și a libertății presei este declarată *ab initio* în PAUEM drept o prioritate, iar prevederile de bază sînt consacrate în primul compartiment, la capitolul “Drepturile și libertățile fundamentale ale omului”. Astfel, subpunctul (9) se intitulează “Asigurarea respectării libertății de expresie” și prevede:

Asigurarea relației transparente între autorități și instituțiile media în conformitate cu recomandările Consiliului Europei; ajutor financiar din partea statului pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media;

Elaborarea și implementarea unui cadru legal adecvat ce garantează libertatea expresiei și a mass-mediei, în conformitate cu standardele europene și în baza recomandărilor Consiliului Europei.

Exceptînd aspectul “ajutor financiar din partea statului pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media” – o prevedere clară, a cărei executare s-ar putea detecta ușor, restul prevederilor sînt oarecum vagi. Deși în esență

destul de clare, generalitatea acestor prevederi ale PAUEM, le face destul de dificil de executat pentru autorități: pe de o parte, orice progres în domeniu va putea fi raportat și se va lua în considerație, iar, pe de altă parte, orice “incident nefericit” sau o statistică constant negativă poate duce la constatarea implementării necorespunzătoare a PAUEM la capitolul libertate de exprimare. Prevederile citate mai sus înseamnă, de fapt, foarte mult: înseamnă garantarea plenară a dreptului la libera exprimare, acces liber la informație și o legislație conformă standardelor europene.

În concluzie, PAUEM spune două lucruri: *primul* (specific) – ajutor financiar din partea statului pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media; al *doilea* (generic) – toate celelalte aspecte la capitolul libertatea de exprimare și libertatea presei (acces la informație, transparență, elaborarea și implementarea legislației) să fie “în conformitate cu standardele europene”. În consecință, putem afirma că, în virtutea interpretării extensive a prevederilor, prin PAUEM se impun exigențe foarte mari autorităților moldovene și acestea trebuie să depună eforturi constante pentru a garanta libertatea de exprimare și accesul liber la informație. Pe de altă parte, în aceeași măsură, am putea spune că exigențele sînt elementare: în afara stipulației specifice privind ajutorul financiar din partea statului pentru mass-media, care ar implica acțiuni particulare de legiferare, în rest, statul nu trebuie să facă nimic altceva, decît să-și respecte numeroasele angajamente pe care și le-a asumat prin convențiile internaționale și legislația națională.

Încă o prevedere care vizează domeniul media se conține în subpunctul (77) din compartimentul consacrat “Contactelor interumane”, care, în vederea “*intensificării cooperării culturale*” dispune printre altele “Ajustarea legislației relevante în domeniul audiovizualului la standardele europene (în vederea posibilei participări la programul Media, în cazul îndeplinirii condițiilor necesare)”. În esență, în raport cu subpunctul (9) al PAUEM, acest alineat al subpunctului (77) nu face decît o specificație: legislația audiovizuală trebuie racordată la standardele europene, încadrîndu-se plenar în spiritul prevederilor de bază: “un cadru legal adecvat ce garantează libertatea expresiei și a mass-mediei, în conformitate cu standardele europene”.

AUDIOVIZUALUL

2.1. Reglementări în domeniul audiovizualului în perioada februarie 2005 – august 2006

Activitatea în domeniul audiovizualului și-a găsit reglementare odată cu adoptarea la sfârșitul anului 1995 a Legii audiovizualului¹⁰. Către finele anului 1996 a fost adoptat Statutul Consiliului Coordonator al Audiovizualului, care reprezenta autoritatea publică autonomă în domeniu, responsabilă pentru implementarea Codului audiovizualului, reglementarea și coordonarea activității radiodifuzorilor¹¹.

Pe parcursul a 10 ani, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat mai multe acte de modificare și interpretare a Legii audiovizualului care, în esență, au demonstrat un singur lucru: puterea dorește să dețină un control absolut asupra audiovizualului din RM. În esență, orice “ieșire de sub control” a televiziunii publice sau CCA era urmată de o modificare sau interpretare a Legii audiovizualului¹².

2.1.1. Licențierea instituțiilor audiovizuale la momentul semnării PAUEM (februarie 2005 – august 2006)

Potrivit Legii audiovizualului, prin instituții audiovizuale erau desemnate: posturile de radio și studiourile de televiziune, difuzarea cărora era realizată prin intermediul instalațiilor tehnice amplasate pe teritoriul RM, prin unde terestre și/sau prin cablu, pentru recepționare pe teritoriul țării sau pe teritoriul altor state.

¹⁰ Legea audiovizualului (Legea nr. 603-XIII din 03.10.1995).

¹¹ HP nr. 988-XIII din 15.10.96 cu privire la statutul, structura, devizul de cheltuieli și cuantumul retribuirii lunare a muncii pentru vechime în muncă membrilor și colaboratorilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului.

¹² Legea audiovizualului a fost modificată, completată sau interpretată prin următoarele acte: HP nr. 1383-XIII din 26.11.97 privind aplicarea prevederilor articolului 7 alineatul (2) al Legii audiovizualului (MO RM nr. 82-83 din 11.12.1997); Legea nr. 1399-XIII din 05.12.1997; Legea nr. 427-XIV din 04.06.1999; Legea nr. 1077-XIV din 22.06.2000; Legea nr. 1257-XIV din 29.09.2000; Legea nr. 123-XV din 03.05.2001; Legea nr. 238-XV din 07.06.2001.

Necesitatea (obligativitatea) înregistrării de stat a subiecților prestatori de servicii în domeniul tele- și/sau radiodifuziunii se explică prin numărul limitat de frecvențe terestre accesibile statului. Numărul limitat de frecvențe care poate fi oferit pentru difuzare și, respectiv, obligația statului de a asigura pluralismul de opinii în domeniul audiovizualului, în consecință, au determinat trăsătura esențială a procedurii de înregistrare a posturilor de radio și studiourilor de televiziune – în bază de concurs. La nivel practic, procedura a luat forma de concurs pentru atribuirea licențelor de emisie. Licența de emisie constituia unicul temei al emiterii programelor audiovizuale.

Înregistrarea de stat a instituțiilor audiovizualului a fost și este exercitată de CCA, declarat prin lege “*autoritate publică autonomă*”.

La fondarea instituțiilor audiovizuale legislația impunea anumite restricții:

- persoanele fizice (cetățenii RM) erau în drept să fondeze instituții ale audiovizualului doar prin intermediul creării unui subiect de drept avînd statut de persoană juridică. O persoană fizică sau juridică putea deține mai mult de 50% din capitalul statutar doar la o singură instituție a audiovizualului, iar la altele – nu mai mult de 20%;
- persoanele fizice sau juridice străine erau în drept să fondeze instituții ale audiovizualului doar prin intermediul creării unei/unor întreprinderi mixte, la care participă subiecți din RM;
- întreprinderile de telecomunicații și întreprinderile de exploatare a rețelilor de comunicații audiovizuale nu puteau fi fondatoare sau coproprietare ale instituțiilor audiovizuale;
- instituțiile audiovizuale, private de dreptul de emisie pentru acțiuni ilegale, erau în drept să participe la concursul pentru obținerea licenței de emisie doar la expirarea a trei ani de la data, la care au fost private de acest drept.

Etaple procedurii de licențiere a instituțiilor audiovizuale erau următoarele: a) determinarea frecvențelor care pot fi propuse pentru concurs; b) anunțarea concursului; c) depunerea actelor pentru concurs; d) desfășurarea ședinței de concurs; e) eliberarea licenței de emisie; f) eliberarea licenței tehnice; g) eliberarea deciziei de autorizare; h) anunțarea CCA cu privire la începerea emisie și încetarea emisie.

Frecvențele care puteau fi propuse pentru concurs erau determinate prin două decizii separate, adoptate de 1) Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor, ale cărui atribuții în domeniu erau exercitate de Comisia de stat pentru frecvențe radio și informatică, și respectiv 2) CCA.

Comisia determina prin decizia sa, în baza Tabelului național al benzilor și frecvențelor radio, frecvențele care puteau fi propuse pentru concurs de către CCA. Această activitate, avînd caracter tehnic, era destinată determinării capacităților tehnice și admisibilității difuzării emisiunilor audiovizuale pe anumite frecvențe, totodată, asigurîndu-se respectarea standardelor tehnice de stat și a angajamentelor internaționale pe care și le-a asumat RM în domeniul radiocomunicațiilor.

CCA era în drept să adopte una din următoarele decizii: a) declararea concursului pentru toate frecvențele libere; b) declararea concursului doar pentru un anumit număr de frecvențe, celelalte urmînd a fi prezentate pentru concurs ulterior; c) nu declară (teoretic, temporar) concursul pentru anumite frecvențe.

Posibilitatea de a nu anunța concurs pentru anumite frecvențe, în acea perioadă își găsea justificare în ideea potrivit căreia CCA îi revenea obligația de a asigura pluralismul de opinii în domeniul tele-radiodifuziunii și de a crea condiții, care să permită agenților din domeniul audiovizualului să realizeze venituri suficiente pentru a-și acoperi cheltuielile (timp îndelungat, în Republica Moldova s-a afirmat că piața de publicitate nu este suficientă pentru a asigura viabilitatea financiară a posturilor de radio și studiourilor de televiziune existente).

Comisia de stat pentru frecvențe radio și informatică și CCA nu făceau publice informațiile privind frecvențele disponibile de a fi scoase la concurs, contrar dispoziției din lege potrivit căreia CCA “asigură publicitatea frecvențelor disponibile care pot fi utilizate pentru emisiile audiovizuale de către publicul larg”.

Concursul de atribuire a licențelor de emisie în domeniul audiovizualului se anunța de către CCA, urmînd a fi respectate o serie de condiții impuse de lege, inclusiv:

- anunțul propriu-zis se făcea public prin intermediul mass-mediei, executîndu-se astfel dispoziția legii, potrivit căreia deciziile CCA “se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova”;

- concursul dura cel puțin 45 de zile;
- se asigura publicitatea informației cu privire la condițiile de participare și desfășurare a concursului.

Pentru CCA nu exista o obligație expresă de a asigura publicarea în MO RM a acestei categorii de informații, fapt care constituia o sursă a abuzurilor;

deoarece legislația în vigoare stipula examinarea cererii pentru acordarea licenței de emisie în termen de o lună din momentul depunerii ei, anunțul cu privire la desfășurarea concursului trebuia să prevadă data, de la care sînt primite cererile de participare la concurs, astfel încît să se asigure respectarea acestui termen.

Practica (abuzurile) în domeniul licențierii demonstra necesitatea reglementării prin lege a condițiilor de participare la concurs, în vederea indicării: listei complete a actelor necesare pentru obținerea licenței de emisie (inclusiv, categoriile de informații, care trebuiau prezentate în fiecare din aceste acte); domeniilor asupra cărora CCA putea cere informații suplimentare (doar) în cadrul ședinței de concurs.

Cererea, împreună cu actele anexate, erau depuse la sediul CCA de către fondator sau de către persoana autorizată. Cererea pentru licența de emisie putea fi respinsă în cazul în care nu conținea informațiile menționate în lege și/sau era depusă de o persoană neautorizată. În acest caz CCA era obligat să-l informeze pe participantul la concurs.

Pentru evitarea abuzurilor, era necesar a se stipula în lege că această acțiune constituia o competență a CCA și nu a aparatului acestuia. Aparatul CCA trebuia să fie obligat prin lege să atragă atenția participanților la concurs asupra inexactităților, care puteau conduce la scoaterea concurentului din concurs. Spre regret, în legislație nu exista o prevedere expresă că cererea putea fi respinsă doar prin decizia CCA, fapt care ducea la abuzuri din partea aparatului CCA.

Pentru desfășurarea legală a ședințelor CCA era necesară prezența a cel puțin 7 membri ai acestuia, absența cvorumului atrăgînd nulitatea deciziei. Deciziile puteau fi adoptate cu votul a cel puțin 6 membri ai CCA, care erau în drept să voteze doar “pro” sau “contra”, fiindu-le interzis să se eschiveze de la vot. Legislația în vigoare în acea perioadă stipula caracterul public al dezbaterilor, însă adoptarea (votarea) deciziilor cu privire la atribuirea licențelor de emisie putea fi secretă.

Legea audiovizualului obliga CCA să-și motiveze deciziile adoptate. Acestea, împreună cu motivațiile, urmau a fi date publicității.

La adoptarea deciziei de atribuire a licenței de emisie CCA urma să se conducă de următoarele criterii:

- pluralismul de opinii; atitudinea echitabilă față de toți participanții; calitatea și diversitatea programelor; favorizarea liberei concurențe, a creației și imparțialității programelor difuzate de instituțiile audiovizualului;
- interesele telespectatorilor și/sau radioascultătorilor, necesitatea apărării intereselor naționale, propagării valorilor culturale, reflectării în programele audiovizuale a poziției diferitor grupuri sociale; conformitatea posibilităților tehnice și potențialului creator al instituției audiovizualului cu datele și parametrii specificați în cerere; prioritatea programelor naționale la utilizarea frecvențelor și rețelelor radio/TV (ponderea creațiilor audiovizuale proprii în volumul total al programelor trebuia să fie de cel puțin 30%; în anumite cazuri, CCA avea dreptul să modifice raportul, dar acesta nu putea fi mai mic de 20%).

CCA era în drept să stabilească suplimentar și alte criterii. CCA era în drept să respingă cererea pentru acordarea licenței de emisie doar în cazul în care: a) titularul cererii nu dispunea de statut de persoană juridică; b) a fost eliberată anterior o licență de emisie către o altă instituție audiovizuală, avînd aceeași denumire; c) statutul instituției audiovizuale venea în contradicție cu legislația din domeniul audiovizualului și/sau legislația în vigoare; d) cererea a fost depusă pînă la expirarea a trei ani de la data, la care CCA a adoptat decizia privind anularea licenței de emisie a respectivei instituții audiovizuale; e) lipseau posibilitățile tehnice de realizare a emisiei în condițiile specificate în cerere și în conformitate cu standardele de stat. CCA era obligat să aducă la cunoștința solicitantului motivele respingerii cererii.

Licența de emisie se elibera în termen de 20 de zile din ziua desfășurării ședinței de concurs a CCA, la care a fost adoptată decizia în cauză. Pentru eliberarea licenței de emisie legislația stipula următoarele condiții:

- a) corespunderea mijloacelor tehnice utilizate standardelor de stat în domeniul televiziunii (inclusiv prin cablu) sau radioului, fapt

ce urma a fi confirmat prin măsurările de control, efectuate de CCA în comun cu serviciile tehnice ale organului central de specialitate;

- b) achitarea taxei de licență (prevăzută în legea bugetului pentru anul respectiv), a taxei pentru asistență specializată (acordată de CCA), precum și a unui impozit (prevăzută de legislație, dar inexistent în fapt) și a unei taxe vamale (sensul și originea căreia au rămas necunoscute tuturor și care, de asemenea, era inexistentă).

Legislația în domeniul audiovizualului prevedea indicarea în licența de emisie a următoarelor categorii de informații: a) informațiile, consemnate în cerere, b) canalele de emisie, c) raza teritorială de recepție sigură, d) obiectul difuzării, cota programelor de producție proprie și orientarea lor tematică, e) volumul mediu al emisiei zilnice, f) angajamentele asumate de către instituția audiovizualului, g) termenul de acțiune al licenței de emisie, h) rețelele și/sau stațiile de emisie, prin care se face difuzarea.

Licența de emisie era netransmisibilă și se acorda pentru un termen expres determinat prin lege: pentru difuzare în domeniul televiziunii – 5 ani, pentru difuzare în domeniul radio – 3 ani. Licența de emisie era valabilă din momentul eliberării deciziei de autorizare (de exploatare a rețelilor) pînă la expirarea termenului pentru care a fost eliberată. Deținerea dreptului de difuzare pentru perioada ce depășea acest termen este condiționată de obținerea unei noi licențe de emisie (prin parcurgerea procedurii de concurs). Decizia privind atribuirea licenței de emisie se aducea la cunoștința solicitantului și organului central de specialitate.

Pentru emiterea programelor audiovizuale, titularul licenței de emisie urma să obțină licența tehnică, prin intermediul căreia se legaliza dreptul de construire și/sau întreținere, exploatare a stațiilor și rețelilor de radio și/sau televiziune prin eter și/sau cablu. În vederea evitării situațiilor litigioase, termenul de valabilitate al licenței tehnice coincidea cu termenul de valabilitate al licenței de emisie. Licența tehnică se atribuia în temeiul Legii telecomunicațiilor, de către Ministerul Transporturilor și Comunicațiilor, ale cărui atribuții în domeniu erau exercitate de Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică.

Decizia de atribuire sau respingere a licenței tehnice, conform Legii audiovizualului, urma a fi adoptată în termen de 15 zile. Pentru eliberarea licenței tehnice, legislația în vigoare prevedea obligația prezentării de către conducătorul sau reprezentantul titularului licenței de emisie a unei cereri, la care urmau a fi anexate: a) copia licenței de emisie, eliberată de CCA, b) proiectul tehnic al stației/rețelei, aprobat de Inspectoratul de Stat al Comunicațiilor, c) buletinul de măsurări eliberat de Inspectoratul de Stat al Comunicațiilor etc.

Decizia de autorizare se acorda de CCA, în baza licenței de emisie și a licenței tehnice, în termen de 5 zile din momentul prezentării de către solicitant a licenței tehnice, reprezentând actul de legalizare a rețelelor de radiodifuziune sau de televiziune. Refuzul de eliberare a deciziei de autorizare se comunica solicitantului, în formă scrisă, în termen de 5 zile din momentul solicitării acesteia.

Licența de emisie era valabilă din data la care era eliberată decizia de autorizare. Dreptul de a începe emisia se păstra timp de un an de la data intrării în vigoare a licenței. Dacă în decursul unui an de la data intrării în vigoare a licenței instituția audiovizualului nu începea emisia, licența își pierde valabilitatea.

Instituțiile audiovizualului erau obligate să avizeze CCA în termen de 10 zile de la începerea emisie.

Mecanismul de înregistrare a instituțiilor audiovizuale era extrem de complicat, necesitând timp și eforturi considerabile. Reprezentanții instituțiilor audiovizuale și ai organizațiilor neguvernamentale din domeniul mass-media solicitau simplificarea de urgență a acestui mecanism. Aceste solicitări și-au găsit concretizare în elaborarea unui proiect de lege: proiectul Legii audiovizualului, elaborat de APEL.

2.1.2. Legea nr. 1320-XV din 26.07.2002 cu privire la Instituția publică națională a audiovizualului Compania "Teleradio-Moldova"

(în vigoare: 15.08.2002 – 18.08.2006)

La 24 aprilie 2002, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, în urma unor dezbateri ample asupra situației politice din Republica Moldova, a adoptat Rezoluția 1280 (2002) privind funcționarea instituțiilor democratice în Moldova. Art. 10 (10) al Rezoluției 1280 a

APCE stipulează necesitatea revizuirea Legii audiovizualului și schimbarea statutului Companiei “Teleradio-Moldova” în instituție publică a audiovizualului. În vederea executării acestei dispoziții a Rezoluției, în Parlament au fost prezentate două proiecte de lege privind instituția publică a audiovizualului: unul – de către opoziția parlamentară și APEL, altul – de către Președintele RM. La 26 iulie 2002 Parlamentul a adoptat proiectul legii propus de șeful statului, deși experții Consiliului Europei au dat aviz negativ proiectului în cauză.

Reorganizarea Companiei de Stat “Teleradio-Moldova” trebuia să aibă ca scop eliminarea cenzurii prin deetatare și transformarea ei în instituție publică a audiovizualului. Instituția publică națională a audiovizualului este un serviciu public de radiodifuziune și/sau televiziune, independent în activitatea editorială și de creație, autonom instituțional, care reflectă interesele tuturor categoriilor sociale, constituit în baza capitalului financiar exclusiv sau majoritar public, ale cărui cheltuieli de funcționare și dezvoltare sînt suportate de întreaga societate prin finanțare directă (taxe) și indirectă (bugetară), al cărui semnal de emisie are acoperire națională și a cărui activitate este su-pravegheată de societate, în baza legii.

Remarcăm că statutul juridic al Companiei de Stat “Teleradio-Moldova” anterior era stipulat prin Legea audiovizualului și Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 502 din 12.09.96¹³. În noua lege IPNA Compania “Teleradio-Moldova” era declarată “*instituție publică națională a audiovizualului*” (art. 1). Formal, această calitate Compania o avea deja prin Legea audiovizualului (art. 7).

Legea cu privire la instituția publică națională a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova”, în general, era apreciată de experți drept o lege declarativă, care nu asigură independența funcțională, editorială și de creație a instituției.

Necesitatea modificării legislației în vigoare în vederea instituirii unor mecanisme eficiente de garantare reală a independenței funcționale, financiare, editoriale și de creație a IPNA “Teleradio-Moldova” reprezintă, în continuare, un deziderat în domeniul libertății de exprimare.

---

¹³ Hotărîrea Guvernului nr. 502 din 12.09.96 privind aprobarea Statutului Companiei de Stat “Teleradio-Moldova”.

2.2. Evoluțiile anului 2005

2.2.1. Legiferare

Anul 2005 a fost marcat, în principal, de evenimente electorale: în prima jumătate a anului atenția publică a fost concentrată asupra alegerilor parlamentare și celor ale Președintelui RM, iar în a doua jumătate – de încercările repetate de a alege un primar al capitalei.

Mass-media a jucat un rol important în acest proces, iar legislația privind reflectarea campaniei electorale a fost în permanentă dezbateră și perfecționare.

La 6 ianuarie 2005 Comisia Electorală Centrală a adoptat Concepția reflectării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova (Hotărîrea nr. 608), iar la 8 ianuarie 2005 – Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale pentru alegerea Parlamentului în mijloacele de informare în masă (Hotărîrea nr. 613). Pentru alegerile locale s-a adoptat doar o Concepție¹⁴. Aceste acte au suferit mai multe modificări pe parcursul campaniilor electorale, fiind un subiect permanent de dezbateră și controversă. În mod deosebit, au suscitată disensiuni următoarele probleme: durata dezbaterilor la instituțiile audiovizualului, prezența reportajelor electorale în cadrul emisiunilor de știri, precum și implicarea – obligatorie sau facultativă? – a instituțiilor audiovizuale private în campania electorală.

În mare măsură, CEC a ținut cont de sugestiile venite din partea societății civile și a partidelor politice, incluzându-le în legislație, campaniile electorale din anul 2005 fiind reglementate de acte perfecționate în raport cu alegerile anterioare.

La 22 iulie 2005 a fost modificat Codul Electoral, inclusiv în privința desfășurării campaniei electorale în mass-media, fiind introdusă o nouă modalitate de reglementare a conduitei participanților la campania electorală – *Codul de conduită* – o “convenție încheiată între concurenții electorali și reprezentanții mass-mediei privind modul de desfășurare și de reflectare a campaniei electorale, care exclude lezarea demnității și imaginii concurenților electorali” (art. 1, art. 22 lit.r).

¹⁴ Hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr. 1145 din 24.05.2005 cu privire la aprobarea Concepției reflectării campaniei electorale pentru alegerile noi în funcția de primar în unele circumscripții electorale de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova.

La 28 octombrie 2005 CEC a aprobat Codul de conduită privind modul de desfășurare și reflectare a campaniei electorale, stabilind că aderarea la principiile acestui act reprezintă o recomandare, și nu o obligație. La câteva luni după ce și-a început activitatea noua componență a Parlamentului, a fost făcută publică informația potrivit căreia legislativul lucrează asupra unui proiect al Codului audiovizualului. Acest proiect nu a fost totuși finalizat pînă la sfîrșitul anului, adoptarea lui fiind o prioritate a Parlamentului pentru 2006.

2.2.2. Aplicarea legislației audiovizuale

Pe parcursul anului 2005 în vizorul societății civile și al organizațiilor internaționale s-au aflat actele de distribuire a frecvențelor și canalelor TV de către CCA.

În mai 2005 reprezentanți ai “Euronova Media Grup” (TV “Euronova”, “Albasat-TV”, postul de radio “Vocea Basarabiei”) au inițiat manifestări de protest contra modului de gestionare a licențelor în domeniul audiovizualului în RM, pichetînd timp de două luni sediile Parlamentului și CCA. Protestatarii și-au argumentat poziția în numeroase declarații privind abuzurile CCA.

APEL și, respectiv, CIJ au lansat declarații prin care s-au arătat îngrijorate de situația Holdingului “Euronova Media Grup” (HEMG) și au criticat acțiunile CCA. În declarația lansată, CIJ aprecia că acțiunile de hărțuire a HEMG poartă un caracter politic și urmăresc stoparea procesului de dezvoltare a unei rețele naționale independente, considerînd că prin hărțuirea HEMG “este afectat pluralismul de opinii și se încalcă dreptul publicului la o informare diversă și multiaspectuală în numele unor interese politice ușor sesizabile”¹⁵.

În perioada ianuarie-iunie 2005, APEL a monitorizat IPNA Compania “Teleradio-Moldova” (au fost monitorizate știrile și emisiunile “Radio Moldova” și TV “Moldova 1”, avînd ca tematică eradicarea sărăciei, combaterea corupției, copilul în dificultate). În concluziile generale, inserate în raportul din luna iunie, se menționa: “În proporție de 80-90 la sută știrile monitorizate reflectă evenimente neconflictuale, adică irelevante pentru schimbările și evoluțiile din societate

¹⁵ Raport Anual 2005: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (CIJ), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64.

care, în mod firesc, provoacă contrapunerii și controverse. Oscilații mai mari se remarcă la capitolele parțialitate, de care e responsabilă deontologia profesională și editorii de știri. Cu o cotă de 1-2 la sută în lunile martie, aprilie, mai, numărul știrilor pătinoare a crescut în perioadele electorale (17% – în februarie și 8,52% – în iunie). Principiul obligatoriu de prezentare a evenimentului prin prisma a cel puțin două surse independente se respectă într-o proporție medie de peste 11% lunar. Acest indicator a ajuns pînă la aproape 13% în luna iunie – cel mai înalt în ultimele cinci luni, dar nu l-a depășit pe cel atestat în ianuarie. Oricum, se întrevide un ușor progres și, dacă acesta ar fi menținut și dezvoltat constant în paralel cu îmbunătățirea celorlalți parametri, ar conduce la caracteristicile unei politici editoriale proprii serviciului public de televiziune”¹⁶.

“La 22 iunie 2005, ora 22.00, și-a sistat emisia “Radio Sîngera”, post ce difuzează în cîteva suburbii ale mun. Chișinău, pe motiv că nu se poate încadra în termenul de o lună acordat de CCA pentru modificarea locului de amplasare a antenei de emisie. CIJ a făcut o declarație în legătură cu acest eveniment, remarcînd că “sistarea activității “Radio Sîngera” este un act de cenzură prealabilă – restrîngere extremă a libertății de exprimare ... Suspendarea activității acestui post de radio este cu atît mai gravă cu cît se produce într-o perioadă în care se desfășoară agitația electorală, astfel încît ascultătorilor li se încalcă dreptul la o informare pleneră privind cei pe care urmează să-i aleagă. Remarcăm că “Radio Sîngera” emite într-o localitate unde la 10 iulie 2005 urmează să aibă loc alegeri (alegerile generale ale primarului mun. Chișinău)”¹⁷.

În șirul ilegalităților comise de CCA se înscrie și retragerea ilegală a licenței de emisie, eliberată companiei “Media Sfera” SRL, înainte de expirarea termenului de un an (prevăzut de lege pentru începerea emisiei), deși această organizație s-a arătat de bună-credință și a anunțat CCA la timp despre tergiversarea (ce nu depindea de postul respectiv) în arendarea sediului.

Critici vehemente la adresa CCA a provocat și adoptarea Deciziei nr. 65 din 13.09.2005, prin care licența de emisie eliberată companiei

¹⁶ www.apel.md.

¹⁷ Raport Anual 2005: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (CIJ), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64.

“Analitic Media-Grup” SA pentru difuzare pe Rețeaua publică III TV (cu acoperire de 90% din teritoriul RM) a fost declarată nevalabilă¹⁸.

În temeiul Deciziei nr. 75 din 18.10.2005 CCA a eliberat licență de emisie pentru difuzare pe Rețeaua publică III TV postului “Media Satelit” SRL, declarând nevalabilă licența de emisie a “Analitic Media-Grup” SA¹⁹. Precizăm că “Media Satelit” SRL a obținut dreptul de a retransmite prin această rețea postul moscovit “Pervii kanal”.

Decizia CCA nr. 75 din 18.10.2005 a fost publicată a doua zi într-o ediție specială a MO RM (fără număr), fapt care a trezit și mai mari suspiciuni privind autonomia CCA. Respectiva decizie a CCA a generat un adevărat scandal în societate. Înainte de toate, au reacționat organizațiile media, exprimându-și atitudinea într-o declarație, dar și nouă organizații internaționale și misiuni diplomatice acreditate la Chișinău.

Astfel, CIJ, API, Uniunea Jurnaliștilor din Moldova, Comitetul pentru Libertatea Presei din Moldova și APEL remarcau că “Decizia respectivă a fost adoptată în condiții de insuficientă transparență, într-o grabă neclară și nejustificată, fapt ce sugerează că interese de alt ordin decât cele prevăzute de legislația în vigoare au determinat aceste acțiuni ale CCA. Arăt la momentul adoptării Deciziei nr. 75 din 18.10.2005, cât și pînă la acest moment, existau dubii serioase asupra autenticității unor documente, care au stat la baza deciziei date. CCA a declarat nevalabilă licența de emisie, care a fost eliberată cu mai puțin de un an în urmă întreprinderii “Analitic Media-Grup” SA, fără să obțină o confirmare oficială a rezilierii contractului cu această organizație de la ЗАО “Первый канал. Всемирная сеть”. CCA nu deține nici alte confirmări că documentele cu semnătura persoanei responsabile și ștampila ЗАО “Первый канал. Всемирная сеть” sînt autentice, în condițiile în care există o scrisoare de la această organizație din care rezultă că documentele respective ar fi fost falsificate. Este evident că CCA nu are o justificare pentru acțiunile grăbite din cazul dat și era oportun să aștepte clarificarea faptelor”²⁰.

¹⁸ Decizia CCA nr. 65 din 13.09.2005 despre anunțarea concursului pentru utilizarea frecvențelor radio și a canalelor TV disponibilizate.

¹⁹ Decizia CCA nr. 75 din 18.10.2005 privind bilanțul concursului pentru utilizarea frecvențelor radio și a canalelor TV disponibilizate, anunțat de CCA prin decizia nr. 65 din 13.09.2005.

²⁰ *www.ijc.md*.

De asemenea, într-o declarație comună, semnata de 13 misiuni diplomatice și organizații internaționale acreditate la Chișinău, se menționa: “Șefii de misiune ai țărilor și organizațiilor semnatare ale comunicatului își exprimă îngrijorarea în legătură cu felul în care sînt acordate licențele de emisie și sînt alocate frecvențele în Republica Moldova. Mai există serioase semne de întrebare în legătură cu transparența unor astfel de decizii și independența CCA. Reglementarea mass-mediei și distribuirea licențelor și frecvențelor trebuie făcute într-o manieră transparentă și corectă, astfel încît să se evite orice suspiciuni de implicare politică sau interes comercial”²¹.

La rîndul său, postul public rusesc “Pervii kanal” a declarat public că documentele pe care s-au bazat autoritățile moldovene atunci cînd au anunțat concursul pentru Rețeaua a III-a națională și cînd au ales cîștigătorul au fost fabricate. “Pervii kanal” a menționat că ar putea să solicite organelor de drept din Moldova inițierea unor investigații în legătură cu falsificarea de documente și pedepsirea vinovaților.

“Analitic Media-Grup” a acționat în judecată CCA, pe motiv că acesta nu avea dreptul să anunțe concursul respectiv.

La ședința CCA din 6 decembrie 2005, un canal intens solicitat a fost Canalul 43 (Chișinău) cu raza de acoperire de circa 50 de kilometri, care a aparținut fostului post de televiziune “Catalan”, iar în ultimul timp fusese utilizat de “Media-Portal” SRL și de Societatea “Mir”. Pentru el au concurat Compania “Analitic Media-Grup” și alte trei companii media: “Baza Tele Baștina” SRL din Chișinău, “TV Euronova” SRL din Nisporeni și Agenția de publicitate și comerț “Promo și Punctum” din Chișinău.

Cîștigătoare a fost desemnată Compania “Analitic Media-Grup”²², deposedată anterior (18.10.2005) într-un mod suspect de licența pentru retransmiterea “Pervii kanal” pe Rețeaua a III-a publică. În opinia noastră, această decizie vine să atenueze vechiul conflict cu Compania “Analitic Media-Grup” și nu este rezultatul faptului că solicitantul ar fi fost cea mai potrivită candidatură pentru respectiva licență.

---

²¹ www.ijc.md.

²² Decizia CCA nr. 88 din 06.12.2005 privind bilanțul concursului pentru utilizarea frecvențelor radio și a canalelor TV disponibile, anunțat de CCA prin Decizia nr. 79 din 18.10.2005.

Și Compania “NIT” s-a aflat în vizorul opiniei publice. De notat că, “NIT” a cunoscut o extindere importantă a razei de emisie în ultimii ani, dar acest lucru pare să nu se datoreze unor merite deosebite ale respectivei companii (monitorizările societății civile confirmă că postul demonstrează o parțialitate nedisimulată în favoarea guvernării), ci avantajării nejustificate din partea conducerii statului și a CCA.

Problema lipsei de imparțialitate a CCA și a favorizării “NIT”-ului a fost dezbătută public într-una din ședințele CCA de către reprezentanți ai Holdingului “Euronova Media Grup” (TV “Euronova”, “Albasat-TV”, postul de radio Vocea Basarabiei”), care au susținut că în componență CCA se constată un “caz de incompatibilitate ce descalifică orice decizie a CCA privind eliberarea licențelor de emisie”. Totodată, s-a menționat că Sergiu Drobot, unul dintre membrii CCA, “sfițează în continuare legislația în vigoare a audiovizualului”: în calitatea sa de membru al CCA și, în același timp, de patron al unui holding media care gestionează activitatea postului de radio “Serebreanii Dojdi” și a postului TV “NIT”, Sergiu Drobot “face lobby fățiș în favoarea acestor instituții audiovizuale”²³.

Deși problema incompatibilității lui Sergiu Drobot cu calitatea de membru al CCA nu este una nouă, autoritățile au ignorat această situație și l-au lăsat să-și exercite întregul mandat. Dacă s-ar fi respectat legislația, el ar fi trebuit să fie înlocuit de către autoritatea care l-a numit cu o persoană compatibilă cu statutul de membru al CCA.

Deși reprezintă o opinie, și nu un fapt stabilit, totuși, avantajarea “NIT” și defavorizarea componentelor “Euronova ...” se poate observa în modul de atribuire a licențelor. De exemplu, în ședința din 6 decembrie, CCA nu a eliberat nici una din cele două frecvențe solicitate de postul TV “Euronova” în scopul extinderii, iar din cele patru frecvențe radio solicitate de “Emico” SRL pentru extinderea postului de radio “Vocea Basarabiei” a fost eliberată licența de emisie doar pentru frecvența 67,79 din Sorooca. În același timp, “NIT” a intrat în posesia tuturor celor șapte frecvențe, solicitate pentru extinderea postului său de televiziune.

Într-un articol publicat în “Jurnal de Chișinău” semnat de Mariana Rață, autoarea a abordat și alte aspecte ale activității desfășurate

²³ Raport Anual 2005: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (CIJ), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64.

de “NIT”, aducînd la cunoștința cititorului informații, potrivit cărora evacuarea Biroului Național de Statistică din sediul său (în aceeași clădire cu “NIT”-ul) ar fi fost făcută în favoarea respectivului post TV.

2.3. Evoluțiile anului 2006

2.3.1. Legiferare: adoptarea Codului audiovizualului

Anul 2006 a fost marcat de procesul de adoptare a Codului audiovizualului. Deși eforturile depuse pentru a elabora o lege bună au fost fără precedent, atît din partea organizațiilor internaționale (Consiliul Europei, OSCE, “Articolul XIX”), cît și a organizațiilor neguvernamentale de media din RM, Parlamentul RM nu a reușit să adopte o lege prin care să promoveze, cu adevărat, standardele europene în domeniu.

Atît proiectul Codului, cît și actul adoptat, au făcut obiectul unor critici vehemente din partea organizațiilor de media și a unor partide politice, în perioada martie-august 2006 fiind lansate numeroase declarații la acest subiect²⁴. De asemenea, societatea civilă a organizat o serie de dezbateri și mese rotunde cu scopul de a îmbunătăți proiectul de lege și a convinge autorii de necesitatea adoptării celor mai înalte standarde în domeniu.

La sfîrșitul lunii martie 2006, pe site-ul Parlamentului a fost publicat proiectul Codului audiovizualului. Deși Concepția privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă²⁵ rezervă 15 zile pentru prezentarea contribuțiilor societății civile, adoptarea în prima lectură a Codului fusese programată pentru 6 aprilie, doar la o săptămînă din momentul publicării proiectului pe site. Opt organizații de media au difuzat la 4 aprilie 2006 un memoriu, în care se arătau nemulțumirile de maniera și condițiile în care a fost elaborat proiectul Codului audiovizualului²⁶. Semnatarii Memoriului au menționat că societatea civilă nu a fost implicată în procesul de elaborare a proiectului Codului audiovizualului. Acest proces s-a desfășurat în condiții de totală

²⁴ *www.ijc.md.*

²⁵ HP nr. 373-XVI din 29.12.2005 pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă.

²⁶ *www.ijc.md.*

netransparență, conținutul proiectului afișat pe site-ul Parlamentului la 28 martie constituind o surpriză pentru cele opt organizații. În același timp, organizațiile semnatare au menționat necesitatea organizării consultărilor, audierilor și a dezbaterilor asupra prevederilor proiectului Codului audiovizualului în context cu celelalte proiecte de legi în domeniul audiovizualului, prezentate Parlamentului în calitate de inițiative legislative.

În pofida faptului că ONG-urile de media au solicitat o amânare, Codul audiovizualului a fost adoptat, totuși, la 6 aprilie 2006 în primă lectură, ca proiect de bază. De asemenea, au fost adoptate două proiecte de alternativă, care fuseseră elaborate la inițiativa societății civile și susținute în Parlament de Alianța “Moldova Noastră”. În schimb, a fost respinsă din prima lectură proiectul Legii cu privire la instituțiile publice locale ale audiovizualului, elaborat de reprezentanți ai societății civile (APEL).

Adoptarea proiectului Codului a fost urmată de multiple debateri, în care societatea civilă din Moldova, cu suportul experților internaționali, a depus eforturi de îmbunătățire a calității Codului audiovizualului. Organizația “Articolul XIX, Campania Globală pentru Libertatea de exprimare” din Londra, OSCE și Consiliul Europei au trimis expertize detaliate. Formal, proiectul a suportat multiple îmbunătățiri, însă, acestea au fost neesențiale ca esență.

Codul audiovizualului a fost adoptat în lectură finală la 27 iulie 2006, cu o majoritate de 70 de voturi, intrând în vigoare la 18 august 2006.

La sfârșitul lunii decembrie 2006, la propunerea CCA, Parlamentul RM a aprobat Statutul CCA²⁷. Majoritatea prevederilor din acest document dublează prevederile Codului. Necesitatea acestui statut este pusă la îndoială de anumiți reprezentanți ai societății civile, reprezentând o formă de ingerință a Parlamentului RM în activitatea CCA. Ar fi fost și este oportună adoptarea acestui statut de către CCA, declarat autoritate publică autonomă.

În raport cu legislația anterioară în domeniu, Codul conține o serie de inovații benefice pentru evoluția audiovizualului din RM,

²⁷ HP nr. 433-XVI din 28.12.2006 cu privire la aprobarea statutului, structurii organizatorice, devizului de cheltuieli și a cuantumului retribuirii lunare a membrilor și colaboratorilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului.

printre care: promovarea producției audiovizuale proprii, autohtone și europene; protejarea patrimoniului lingvistic și cultural-național; racordarea parțială a legislației cu privire la publicitate și sponsorizare la standardele europene; asigurarea transparenței informației cu privire la frecvențele destinate difuzării serviciilor de programe audiovizuale; perfecționarea parțială a procedurii de licențiere în domeniu; perfecționarea mecanismului de sancționare a radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii audiovizuale pentru încălcarea legislației în domeniu; asigurarea parțială a transparenței activității CCA și instituirea unor norme primare privind exercitarea controlului publicului asupra activității CCA; instituirea unor norme de elaborare a unei strategii privind dezvoltarea domeniului audiovizualului; consacarea consumatorilor de programe în calitate de subiecți ai domeniului audiovizualului și instituirea unui mecanism de control al societății asupra legalității activității radiodifuzorilor; protejarea dreptului de acces la informație a persoanelor cu deficiențe de auz la emisiunile TV de importanță majoră.

Codul audiovizualului este un act care nu poate fi apreciat în mod unitar – negativ sau pozitiv. Pe de o parte, el include un șir de prevederi noi și conforme standardelor europene în domeniul audiovizualului, prin care și-au găsit soluționare unele probleme din domeniu. Pe de altă parte, Codul audiovizualului conține anumite prevederi contrare standardelor europene (spre exemplu, art. 3 alin. (7), art. 49 alin. (3)). Totodată, pentru o serie de prevederi din Codul audiovizualului nu sînt prevăzute mecanisme de implementare, iar numărul lacunelor și reglementărilor contradictorii, spre regret, este comparabil cu numărul articolelor din cuprinsul Codului audiovizualului.

O mare parte din responsabilitatea pentru prevederile defectuoase din Codul audiovizualului revine CCA, care pe parcursul anilor nu a reușit să prolifereze standardele europene în domeniu. Totodată, în condițiile declarării aspirației de integrare europeană, este inexplicabilă și regretabilă atitudinea de neglijență față de CCA, de care a dat dovadă Parlamentul Republicii Moldova în procesul de elaborare și adoptare a noii legislații în domeniul audiovizualului pe parcursul anului 2006: printre avizele la proiectul Codului audiovizualului lipsește expertiza calificată a CCA.

Autoritatea și respectul cuvenit în fața societății, radiodifuzorilor și a distribuitorilor de servicii urmează a fi cucerite de CCA, în primul rând, prin înlăturarea prevederilor contradictorii, defectuoase și ambigue din Codul audiovizualului.

2.3.2. Licențierea instituțiilor audiovizuale potrivit Codului audiovizualului (din august 2006)

În procesul de licențiere a instituțiilor audiovizuale Codul audiovizualului a instituit o serie de modificări binevenite. De avantajele acestor inovații se bucură atât radiodifuzorii, cât și distribuitorii de servicii.

Deși, în raport cu vechea legislație în domeniu, etapele procedurii de licențiere (autorizare) ale radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii, în esență, au rămas aceleași, pentru ambele categorii de instituții audiovizuale procedura de licențiere nu mai prevede eliberarea de către CCA a deciziei de autorizare.

De asemenea, este salutară intenția de a delimita parțial activitatea radiodifuzorilor și a distribuitorilor de servicii de activitatea autorității administrației publice centrale de specialitate (art. 31 alin. (3) din Cod). Sperăm că, pe parcurs, se va consacra și un mecanism adecvat în vederea implementării acestei intenții. Depunerea cererii de eliberare a licenței tehnice la CCA, în contextul obligației membrilor CCA de a fi “garanți ai interesului public”, ar putea contribui la crearea unei garanții pentru constituirea transparentă a unui mecanism adecvat.

În vederea protejării pluralismului și diversității politice, sociale și culturale, Codul limitează concentrarea proprietății în domeniul audiovizualului la dimensiuni care să asigure eficiența economică, dar să nu genereze apariția de poziții dominante în formarea opiniei publice (art. 7 alin. (5) din Cod). Această cerință este conformă recomandărilor Consiliului Europei și urmează a fi implementată de către CCA.

Deoarece prevederile art. 7 alin. (5) și art. 23 alin. (3) lit. b) din Codul audiovizualului sînt foarte vagi, în vederea evitării acuzațiilor de coruptibilitate și favoritism politic, CCA urmează să elaboreze reglementări, prin care să ofere norme clare de aplicare a acestor pre-

vederi. Aceste reglementări urmează să determine și acțiunile pe care le va întreprinde aparatul CCA pentru a pune la dispoziția autorității de reglementare informația privind proprietarii din “domeniul mass-media în genere” (art. 23 alin.(3) lit. b)).

Reamintim, în acest context, că actualmente, publicul nu cunoaște numele proprietarilor actualilor radiodifuzori și distribuitori de servicii din RM. Considerăm că, o asemenea informație este de interes public, urmînd a fi plasată pe pagina web a CCA.

2.3.3. Constituirea CCA și al CO a IPNA Compania “Teleradio-Moldova”

În octombrie 2006 Parlamentul a confirmat în funcție membrii CCA²⁸. Procesul de selectare a constituit obiectul unor critici vehemente din partea societății civile, precum și din partea partidelor politice, deoarece persoanele numite în funcția de membri ai CCA au fost selectate după criteriile politice²⁹.

Noua componență a CCA și-a început oficial³⁰ activitatea la 9 noiembrie 2006, pînă la sfîrșitul anului calendaristic fiind preocupat, în special, cu realizarea prevederilor art. 68 din Codul audiovizualului: elaborarea propriului statut³¹, desfășurarea concursului pentru suplinirea funcțiilor de membru al CO al IPNA Compania “Teleradio-Moldova” etc. Componența CO al Companiei “Teleradio-Moldova” a fost confirmată de Parlament la sfîrșitul lunii decembrie 2006³².

²⁸ HP nr. 306-XVI din 20.10.2006 cu privire la confirmarea în funcție a membrilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (MO RM nr. 170-173 din 03.11.2006); Hotărîrea Parlamentului nr. 315-XVI din 02.11.2006 cu privire la confirmarea în funcție a unui membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului (MO RM nr. 174-177 din 10.11.2006).

²⁹ Procedura stabilită de art. 42 din Codul audiovizualului conține mai multe etape, la majoritatea din ele fiind impusă intervenția organelor de lucru ale Parlamentului, controlate de majoritatea parlamentară, implicațiile și influențele politice nefiind excluse prin mecanisme adecvate.

³⁰ Decizia cu privire la constituirea Consiliului Coordonator al Audiovizualului nr. 1 din 09.11.2006.

³¹ HP nr. 433-XVI din 28.12.2006 cu privire la aprobarea statutului, structurii organizatorice, devizului de cheltuieli și a cuantumului retribuirii lunare a membrilor și colaboratorilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (MO RM nr. 6-9 din 19.01.2007).

³² HP nr. 432-XVI din 28.12.2006 cu privire la confirmarea în funcție a membrilor Consiliului de Observatori al instituției publice naționale a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova”.

2.3.4. Privatizarea posturilor publice municipale de radio și televiziune: “Antena C” și “Euro TV Chișinău”. Presiuni asupra mass-mediei audiovizuale

După adoptarea Codului audiovizualului cea mai dramatică evoluție au suferit-o posturile publice municipale de radio și televiziune: “Antena C” și “Euro TV Chișinău”. În baza unei recomandări a CCA, la 30 noiembrie 2006 Consiliul Municipiului Chișinău a adoptat decizia de a reorganiza prin înstrăinare radio- și teledifuzorii publici municipali menționați.

La 14 decembrie 2006 a fost adoptată decizia de a organiza un concurs investițional pentru vânzarea acestor radio- și teledifuzori. În aceeași zi au fost destituiți din funcție directorii acestor posturi, fiind numiți alții. Pe 15 decembrie conducerea “Antenei C” a fost înlocuită abuziv (în forță) de către reprezentanții autorităților publice locale. În perioada ce a urmat după schimbarea directorilor, angajații “Euro TV Chișinău” au semnalat despre multiple cazuri de cenzură.

În seara zilei de 16 decembrie 2006, sub motivul că a fost plasată o bombă, sediul “Antenei C” a fost închis, fiind evacuați toți jurnaliștii. Însă persoanele care au venit să verifice semnalul de alarmă erau fără echipament special, nu au fost alertați pompierii și salvarea, iar locatarii caselor din apropiere nu au fost evacuați, ceea ce indică asupra unei posibile înscenări.

Tot pe 16 decembrie 2006 emisiă “Antenei C” a fost sistată, Întreprinderea de Stat “Radiocomunicații” motivând sistarea prin defecțiuni tehnice. Angajaților nu li s-a permis să efectueze o expertiză independentă. După ce “defecțiunea” a fost “înlăturată”, emisiă nu a fost restabilită, invocându-se “lipsa unui contract cu Întreprinderea de Stat “Radiocomunicații”³³. Emisiă a fost reluată doar după 38 de zile, după ce CCA a avertizat postul că-i va retrage licența de emisiă pentru nerespectarea Codului audiovizualului.

La începutul anului 2007 criza s-a agravat. Posturile publice municipale au fost cumpărate de persoane necunoscute, cu resurse de origine dubioasă. La “Antena C” s-au operat concedieri masive. Consiliul Municipiului Chișinău a comis o serie de încălcări juridice și 38 de angajați ai celor 2 posturi l-au acționat în judecată, solicitând

³³ www.apel.md.

anularea deciziilor din 30 noiembrie și 14 decembrie 2006, precum și repararea prejudiciului moral. De asemenea, și foștii directori ai posturilor “Antena C” și “Euro TV Chișinău” au acționat Consiliul Municipiului Chișinău în justiție pentru demitere ilegală. Organizațiile de media și partidele politice au condamnat public procesul de lichidare a posturilor municipale. Au existat și reacții din partea organizațiilor internaționale.

În concluziile unui proiect de monitorizare a implementării Codului audiovizualului, coordonat de APEL, se menționează: “Maniera în care a fost înfăptuită reorganizarea posturilor audiovizuale municipale “Antena C” și “Euro TV Chișinău” a prejudiciat drepturile publicului la informare. În procesul de reorganizare nu s-a ținut cont de interesul public, nu a fost consultată opinia comunității municipale, au fost ignorate drepturile colectivelor de muncă de la cele două posturi audiovizuale apreciate de publicul ascultător și telespectator. Cazul “Antena C” și “Euro-TV”, intrat în atenția opiniei publice naționale și internaționale, în nici un fel nu poate servi scopului dezvoltării domeniului, scop declarat în Codul audiovizualului (art. 1), și compromite perspectiva europeană a Republicii Moldova”³⁴.

În perioada Zilelor Libertății Presei (03.05.2006) 12 ambasade și instituții străine acreditate la Chișinău au difuzat o declarație comună, în care și-au exprimat îngrijorarea pentru situația mass-mediei din RM. Semnatarii declarației și-au exprimat regretul că, în pofida afirmațiilor repetate ale autorităților Republicii Moldova privind angajamentul de a respecta valorile ce caracterizează o presă liberă, independentă și pluralistă, nu s-a observat un progres suficient în reformarea presei pe parcursul ultimului an. Cele 12 ambasade și instituții străine acreditate la Chișinău s-au arătat îngrijorate în special pentru lipsa unui progres în transformarea IPNA Compania “Teleradio-Moldova” în instituție publică, pentru împiedicarea accesului la informație și susținerea selectivă de către stat a unor mijloace mass-media³⁵.

În luna iulie 2006 mai mulți șefi de direcții importante din cadrul IPNA Compania “Teleradio-Moldova” și-au prezentat demisia (producătorul general, șeful direcției economico-financiare, contabilul-șef, directorul comercial). Se presupune că, demisia acestora a fost legată de

---

³⁴ www.apel.md.

³⁵ www.azi.md.

raportul Curții de Conturi, care a scos la iveală încălcări economico-financiare grave în cadrul companiei. Controlul efectuat pentru anul 2004 și nouă luni ale anului 2005 arată că, la 1 octombrie 2005 IPNA Compania “Teleradio-Moldova” înregistra datorii debitoare și creditare în sumă de peste 1,3 milioane de lei, jumătate dintre acestea fiind legate de serviciile de publicitate în perioada campaniilor electorale³⁶.

Luna septembrie a fost marcată de presiunile exercitate asupra postului de televiziune “PRO TV Chișinău”. La 7 septembrie 2006, directorul de vânzări al postului a fost reținut sub acuzația de luare de mită. În cursul zilei de 8.09.06, deși a depus 4 cereri, avocatului “PRO TV Chișinău” nu i s-a permis să se întâlnească cu clientul său. “PRO TV” a declarat că acțiunile Ministerului Afacerilor Interne reprezintă presiuni asupra politicii editoriale a companiei: “În cadrul campaniei “Acces la informație”, “PRO TV Chișinău” a difuzat o știre referitoare la diploma de studii a ministrului Gheorghe Papuc, mașinile din dotarea instituției și abuzurile comise de polițiști, știre care – spun surse din minister – l-ar fi deranjat pe ministru. (În presa din RM au apărut articole care semnalau faptul că diploma de studii a ministrului Gheorghe Papuc ar putea fi falsă. În baza Legii privind accesul la informație, “PRO TV Chișinău” a solicitat o copie a diplomei de studii a ministrului, pe care însă nu a obținut-o). Potrivit aceluiași surse, prin această arestare conducerea ministerului intenționează să distrugă credibilitatea “PRO TV Chișinău”, atît în fața telespectatorilor, cît și în fața partenerilor comerciali”³⁷.

La 9 septembrie 2006 redacția “PRO TV Chișinău” a fost percheziționată de către un grup de polițiști. “PRO TV Chișinău” a anunțat opinia publică că, deoarece ofițerul din paza companiei a rugat grupul de polițiști să aștepte avocatul, ca să asiste la percheziție, acesta a fost dus la comisariatul de poliție, fiind învinuit de nesupunere. Polițiștii, care aveau mandat, au percheziționat redacția “PRO TV Chișinău” timp de cîteva ore. În aceeași zi, angajați ai Ministerului Afacerilor Interne au percheziționat casa directorului de vânzări al postului “PRO TV Chișinău”.

³⁶ Hotărîrea Curții de Conturi nr. 4 din 14.02.2006 privind rezultatele controlului asupra activității economico-financiare a instituției publice naționale a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova” în perioada anului 2004 și 9 luni ale anului 2005.

³⁷ Raport Anual 2006: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (CIJ), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64.

La 7 noiembrie 2007, procurorii au stabilit că directorul de vânzări al postului “PRO TV Chișinău” nu a comis nici o infracțiune, fapt care a dictat suspendarea urmăririi penale. Organizații de media din RM și din străinătate au declarat, pe marginea acestui caz, că este vorba de presiuni asupra politicii editoriale a unei instituții media.

2.4. Evoluțiile anului 2007-2008

2.4.1. Legiferare

Anul 2007 a fost marcat de evenimente electorale – alegerile locale generale, care s-au desfășurat în perioada 3-17 iunie (pe întreg teritoriul țării). Campania electorală în mass-media a pornit în luna mai și a fost una agitată în raport cu cele precedente, partidul aflat la guvernare fiind acuzat de monopolizarea accesului la audiovizualul și presa publică.

În conformitate cu art. 40 din Codul audiovizualului, pe 29 martie, CCA a adoptat Concepția reflectării campaniei electorale locale de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova. În baza Concepției, la 6 aprilie 2007, Comisia Electorală Centrală (CEC) a aprobat Regulamentul privind reflectarea în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova a campaniei electorale pentru alegerile locale generale³⁸.

Este de remarcat faptul că, deși Regulamentul a fost elaborat de CEC în baza Concepției CCA, în MO RM a fost publicat doar Regulamentul. În acest fel, pentru prima oară, a fost evitată practica defectuoasă a elaborării și adoptării a două acte normative, cu conținut identic sau aproape identic. Mai mult decât atât, în campaniile electorale anterioare au fost constatate anumite contradicții între aceste două documente, fapt care crea disensiuni în rândul reprezentanților mass-mediei audiovizuale și, implicit, condiții pentru îngrădirea libertății de exprimare.

Cu toate acestea, multiple stipulări ale Regulamentului sînt restrictive, în special cele privind exprimarea opiniei de către candidați, fapt ce a afectat calitatea dezbaterilor la posturile publice și private și nu a stimulat schimbul de opinii și polemica între candidați, inhibînd exercitarea liberă a opiniilor de către concurenții electorali.

³⁸ Hotărîrea CEC nr. 460 din 06.04.2007.

La 23 martie 2007, prin decizia deputaților coaliției majoritare din Parlament, sînt adoptate modificări la art. 82 din Regulamentul Parlamentului, care au exclus obligativitatea transmiterii în direct a ședințelor Parlamentului de către IPNA Compania “Teleradio-Moldova”. Această decizie a redus considerabil transparența Parlamentului și cu toate că legislația admite ca orice instituție a audiovizualului poate prelua și transmite de la ședința parlamentului, adresările postului radio “Vocea Basarabiei” au fost obstrucționate, pe motive inventate, nemotivat.

Pe parcursul anului 2007 și a începutului anului 2008, CCA a acordat o atenție sporită (nu, însă, și suficientă) misiunii sale de reglementare. Principalele decizii cu caracter normativ adoptate în această perioadă sînt următoarele:

- Decizia CCA nr. 8 din 16.01.2007 cu privire la recomandările privind implementarea și respectarea Codului audiovizualului;
- Decizia CCA nr. 14 din 22.01.2007 despre obligativitatea informării consumatorului de programe asupra respectării legislației în vigoare și a aplicării sancțiunilor;
- Decizia CCA nr. 51 din 12.04.2007 cu privire la ponderea muzicii autohtone în serviciile de programe audiovizuale;
- Decizia CCA nr. 59 din 10.05.2007 cu privire la Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale (2007-2010);
- Decizia CCA nr. 125 din 04.12.2007 despre Regulamentul privind gestionarea Fondului de susținere a radiodifuzorilor;
- Decizia CCA nr. 127 din 26.12.2007 despre Codul de conduită al radiodifuzorilor;
- Decizia CCA nr. 1 din 18.01.2008 cu privire la Planul național de repartizare a frecvențelor radioelectrice terestre;
- Decizia CCA nr. 8 din 23.01.2008 cu privire la Concepția reflecției campaniei electorale pentru alegerile în Adunarea Populară a UTA Găgăuzia din 16 martie 2008;
- Decizia CCA nr. 10 din 12.02.2008 despre Regulamentul cu privire la procedura de organizare a concursului pentru suplینirea

funcției de membru al Consiliului de Observatori al instituției publice a audiovizualului.

Este de remarcat faptul că, principalele decizii cu caracter normativ (Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale (2007-2010) și Codul de conduită al radiodifuzorilor) au fost elaborate în colaborare cu societatea civilă.

2.4.2. Implementarea Codului audiovizualului

În anul 2007, a continuat procesul anevoios de implementare a Codului audiovizualului. Consiliul Coordonator al Audiovizualului (în noua sa componență desemnată de Parlament în octombrie 2006) a fost preocupat de rezolvarea situațiilor de criză de ordin intern, adoptatînd decizii controversate care au scandalizat opinia publică. Imaginea instituției a avut de suferit după ce Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției a învinuit mai mulți membri ai CCA de extorcare și luare de mită. Ulterior învinuirile au fost retrase parțial.

Potrivit raportului “Monitorizarea implementării Codului Audiovizualului” (realizat de APEL)³⁹, CCA nu a reacționat prompt, adecvat și consecvent la derogările de la legislație care au condus, în unele cazuri, la conflicte ce au căpătat caracter public (cazurile “Antena C” și “Euro TV”), iar în alte cazuri – au afectat interesul public.⁴⁰ Totodată, CCA a abordat formal și superficial procesele de reorganizare a altor radiodifuzori fondați de autoritățile publice locale, declinîndu-și astfel responsabilitatea ce-i revine potrivit legii.

Scandalurile din cadrul CCA au redus considerabil credibilitatea acestei instituții, acreditînd ideea că CCA nu funcționează în interesul publicului, ci face jocul unor persoane interesate în controlul audiovizualului. Mai mult, situația incertă din cadrul CCA a trezit îngrijorarea instituțiilor din domeniul audiovizualului, care au pus

³⁹ Asociația Presei Electronice din Republica Moldova (APEL) a lansat la 1 ianuarie 2007 proiectul “Monitorizarea implementării Codului audiovizualului”. APEL urmărește prin acest proiect de monitorizare să instituie un mecanism de control public asupra modului în care este aplicată noua legislație audiovizuală din Republica Moldova. Proiectul și-a găsit continuare și pentru anul 2008. Pentru detalii: www.apel.md.

⁴⁰ Pentru detalii a se vedea: “Monitorizarea implementării prevederilor Codului audiovizualului. Raport final (perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2007)”, www.apel.md.

sub semnul întrebării imparțialitatea CCA în examinarea cererilor de eliberare a licențelor de emisie. Deciziile tendențioase ale CCA au fost calificate de societatea civilă și organismele internaționale drept o încercare de a limita pluralismul de opinii și vocile critice ale mass-mediei din RM⁴¹. Implementarea noului Cod al audiovizualului a avut de suferit din cauza deciziilor controversate ale CCA.

În ianuarie 2007 CCA a adoptat și a dat publicității “Recomandările privind implementarea și respectarea Codului audiovizualului adresate tuturor titularilor de licență”⁴². Acestora li s-a acordat un termen de o lună pentru a-și ajusta grilele de programe la prevederile Codului audiovizualului în ceea ce privește volumul obligatoriu de programe proprii în limba română, dublarea și subtitrarea obligatorie a filmelor artistice, documentare și a filmelor pentru copii, acordarea priorității serviciilor de programe realizate în limba de stat. În urma monitorizărilor efectuate pe parcursul anului 2007, CCA a aplicat avertizări și sancțiuni radiodifuzorilor pentru difuzarea publicității mascate, nerespectarea grilei de emisie, lipsa cotei de emisie în limba de stat sau a producției proprii și alte încălcări ale legislației în vigoare.

La 10 mai 2007 CCA a aprobat Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale pe anii 2007-2010⁴³ care, în opinia experților, era de natură să creeze condiții favorabile de reformare a audiovizualului. Însă pentru a realiza aceste obiective este necesar un efort susținut și consecvent, atât din partea CCA, a societății civile, cât și din partea guvernării.

Strategia are drept scop susținerea procesului democratic în RM prin asigurarea efectivă a dreptului fiecărei persoane de a primi și răspîndi informații, inclusiv prin intermediul programelor audiovizuale.

Deși către 2007 au fost acordate 267 de licențe de emisie, cetățeanul RM rămîne în principiu neinformată: realitățile politice, în ansamblu sau la nivel local, nu sînt îndeajuns mediatizate și nu sînt supuse dezbaterilor politice.

La sfîrșitul anului 2007, CCA a aprobat Codul de conduită al radiodifuzorilor, elaborat de CCA în colaborare cu APEL, act a cărui

⁴¹ Ibidem.

⁴² A se vedea <http://www.cca.md/Recomandari.doc>.

⁴³ Decizia CCA nr. 59 din 10.05.2007 cu privire la Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale (2007-2010).

implementare ar putea contribui la îmbunătățirea calității programelor audiovizuale.⁴⁴ Inițial, Codul de conduită al radiodifuzorilor era perceput drept act de autoreglementare în domeniul presei electronice. Dovadă a acestui fapt este și ultima propoziție din preambulul Codului: “Noi, radiodifuzorii din Republica Moldova, ne asumăm obligația de a respecta cu strictețe următoarele reguli și norme de conduită în activitatea profesională”. Caracterul de autoreglementare al acestui act este unul de natură teoretică. Pe de o parte, nu există nici o dovadă concludentă a faptului că radiodifuzorii ar fi adoptat acest act drept act de autoreglementare. Pe de altă parte, Codul de conduită al radiodifuzorilor a fost adoptat de CCA, ceea ce îi conferă caracter juridic (obligatoriu).

Procesul de reformare a IPNA Compania “Teleradio-Moldova” într-o veritabilă instituție publică nu s-a definitivat. Deocamdată, IPNA se comportă ca o “instituție de stat”, continuând să favorizeze în programele sale “exponenții guvernării” și aliații politici ai acestora.

La 23 ianuarie 2007 CO al IPNA Compania “Teleradio-Moldova” și-a desemnat președintele și secretarul. La cele trei funcții de conducere – de președinte al companiei și de directori ai postului de radio și, respectiv, de televiziune – au candidat 19 persoane. În procesul de selectare a fost constatată nerespectarea prevederilor Codului audiovizualului – nu a fost publicate regulamentul de desfășurare a concursului, precum și CV-urile candidaților. Conducerea IPNA Compania “Teleradio-Moldova” (președintele IPNA și directorul TV “Moldova 1”) a fost aleasă după a treia tentativă, la 10 aprilie 2007 (directorul “Radio Moldova” a fost ales mai târziu, la 8 iunie), urmînd o procedură netransparentă, fără a permite accesul presei la procedura respectivă.

Pe parcursul anului 2007 reprezentanții societății civile au constatat că Codul audiovizualului nu este aplicat de IPNA Compania “Teleradio-Moldova” în aspectul ce i-ar conferi acestei instituții calificativul “instituție publică”.⁴⁵ IPNA a continuat să informeze publicul prin optica preponderent oficială asupra evenimentelor. A persistat un număr mare de știri realizate în baza comunicatelor parvenite de

⁴⁴ Decizia CCA nr. 127 din 26.12.2007 despre Codul de conduită al radiodifuzorilor.

⁴⁵ C. Pîrțac, I. Bunduchi, C. Marin, A. Dorogan, V. Vasiliță, E. Rîbca, Organizația internațională “ARTICLE 19”: “Codul audiovizualului: analize și comentarii”, Chișinău, 2008, p. 47.

la serviciile de presă ale instituțiilor statului care, în mod tradițional, prezintă un singur punct de vedere – cel oficial. Materialele critice au fost realizate fără a fi investigate cauzele situației și fără a fi solicitate toate punctele de vedere ale părților implicate.

La 22 mai 2007 CCA a avertizat postul de televiziune “Moldova 1” pentru lipsă de pluralism și imparțialitate în programele de știri. Acesta a fost al doilea avertisment public dat de CCA IPNA Compania “Teleradio-Moldova”.

În august 2007 autoritățile au făcut unele declarații care au surprins opinia publică. Președintele Republicii Moldova acuza IPNA Compania “Teleradio-Moldova” că ar fi o instituție închisă pentru primele persoane în stat. Prim-ministrul RM de atunci se arăta nemulțumit de faptul că IPNA nu reflectă suficient realizările Guvernului RM. Instituțiile mass-media din Moldova au calificat declarațiile făcute de Prim-ministru drept imixtiune în politica editorială a IPNA Compania “Teleradio-Moldova”.⁴⁶

Reorganizarea posturilor publice municipale de radio și televiziune “Antena C” și “Euro TV Chișinău”, inițiată în anul 2006, a fost finalizată de autorități în prima jumătate a anului 2007. În urma privatizării posturilor municipale “Antena C” și “Euro TV” majoritatea jurnaliștilor au fost concediați (după privatizare numărul emisiunilor la “Antena C” a scăzut de la 50 la 15).

Potrivit unui studiu de caz efectuat de APEL, la momentul intrării în vigoare a Codului audiovizualului, conform datelor oficiale ale CCA, în RM existau 6 radiodifuzori fondați de autoritățile publice locale.⁴⁷ La momentul efectuării studiului de caz (august 2007), situația celor 6 radiodifuzori fondați de autoritățile publice locale era următoarea: postul de radio “Unda Adevărului” i-a fost retrasă licența la solicitarea fondatorului; postul de radio “Radio Bălți” și postul de televiziune “Teleradio Bălți” (fondate de Primăria mun. Bălți) nu au fost reorganizate conform prevederilor Codului; Postul de televiziune “TVK-24” (fondat de Primăria satului Copceac, UTA Găgăuzia) nu a fost reorganizat conform prevederilor Codului; postul de radio “Antena C” și postul de televiziune “EURO TV” au fost reorganizate cu derogări de la prevederile Codului.

⁴⁶ Raport Anual 2007: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (CIJ).

⁴⁷ www.apel.md.

În a doua jumătate a anului 2007, a fost inițiată reorganizarea Companiei de Stat “Teleradio-Găgăuzia” (UTA Găgăuzia) în instituție publică regională a audiovizualului (IPRA). Într-un raport de monitorizare a procesului de aplicare a Codul audiovizualului, zece asociații din domeniul mass-mediei și a drepturilor omului susțin că procesul de lichidare a Companiei de Stat “Teleradio-Găgăuzia” și de creare a IPRA Compania “Teleradio-Găgăuzia” s-a desfășurat în condiții de netransparență, de lipsă de cooperare cu societatea civilă, cu derogări de la prevederile Codului audiovizualului și ale legislației locale în domeniu.⁴⁸ Această stare de lucruri a provocat, în mod firesc, îndoieli și cu privire la obiectivitatea criteriilor de selectare a candidaturilor pentru CO al IPRA Compania “Teleradio-Găgăuzia”.

Lipsa de transparență a dus la apariția neclarităților privind mecanismele de creare a radiodifuzorului public regional, inclusiv termenele de elaborare a statutului IRPA. Potrivit raportului, CCA, în calitate de reprezentant și garant al interesului public în domeniul audiovizualului, nu s-a manifestat ca atare: nu a reacționat la derogările de la legislație care au avut loc în procesul de reorganizare a Companiei “Teleradio-Găgăuzia” și nu a decis măsuri de protejare a interesului public și a drepturilor profesioniștilor în domeniu.

Discuții aprinse în rîndul reprezentanților presei electronice din RM a generat elaborarea și adoptarea Regulamentului privind gestionarea Fondului de susținere a radiodifuzorilor. Adoptarea Regulamentului a fost amînată de CCA în repetate rînduri, datorită caracterului deficient al prevederilor art. 47 din Codul audiovizualului, ce constituie temei al elaborării și adoptării acestui document. În cele din urmă, Regulamentul a fost adoptat la începutul lunii decembrie 2007. Este de menționat că, Regulamentul poate fi considerat drept formă de susținere a mass-mediei electronice. Totuși, reprezentanții majorității radiodifuzorilor examinează acest document doar din perspectiva eventualelor abuzuri din partea CCA. Această ultimă perspectivă nu este lipsită de temei, deoarece potrivit p.11 din Regulament “*Sursele Fondului pot fi cheltuite pentru: ... c) organizarea deplasărilor...*”.

În luna decembrie 2007, CCA a semnat un Acord de Cooperare cu APEL. În conformitate cu prevederile Acordului și pentru dezvoltarea unui parteneriat permanent, deschis și eficient semnatarii se

---

⁴⁸ www.apel.md.

angajau să participe activ la elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor în domeniu.⁴⁹

Un Acord de Cooperare similar a fost încheiat în luna ianuarie 2008 între CCA și CIJ. Drept obiective ale Acordului au fost incluse, printre altele: asigurarea protecției drepturilor publicului de a recepționa informații complexe, echidistante și imparțiale; sporirea calității serviciilor de programe audiovizuale și dezvoltarea pieței presei electronice pe întreg teritoriul RM și implicarea societății civile în procesul de implementare a standardelor europene din domeniul audiovizualului.

CCA a adoptat în ianuarie 2008 Concepția reflectării campaniei electorale pentru alegerile în Adunarea Populară a UTA Găgăuzia din 16 martie 2008, document cu caracter de recomandare.⁵⁰ Actul înainta radiodifuzorilor din UTA Găgăuzia cerința de a asigura organizarea dezbaterilor gratuite la radio și TV, precum și asigurarea accesului tuturor concurenților electorali la mass-media electronice publice.

CCA a adoptat o decizie potrivit căreia posturile de televiziune din RM vor fi obligate, începând cu 1 mai 2008 să asigure traducerea programelor de actualități în limbaj mimico-gestual. Deși decizia urmărește protejarea drepturilor unei categorii speciale a populației, prevederile acesteia au fost contestate de mulți experți din audiovizual.

2.4.3. Presiuni și abuzuri asupra instituțiilor audiovizuale

La 27 martie 2007 reporterul și cameramanul de la DTV au fost reținuți de poliție în timp ce realizau un reportaj despre o acțiune publică care s-a produs în capitală, soldat cu arestul liderilor unei formațiuni politice. Jurnaliștii împreună cu demonstrații au fost transportați la Comisariatul de poliție Centru. În aceeași zi, poliția sectorului Centru a reținut și jurnaliști de la postul “PRO-TV Chișinău”, care realizau un reportaj despre eveniment. Jurnaliștii au fost interogați de poliție, casele cu imaginile video realizate fiind sechestrate și demagnetizate de poliție.

⁴⁹ Raport privind implementarea Planului de Acțiuni RM – UE, <http://www.mfa.gov.md/integrarea-europeana/2008/>.

⁵⁰ Decizia CCA nr. 8 din 23.01.2008 cu privire la Concepția reflectării campaniei electorale pentru alegerile în Adunarea Populară a UTA Găgăuzia.

La 21 august 2007 echipa “PRO-TV Chișinău” a fost împiedicată să realizeze un reportaj despre comiterea unui atentat împotriva unui colonel de poliție. Cîțiva polițiști în civil au împiedicat în permanență operatorul postului de televiziune să filmeze vila ofițerului, unde s-a produs atentatul. Deși jurnaliștii se aflau într-un spațiu public, la o distanță de circa 200 de metri de vilă, polițiștii acopereau obiectivul camerei de luat vederi, somîndu-l pe operator să înceteze filmările.

La 19 octombrie 2007 doi polițiști înarmați cu pistoale automate Kalașnikov i-au agresat pe reporterul și cameramanul “PRO-TV Chișinău”, care filmau polițiștii și medicii cum evacuuau cu forța un bărbat bolnav mintal dintr-o casă din Chișinău.

La 13 februarie 2008 CCA i-a refuzat postului de radio bălțean “FM-103.5” prelungirea licenței, motivînd prin “nerespectarea grilei de emisie”, fapt constatat în timpul unei monitorizări de 12 ore. Acest fapt, a determinat suspendarea, la 16 februarie 2008, a emisieii postului de radio “FM-103.5” și acordarea frecvenței de emisie unei alte companii.

Datorită modului netransparent⁵¹ în care a fost luată această decizie de către CCA, mai multe organizații de media au declarat că membrii CCA, fără să țină cont de interesul public, au adoptat o decizie părtinitoare care demonstrează caracterul distorsionat al procesului de implementare a noii legislații audiovizuale.

La sfîrșitul lunii iunie 2007 Ministerul Dezvoltării Informaționale (MDI) din RM a solicitat CCA să scoată la licitație frecvențele postului TVR1 (rețeaua publică II de televiziune). Scrisoarea parvenită la CCA informa “(...) despre faptul că banii prevăzuți pentru finanțarea difuzării programului TVR1 pe teritoriul Republicii Moldova se vor consuma pînă la 15-17 iunie 2007, iar o nouă sursă de finanțare încă nu a fost identificată”. Interesele economice ale ÎS “Radiocomunicații”, precum și scopul păstrării spațiului informațional al RM⁵² (motivele indicate în scrisoare) au determinat MDI de a solicita anunțarea concursului pentru dreptul de a difuza programe pe rețeaua publică II de televiziune.

⁵¹ Pentru detalii se vedea studiul de caz, *www.apel.md*.

⁵² A se vedea art. 12 din Codul audiovizualului.

În septembrie 2007 Guvernul de la București a dispus suplimentarea bugetului Societății Române de Televiziune (SRTv) cu peste 155 mii USD (360 mii RON) pentru finanțarea retransmiterii programelor TVR1 pe teritoriul RM. În același timp, TVR1 a solicitat CCA ca să fie excluse din concurs frecvențele pe care emite în RM. În pofida existenței unui acord încheiat între CCA și SRTv pe anii 2006-2011, precum și a unei licențe valabile pentru aceeași perioadă de timp, deținută de SRTv, la 27 septembrie 2007 licența de emisie (eliberată de CCA pentru SRTv) a fost retrasă de autoritățile moldovenești în favoarea unei alte companii.

La 2 octombrie 2007 zece organizații de media și din domeniul drepturilor omului au semnat un apel comun adresat CCA, cerînd restabilirea în drepturi a Societății Române de Televiziune, în condițiile cadrului legislativ existent în RM, ca titular al licenței de emisie pentru difuzarea programelor TVR1.⁵³ Semnatarii mai solicitau, în apelul adresat către Parlamentul RM și Guvernul RM, respectarea tratatelor internaționale în conformitate cu Constituția RM și asigurarea funcționării autonome și independente a autorității publice de reglementare în domeniul audiovizualului (CCA). Distribuirea de către CCA a frecvențelor utilizate legal de către SRTv unui alt agent economic constituie un prim caz de o asemenea gravitate de cînd există noul cadru juridic de reglementare a audiovizualului național.

Ca reacție la acest caz, la începutul anului 2008, Societatea Română de Televiziune (SRTv) a intentat un proces împotriva CCA. Deși Curtea de Apel a suspendat, pe durata procesului, deciziile CCA, ceea ce ar fi putut însemna că retransmisia TVR putea fi reluată, la doar cîteva zile Curtea Supremă de Justiție a casat decizia Curții de Apel Chișinău. În martie 2008, aceeași Curte de Apel a respins cererea SRTv împotriva CCA ca fiind neîntemeiată.

La 17 august 2007 echipa postului local de televiziune "TV prim Glodeni" realiza un reportaj de la ședința Consiliului orașenesc Glodeni, care a fost marcată de tensiuni. Unul dintre consilieri (liderul organizației Glodeni a Partidului Comuniștilor din Moldova), după ce a făcut un schimb dur de replici, încercînd să-l lovească pe un alt consilier din opoziție, a agresat cameramanul postului local de televiziune care filma acest incident, încercînd să scoată caseta din camera

---

⁵³ Pentru detalii: *www.ijc.md*, *www.apel.md*.

de luat vederi. Grație intervenției a doi consilieri, deputatul nu a reușit să deposedeze operatorul de casetă.

Tot mai des, poliția își depășește atribuțiile față de jurnaliștii din RM antrenați în reflectarea diverselor evenimente cu caracter public. La 11 septembrie 2007, vizavi de sediul Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, în timpul unei acțiuni de protest a Mișcării “Acțiunea Europeană”, autorizată de municipalitate, jurnaliști de la mai multe medii de informare, în special echipele de la câteva posturi de televiziune, au fost împiedicați de către polițiști să realizeze reportaje de la fața locului, deși aceștia își exercitau funcțiile pe un domeniu public. Polițiștii le cereau cameramanilor să înceteze filmările, acoperindu-le obiectivele.

Ca un eveniment se remarcă și procesul de defăimare intentat de președintele IPNA Compania “Teleradio-Moldova” împotriva a doi membri ai CO al IPNA Compania “Teleradio-Moldova” (Igor Munteanu și Veaceslav Ioniță) și IDIS “Viitorul” pentru un studiu publicat la sfârșitul lunii octombrie 2007, care critică dur modul de administrare a televiziunii publice și acuză administrația de “trîndăvie intelectuală” și “mimare a reformei”⁵⁴. Drept răspuns, președintele IPNA Compania “Teleradio-Moldova” a acționat autorii în instanța de judecată, pretinzînd de la pîrîți suma de 2,6 milioane lei în calitate de despăgubiri morale.

Ceva mai tîrziu, la 22 februarie 2008, Veaceslav Ioniță și Igor Munteanu și-au declarat decizia de suspendare a activității, în semn de protest față de îngrădirea dreptului lor de acces la informație, la prezentarea opiniilor lor publicului, precum și față de imposibilitatea de participare la procesul decizional. “Prin această acțiune dorim să arătăm că reforma IPNA Compania “Teleradio-Moldova” inițiată în 2006 a eșuat, inclusiv din cauza implicării politice”, a declarat Ioniță⁵⁵. Decizia celor doi a fost făcută publică în cadrul ședinței CO din 22.02.08, după ce administrația IPNA și președintele CO au prezentat rapoartele de activitate pentru anul 2007. Munteanu și Ioniță au criticat dur raportul de activitate al IPNA Compania “Teleradio-Moldova”, dar și modul de funcționare al CO. Criticile se bazau pe faptul că, în raportul IPNA nu au fost prezentate politicile și prioritățile, dar

---

⁵⁴ www.idis.md.

⁵⁵ După Agenția Monitor Media, 22 februarie 2008.

și o concepție clară de dezvoltare. Viața angajaților nu s-a schimbat spre bine, iar felul în care este privită IPNA Compania “Teleradio-Moldova” din exterior este sub orice critică. Munteanu s-a referit și la managementul prost al administrației. Potrivit lui, relația dintre noua administrație a IPNA și CO a mers după principiul “nu ne învățați sa trăim, mai bine ajutați-ne material”⁵⁶.

Un eveniment ce necesită a fi remarcat este demisia unui membru al CCA, Constantin Rotaru, la începutul anului 2008. Dl. Rotaru a declarat că demisionează pentru că CCA ar fi dominat de interese politice⁵⁷. Parlamentul a aprobat demisia lui Rotaru la 7 februarie 2008, ulterior având loc alegerea unui nou membru al CCA.

Grave presiuni a acuzat postul de radio “Vocea Basarabiei”, reprezentanții căruia au declarat că instituția este supusă presiunilor din partea structurilor de revizie, acestea fiind solicitate, printr-o ordonanță a Procuraturii Generale, să recurgă la “controale tematicе” la respectivul post de radio. Procuratura Generală suspecta postul de radio “Vocea Basarabiei” că ar fi făcut, la finele anului 2007, “chemări publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orînduirii constituționale”, acuzîndu-l de deturnare de fonduri pe directorul acestei instituții. Administrația postului de radio susținea ca, prin aceste controale, puterea încearcă sa găsească capete de acuzare și să intimideze finanțatorii instituției⁵⁸.

Dacă “Antena C” și “Euro TV Chișinău” au fost privatizate la sfîrșitul anului 2006, la scurt timp după ce s-a adoptat Codul audiovizualului, Consiliul Municipal Bălți a decis, abia în martie 2008, că “Teleradio-Bălți”, o companie formată dintr-un post de radio și unul de televiziune, va fi privatizată în cadrul unui concurs investițional. Metoda de privatizare a instituției a generat polemici, consilierii din opoziție nefiind de acord cu schema propusă de Primărie de înstrăinare a instituției. Municipalitatea propunea ca “Teleradio-Bălți” să fie privatizată în baza unor proiecte individuale, care urmează a fi depuse în cadrul concursului investițional. În schimb, opoziția propunea crearea unei comisii de către Consiliul Municipal Bălți. Aceasta ar urma să evalueze valoarea patrimoniului “Teleradio-Bălți” și să stabilească

---

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ www.info-prim.md.

⁵⁸ După Agenția Monitor Media, 26 februarie 2008 și 19 martie 2008.

metoda de privatizare optimală. În cadrul dezbatărilor, propunerea a fost susținută și de comisia pentru probleme economico-financiare, formată exclusiv din membri ai fracțiunii PCR, însă, în procesul votării, aceiași consilieri comuniști, au votat împotriva propriei propuneri.

Actuala Societate pe Acțiuni “Teleradio-Bălți” a fost creată în 1993, având atunci statut de societate cu răspundere limitată. Ulterior, aceasta a fost transformată în societate pe acțiuni, fiind controlată de autoritățile locale și subvenționată cu fonduri de la bugetul municipal⁵⁹.

Necesită a fi remarcată și atitudinea CCA în privința emisiunii “Povești cu măști” de la TV “NIT”, pentru care postul de televiziune a fost acuzat de promovarea limbajului licențios și de atacuri la persoană.

La începutul lunii aprilie 2008, CCA a fost sesizat de Biroul permanent al Parlamentului RM în legătură cu faptul că CCA admite utilizarea limbajului indecent în adresa Parlamentului RM în cadrul emisiunii “Povești cu măști”, difuzată la postul de televiziune “NIT”. În cadrul ședinței CCA doar trei din nouă membri ai instituției au votat pentru includerea pe ordinea de zi a chestiunii cu privire la discutarea acestei emisiuni, problema fiind ignorată de CCA. În legătură cu acest fapt, organizațiile neguvernamentale de media au făcut un apel către membrii CCA “să-și exercite funcțiile cu obiectivitate, în strictă conformitate cu prevederile Codului audiovizualului, făcând abstracție de preferințele ideologice sau politice personale. (...) Atitudinea CCA este cu atât mai sfidătoare cu cât, conform comunicatului de presă al Parlamentului, Președintele CCA a recunoscut că, pe parcurs, CCA a primit mai multe sesizări din partea cetățenilor privind utilizarea limbajului obscen în cadrul emisiunii “Povești cu măști”, promițând că sesizările respective vor fi examinate în cadrul ședinței publice din 8 aprilie 2008. Însă, după câteva amânări, în ședința din 17 aprilie, 5 din cei 8 membri CCA prezenți la ședință s-au opus discutării acestei chestiuni. Printre cei care au votat împotriva s-a numărat și Președintele CCA”⁶⁰.

⁵⁹ După Agenția Monitor Media, 6 martie 2008.

⁶⁰ www.ijc.md, www.apel.md.

PRESA SCRISĂ

3.1. Reglementări privind presa scrisă la momentul semnării PAUEM

În 2005 RM avea deja un sistem complex de legi, inclusiv o serie de acte normative ce vizau mass-media. Dacă în unele țări mass-media, scrisă și cea electronică, este reglementată printr-o singură lege specială, iar în altele pentru presa scrisă nu există nici o lege specială, RM a consacrat fiecăruia dintre aceste domenii câte o lege proprie.

Astfel, presa scrisă și agențiile de presă erau reglementate în 2005 (și continuă pînă astăzi) de Legea presei, iar instituțiile radio și de televiziune – de Legea audiovizualului și Legea IPNA, iar din 2006 – de Codul audiovizualului. În rest, ambele domenii se reglementează concomitent de legi generale: Constituția, Codul civil, Codul penal, Codul electoral, Legea privind accesul la informație, Legea cu privire la publicitate, Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe etc.

Acest sistem de legi, deja format către anul 2005, nu a cunoscut careva evoluții semnificative ulterioare. Actele normative ce reglementează în RM activitatea mass-mediei nu pot fi apreciate drept “perfecte”, și nici chiar “foarte bune”, dar, pe de altă parte, nici nu se poate afirma că în RM libertatea presei este subminată în virtutea unor imperfecțiuni ale legislației. Chiar dacă atentatele la libertatea presei sînt frecvente, nu putem acuza o legislație semnificativ retrogradă în raport cu țările occidentale, în care abuzurile similare sînt o raritate, motivul principal al abuzurilor fiind rea-voința.

Totuși, cadrul normativ menționat conține anumite imperfecțiuni, ce afectează activitatea mass-mediei din Republica Moldova. În cele ce urmează vor fi punctate unele dintre cele mai problematice aspecte ale legislației prin care este obstrucționată, într-o măsură mai mare sau mai mică, activitatea optimă a jurnaliștilor.

3.1.1. Legea presei

Legea presei, adoptată în 1994, reglementează activitatea publicațiilor periodice și a agențiilor de presă. Din păcate, această lege conține multiple prevederi învechite și inadecvate, nefiind adaptate la necesitățile curente. Unele norme sînt foarte periculoase, și chiar au dus la condamnarea Republicii Moldova la CEDO (cazul *Kommerasant Moldovi c. RM*)⁶¹. Spre exemplu, sistarea publicației periodice poate fi făcută la orice “încălcare sistematică a legii” (art. 7 alin.(4)). Nu este specificată o gradație a tipului de încălcări și nu se asigură proporționalitatea între încălcare și sancțiune.

Normele privind înregistrarea publicațiilor nu sînt explicite (nu se specifică documentele, ce urmează a fi prezentate pentru înregistrare), iar unele prevederi sînt excesive (specifică aspecte de organizare internă, care nu trebuie să fie prevăzute de lege) și, în general, nu sînt conforme prevederilor noului Cod civil (Legea presei instituie forma de organizare juridică “publicație periodică”, care nu se regăsește în Codul civil). Art. 6 al Legii presei cere publicațiilor periodice și agențiilor de presă să fie înregistrate la Ministerul Justiției (sau ca “întreprinderi” în baza altor legi) și face activitatea fără înregistrare ilegală⁶².

Înregistrarea obligatorie a publicațiilor periodice și a agențiilor de presă, în condițiile actuale, presupune controlul statului asupra presei. În această privință există două opinii. Potrivit primei opinii, procedura înregistrării este absolut necesară. Argumentul principal al adepților acestei idei este că, necesitatea înregistrării derivă din legislația în vigoare, fiind justificată prin obligația statului de a institui ordinea de drept, de a garanta exercițiul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, și anume: a) dreptul persoanei la libera exprimare a opiniilor și ideilor, la informarea veridică asupra realităților de ordin intern și internațional (art. 1 din Legea presei); b) dreptul la viața intimă, familială și privată (art. 28 din Constituție), c) dreptul la onoare și demnitate (art. 32 din Constituție) etc. Potrivit celei de-a

⁶¹ A se vedea *www.lhr.md*.

⁶² Art. 162 “Desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător” din Codul cu privire la contravențiile administrative: “*Desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea corespunzătoare la organele autorizate prin lege, fie cu certificatul de înregistrare declarat nevalabil, atrage după sine aplicarea unei amenzi cetățenilor în mărime de la zece la douăzeci și cinci de unități convenționale și persoanelor cu funcții de răspundere – de la cincisprezece la treizeci și cinci de unități convenționale ...*”

doua opinii, înregistrarea obligatorie a publicațiilor periodice și/sau a agențiilor de presă constituie un impediment în exercitarea de către persoană a libertății de exprimare.

În general, legislația în vigoare nu face distincție între statutul juridic al publicației periodice și statutul juridic al agenției de presă, cu atât mai puțin, între procedura de înregistrare a acestora. Astfel, procedura de înregistrare a publicațiilor periodice este, în fond, identică procedurii de înregistrare a agențiilor de presă⁶³. La ora actuală, în RM mijloacele de informare în masă sînt înregistrate la Ministerul Justiției prin autorizare. Luîndu-se în considerație importanța presei pentru societate, considerăm rațional să se adopte modalitatea înregistrării prin notificare.

Prin comparație, în practica internațională pot fi atestate două modalități de înregistrare a publicațiilor periodice – prin notificare și prin autorizare. Înregistrarea prin autorizare presupune obținerea certificatului de înregistrare a publicației (permisului de activitate) înainte de începerea activității. Înregistrarea prin notificare presupune depunerea actelor de înregistrare la autoritatea abilitată, din acest moment publicația periodică considerîndu-se înregistrată. În cazul în care autoritatea emite o decizie de refuz, persoana juridică se adresează instanței de judecată, care se pronunță asupra legalității deciziei.

Nici la capitolul “drepturi și obligații” Legea presei nu este prea utilă, fiind prevăzute drepturi care nu pot fi realizate în contextul actual (art. 20 alin.(1), lit.j): “facilități ... la transport și telecomunicații, la cazare în hoteluri”). Legea, însă, nu instituie nici o garanție în vederea realizării drepturilor prevăzute pentru jurnaliști. Normele

⁶³ De remarcat că în Australia, Austria, Canada, Olanda, Norvegia și Germania nu există un sistem de licențiere sau de autorizare guvernamentală pentru editarea publicațiilor sau crearea altor întreprinderi în domeniul mass-media. În Germania o clauză legală prevede că activitatea mass-media nu trebuie să depindă de decizia Guvernului sau a altor organe de stat (excepție: transmisiunile studiourilor private, pentru care sînt necesare autorizații speciale, limitare justificată prin lipsa de canale libere). În S.U.A., după adoptarea Primului amendament la Constituție, acest subiect nici nu se mai abordează. În Marea Britanie, însă, înregistrarea publicațiilor periodice este obligatorie. În Franța, înainte de a înființa o publicație, se expediază pe numele Procurorului General o declarație conținînd denumirea publicației, numele și adresele directorului și editorului. În Spania înregistrarea publicației este o formalitate de rutină și se face doar pentru evidența statistică. În Suedia este interzisă ingerința guvernului în activitatea editorială și de creație, însă autorul este obligat să anunțe numele responsabilului juridic de conținutul publicației. Legislația unor țări obligă redacțiile să publice în fiecare număr numele și adresele editorilor.

evazive privind acreditarea jurnaliștilor (art. 21 alin.(2)) duc la apariția unor regulamente interne arbitrare de acreditare. Marea majoritate a acestora nu sînt publicate, iar uneori jurnaliștilor li se refuză arbitrar și neîntemeiat acreditarea. Aceasta obstrucționează accesul jurnaliștilor la informație și subminează starea libertății presei în RM.

Legea presei are prevederi retrograde și în privința reglementării proprietății asupra publicațiilor periodice și agenților de presă. Să ne mirăm că lipsesc investițiile străine în publicațiile moldovenești? Potrivit legislației în vigoare, acestea sînt lipsite de sens. Un cetățean străin nu poate deține decît pînă la 49% din capitalul statutar al unei publicații și în nici un caz nu poate fi redactor-șef⁶⁴. Dacă restricții similare întîlnim, mai mult sau mai puțin frecvent, în legislația audiovizuală a țărilor străine, inclusiv a democrațiilor consolidate, în domeniul presei scrise restricțiile de acest fel sînt alogice. Faptul că un cetățean străin își va înființa o publicație în RM nu constituie, sub nici o formă, un pericol sau o subminare a economiei, dimpotrivă, nu este exclus că investițiile străine ar putea aduce ceva nou și pozitiv în presa din RM.

De altfel, chiar și în domeniul audiovizualului aceste prevederi restrictive par arhaice și fără sens. Apărarea pieței informaționale interne are rost doar în condițiile unor hotare închise. Astăzi, însă, Internet-ul, televiziunea prin satelit și alte tehnologii informaționale moderne ale prezentului și cele de viitor transformă piața informațională a oricărei țări într-una absolut transparentă. Trebuie să adaptăm și legislația la condițiile societății informaționale globale.

Legea presei nu impune restricții în privința numărului de mijloace de informare în masă scrise pe care le-ar putea deține o persoană fizică sau juridică. În practică, acest lucru nu este resimțit ca o problemă, însă o adevărată problemă o constituie lipsa de transparență a proprietății în mass-media.

3.1.2. Defăimarea

Riscurile legate de eventualitatea și consecințele unui proces de “defăimare” reprezintă unul dintre cele mai mari pericole pentru mass-

⁶⁴ Legea presei, Art. 5: “(3) Persoanele fizice și juridice străine au dreptul să participe la fondarea publicațiilor periodice și agențiilor de presă numai în calitate de cofondatori și să dețină cel mult 49% din capitalul statutar.”. Art. 8: “(6) Redactorul (redactori-șef) ai publicațiilor periodice și conducătorii ai agențiilor de presă pot fi numai cetățeni ai Republicii Moldova”.

media din RM, în general, și jurnalismul de investigație, în special. Aceste procese pot căpăta un aspect juridic civil (art. 16, Codul civil), penal (art. 304, Codul penal) sau de contravenție administrativă (art. 47/2 și 47/3, Codul cu privire la contravențiile administrative).

CODUL CIVIL

Prevederile art. 16 din Codul civil au ca obiect *Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale*. În conformitate cu aceste prevederi “lezarea onoarei, demnității și reputației profesionale” se produce atunci când despre o persoană sînt răspîndite informații false și ofensatoare. Persoana care se adresează în instanța de judecată (reclamantul, presupusa victimă) dovedește faptul răspîndirii informației, iar persoana care a răspîndit informația (pîrîtul, presupusul vinovat) urmează a dovedi veridicitatea acesteia. Răspunderea poate consta în dezmințire, publicarea replicii, repararea prejudiciului moral și material. Prevederile acestui articol ridică o serie de aspecte problematice, în special, atunci cînd se pune problema compatibilității art. 16 din Codul civil cu standardele europene (așa cum sînt acestea promovate prin jurisprudența CEDO).

Prima problemă rezidă în necesitatea diferențierii judecăților de valoare de fapte. Art. 16 din Codul civil instituie responsabilitatea pentru răspîndirea informațiilor ofensatoare ce nu corespund realității. Însă noțiunea de “informație” poate avea un sens dublu:

Faptele – informația, care comunică despre un eveniment, proces, fenomen, ce a avut loc în trecut sau ce are loc în prezent, în condiții concrete de loc și timp, care poate corespunde sau nu realității. O astfel de informație faptică, existențială corespunde sau nu corespunde realității. În cazul cînd nu corespunde realității și lezează onoarea și demnitatea, răspînditorul informației este pasibil de răspundere juridică.

Judecățile de valoare – opiniile, aprecierile, convingerile, precum și ideologiile, teoriile, concepțiile, ipotezele, programele, planurile, prognozele ș.a.m.d., care prin esența lor nu pot fi nici adevărate, nici false. Ele pot fi prețioase, fără valoare sau negative, corecte sau incorecte, întemeiate sau neîntemeiate, convingătoare sau discutabile, progresiste sau reacționare ș.a.m.d. Acestea nu pot fi dezmințite prin hotărîrea judecătii. Ele pot fi dezbătute prin polemică, adică răspuns, replică, comentariu.

Nereglementarea acestor aspecte a dus nu doar la condamnarea RM la CEDO în mai multe cazuri, ci și la descurajarea atitudinii critice a jurnaliștilor moldoveni.

De asemenea, prin jurisprudența Curții se cere aplicarea unui statut diferențiat diferitor categorii de reclamanți și pârți. Este vorba de *persoanele publice* care au acceptat implicit un nivel sporit de atenție și de critică față de persoana lor, în schimbul posibilității de a juca un rol proeminent în viața și conducerea societății. Respectiv, aceștia trebuie să dea dovadă de un nivel sporit de toleranță față de expresiile exagerate, iar instanțele judiciare trebuie să confirme acest lucru prin deciziile lor, în care calitatea de politician este un impediment major pentru a câștiga un proces de defăimare.

Tot prin jurisprudența Curții se cere ca *buna credință*, cercetarea rezonabilă, respectarea deontologiei profesionale să fie luată în considerație la judecarea unui caz de defăimare: în cazul când un ziarist sau un organ de presă urmărește un scop legitim, chestiunea în cauză se circumscrie unui interes public și au fost depuse eforturi rezonabile în vederea verificării faptelor, apărarea bazată pe buna credință substituie proba veridicității. În spiritul jurisprudenței CEDO, reclamantul trebuie să aibă posibilitatea să se apere, în cazul publicării de fapte, nu doar prin demonstrarea adevărului lor, ci și prin demonstrarea bunei-credințe cu care a publicat fapte false, dar pe care le considera în mod rezonabil corecte.

Imprescriptibilitatea acțiunii privind apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale ridică problema egalității părților în proces (în special problema egalității mijloacelor de apărare) și nu face față exigențelor dezvoltării societății informaționale.

Sarcina probațiunii trebuie echilibrată între părți. În cazul acordării de *compensații pentru prejudiciul moral* cauzat, acestea trebuie să fie proporționale cu gravitatea daunelor cauzate, dar și să nu fie excesive în raport cu presa, pentru a nu avea un efect descurajator asupra activității jurnaliștilor.

CODUL PENAL

În aprilie 2004, Președintele RM a înaintat inițiativa legislativă privind excluderea art. 170 "Calomnia" din CP. Proiectul de lege a fost adoptat la 22 aprilie 2004, iar la 7 mai 2004 a și intrat în vigoare⁶⁵.

⁶⁵ Legea nr. 111-XV din 22.04.2004 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova.

Excluderea art. 170 din Codul penal a fost un pas pozitiv, însă calomnia s-a decriminalizat parțial, deoarece în Codul penal persistă art. 304 “Calomnierea judecătorului, a persoanei care efectuează urmărirea penală ori contribuie la înfăptuirea justiției”. Considerăm necesară excluderea acestui articol sau, cel puțin, a pedepsei cu închisoarea din conținutul său⁶⁶.

În același timp, Codul penal și Codul cu privire la contravențiile administrative ar trebui completat cu articole care ar oferi o anumită protecție jurnaliștilor, în special celor de investigație. De exemplu, în vechiul Cod penal exista cel puțin un articol (art. 140/1), care stipula pedepse pentru persoanele cu funcții de răspundere, vinovate de prigonirea cetățenilor pentru prezentarea unor propuneri, cereri, plângeri sau pentru critica cuprinsă în ele, precum și pentru critica făcută într-o altă formă. Codul penal actual nu oferă nici o garanție jurnalistului sau cetățeanului intimidat în cazul exprimării unor opinii critice.

CODUL CU PRIVIRE LA CONTRAVENȚIILE ADMINISTRATIVE

Codul cu privire la contravențiile administrative conține articolele 47/2 “Calomnia” și 47/3 “Injuria”. Deși au o formulare imperfectă, aceste 2 articole par să nu aibă o relevanță practică în activitatea mass-mediei și trezesc multe confuzii în posibila aplicare. Ținând cont de faptul că, aceste articole apără interese preponderent private, care de altfel, sînt deja protejate prin legislația civilă, este necesară excluderea lor din Codul cu privire la contravențiile administrative.

3.1.3. Susținerea presei de către stat

În țările cu o democrație consolidată nu există presă de stat. Însă, în RM există numeroase publicații periodice finanțate de consiliile raionale și care, în majoritatea cazurilor, activează ca o porta-voce a autorităților finanțatoare. Această subsidiere directă aduce prejudicii enorme ziarelor independente, care suportă consecințele diferitor acțiuni de concurență neloială. Deetatizarea presei trebuie să revină pe

---

⁶⁶ Pentru detalii a se vedea: O. Pîrțac, “Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanei în Republica Moldova”, Chișinău, 2005, p. 96.

agenda guvernării pentru a asigura șanse egale pentru toate mijloacele de informare în masă în condițiile economiei de piață.

În același timp, susținerea indirectă a presei, după modelul altor țări europene, este necesară și binevenită, deoarece presa moldovenească este slăbită și se dezvoltă foarte greu. Autoritățile trebuie să-și asume o parte din responsabilități și cheltuieli pentru dezvoltarea și fortificarea presei. Mai mult decât atât, statul s-a angajat oficial să implementeze acest deziderat al presei, or, PAUEM prevede explicit că Republica Moldova va asigura “ajutor financiar din partea statului pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media”.

La 11 februarie 1999 Parlamentul RM a adoptat Concepția susținerii de către stat și promovării mijloacelor de informare în masă în anii 1999-2003⁶⁷, în care au fost prevăzute un șir de măsuri concrete, avînd ca scop consolidarea libertății și independenței mass-mediei. Cu părere de rău, aplicarea Concepției a decurs extrem de nesatisfăcător și, în mare parte, nu a fost implementată. Totuși, însăși ideea adoptării unei Concepții de dezvoltare a mijloacelor de informare în masă, prin care statul își asumă oficial anumite angajamente pe termen mediu și lung, merită a fi abordată în modul cel mai serios.

Condiția precară a ziarelor din RM este determinată și de alți factori, cum ar fi tarifele pentru distribuția ziarelor. La această temă API și CIJ au organizat o masa rotundă (16 decembrie 2005), la care au fost exprimate îngrijorări în legătură cu iminenta degradare economică a presei scrise după așa-zisa “ajustare” a tarifelor pentru distribuția ziarelor, aplicată de Întreprinderea de Stat “Poșta Moldovei” la mijlocul lunii noiembrie, în plină campanie de abonare⁶⁸. Directorii și redactorii-șefi ai ziarelor au criticat politica tarifară practică de către ÎS “Poșta Moldovei”, care descurajează presa scrisă. Pe de o parte, tarifele pentru distribuția ziarelor sînt exorbitante și în continuă creștere, acestea influențînd direct costul abonamentelor la ziare. Pe de altă parte, prețul abonamentelor nu poate fi majorat, dat fiind

⁶⁷ HP nr. 277-XIV din 11.02.1999 despre Concepția susținerii de către stat și promovării mijloacelor de informare în masă în anii 1999-2003.

⁶⁸ Pentru detalii a se vedea: “Raport Anual 2005: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova” (CI J), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64.

că puterea de cumpărare a populației e scăzută. În consecință, presa scrisă este obligată să-i achite distribuitorului de ziare pînă la 30% din costul unui abonament la ziar. În situația în care cheltuielile de editare sînt foarte mari, redacțiile ziarelor nu înregistrează profit sau profitul este prea mic pentru a permite dezvoltarea ziarului. În cadrul dezbaterilor au fost lansate mai multe propuneri privind acțiunile care urmează a fi întreprinse pentru a impulsiona dezvoltarea presei. Printre acestea au fost menționate: “înghețarea” tarifelor pentru distribuția ziarelor, urmînd ca eventuala diferență de costuri să-i fie achitată ÎS “Poșta Moldovei” din bugetul de stat sau bugetele locale, ca o subvenționare indirectă a presei; monitorizarea și controlul public asupra formării tarifelor; elaborarea unei Strategii naționale de dezvoltare a presei; direcționarea nediscriminatorie a “publicității de stat” în toate ziarele ș.a.

3.1.4. Legea privind contracararea activității extremiste

Această lege ridică multiple probleme în raport cu libertatea de exprimare și libertatea presei:

- utilizează prevederi prea generale, extrem de vagi, capabile să înglobeze în categoria “activitate extremistă” exprimări și acțiuni care trebuie tolerate într-o societate democratică;
- țintește în organizațiile media și anumite asociații obștești, fapt care, în principiu, nu este necesar;
- generează cenzura și autocenzura, ca o consecință a sancțiunilor ce pot fi aplicate pentru “desfășurarea activității extremiste”, precum și a diferitor proceduri prevăzute de lege;
- pune problema admisibilității pedepsei pentru unele categorii de expresii, considerate “extremiste”;
- dublează⁶⁹ prevederi conținute în alte legi, conține neconcordanțe și carențe⁶⁹.

Ținînd cont de multiplele probleme pe care le poate cauza implementarea acestei legi, sugerăm examinarea posibilității de abrogare

⁶⁹ Pentru detalii a se vedea: O. Pîrțac, “Libertatea de exprimare e în pericol. Scurt comentariu al Legii privind contracararea activității extremiste” // “Mass-Media în Republica Moldova”, Decembrie 2003 /în română și engleză/.

sau de modificare substanțială a acestei legi. Conform standardelor europene, discursul care instigă la ură sau violență trebuie interzis. Însă, în baza legii moldovenești, din cauza noțiunii excesiv de largi, în calitate de discurs “extremist” poate fi calificat și un discurs ce trebuie tolerat într-o societate democratică.

Astfel, spre exemplu, într-un comentariu, analistul P. Bogatu înaintază ideea că “e o ineptie documentul ca atare. Vorba e că extremismul nu poate fi sancționat printr-o lege, întrucât este o idee unilaterală sau o atitudine exagerată, nicidecum nu un delict. O opinie politică care încă acum câțiva ani era considerată moderată, astăzi poate fi declarată drept radicală. Și viceversa. Mișcarea verzilor, de exemplu, la începuturile ei era percepută de foarte multă lume drept un exces de zel. În timpul de față, însa, ecologismul politic, e un curent politic tolerant și centrist. (...) Extremismul e un fenomen regretabil. El, însa, nu constituie o crimă, ci doar o părere sau o poziție exagerată. Iată de ce urmează sa fie pus la respect prin dezbateri și polemici politice, în nici un caz nu prin acțiuni represive”⁷⁰.

3.1.5. Limitări preventive. Cenzura

Art. 34 alin.(5) din Constituția Republicii Moldova prevede: “Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii”. Nici un act normativ, însă, nu definește noțiunea “cenzură”, nu există un mecanism eficient de contracarare a acesteia și de sancționare a persoanelor care o aplică. În legislație lipsește și o prevedere care ar interzice crearea și finanțarea (totală sau parțială) a organizațiilor, instituțiilor sau funcțiilor cu sarcina de a cenzura a activității de informare a publicului. Astfel, prevederea constituțională *cenzura este interzisă*, fără reglementări legislative suplimentare, nu oferă garanții sigure instituțiilor mass-media. În activitatea mass-mediei au loc numeroase cazuri cînd are loc cenzurarea, directă sau camuflată, a materialelor.

3.1.6. Presa la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)

Curtea Europeană a Drepturilor Omului este, indubitabil, cel mai efectiv instrument judiciar supranațional existent actualmente în Eu-

⁷⁰ Bogatu P. “Lege antiextremistă sau tocmeală politică?” // “Moldova Azi”, comentariu, 20 ianuarie 2003, <http://www.azi.md/news?ID=22476>.

ropa. Mai nou, ea este privită și ca o ultimă speranță pentru cetățenii Republicii Moldova, inclusiv, jurnaliștii care nu au găsit dreptate în justiția moldovenească.

Deși mecanismul de apărare a drepturilor omului prevăzut de CEDO a intrat în vigoare pentru RM în septembrie 1997, prima hotărâre de condamnare a fost pronunțată abia la sfârșitul anului 2001 (cazul Mitropolia Basarabiei c. RM, decizia din 13.12.2001), iar următoarele – abia începînd cu anul 2004. Ulterior, însă, s-a observat o creștere în progresie geometrică a numărului de condamnări, care trezesc îngrijorări privind capacitatea financiară a statului de a face față sancțiunilor impuse. Acest lucru se explică prin faptul că, din cauza numărului mare de cereri, de regulă, Curtea ajunge să se pronunțe asupra unui caz abia peste 4-5 ani din momentul depunerii.

În baza art. 10 al Convenției, care consfințește dreptul la libera exprimare, pînă la momentul semnării PAUEM, statul RM fusese condamnat în două cazuri: Amihălăchioaie c. RM (decizie din 20.04.2004), Busuioc c. RM (decizie din 21.12.2004), dintre care doar ultimul se referă la jurnaliști, fiind extrem de relevant în contextul aprecierii calității libertății de exprimare și libertății presei din RM.

3.2. Evoluțiile anului 2005

3.2.1. Deetatizarea ziarelor “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova” și problematica acordării ajutorului financiar (subsidiilor) din partea statului

Anul 2005 a fost marcat de dezbaterile problematice cu privire la deetatizarea presei finanțate de stat, lucru care s-a produs parțial prin lichidarea Întreprinderii de stat ziarul “Независимая Молдова”⁷¹, precum și a Întreprinderii de stat ziarul “Moldova Suverană”⁷².

Însă, cea mai controversată a fost lichidarea Agenției municipale de știri “Info-prim”, care s-a produs pe neașteptate, fără ca acest lucru să fi fost planificat, argumentat sau discutat cu societatea civilă. La 17 mai 2005 Consiliul municipal (CM) Chișinău a decis lichidarea

⁷¹ HG nr. 515 din 01.06.05 cu privire la lichidarea Întreprinderii de Stat ziarul “Независимая Молдова”.

⁷² HG nr. 587 din 20.06.05 cu privire la lichidarea Întreprinderii de Stat ziarul “Moldova Suverană”.

Agenției de știri “Info-prim”. Directorul Agenției “Info-prim” a declarat că decizia CM Chișinău poartă un caracter politic și urmărește eliminarea de pe piața informațională a concurenților mediilor de informare controlate de PCRМ și PPCD.

Mai mulți lideri de opinie din domeniul mass-mediei au confirmat caracterul discriminatoriu al lichidării Agenției de știri “Info-prim”. După ce în august procesul de lichidare s-a finalizat, echipa agenției nu s-a destrămat, ci și-a continuat activitatea sub auspiciile Agenției Independente “Info-Prim Neo”.

O formă specifică de susținere a presei favorabile guvernării a fost dezvăluită printr-o investigație a “Ziarului de Gardă” publicată la începutul anului 2005. Guvernul a dispus abonarea din contul statului a mii de exemplare ale ziarului “Comunistul”, “ceea ce înseamnă zeci de mii de lei cheltuiți în acest scop din finanțele publice, adică pe socoteala contribuabililor la bugetul de stat”. Semnatarul articolului susține că o directivă, în acest sens, a fost emisă și distribuită prin toate ministerele. Totodată, fiecare minister a emis directive în care se dispunea: “Întru executarea indicațiilor Guvernului Republicii Moldova, șefii direcțiilor generale, direcțiilor și secțiilor principale ale ministerelor vor întreprinde măsuri privind abonarea instituțiilor, organizațiilor și societăților pe acțiuni cu capital preponderent de stat la ziare, conform anexei, și în termen de zece zile vor raporta despre îndeplinirea indicațiilor în cauză”. Publicația menționată preciza că în anexa alăturată directivei sînt indicate cîteva publicații care trebuie abonate în mod obligatoriu din surse bugetare de stat: “Nistru”, “Moldova Suverană”, “Nezavisimaia Moldova”, “Trud”, “Vreamea”, “Comunistul”. “Ziarul de Gardă” mai scria că, potrivit directivei nr. 1 emise de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, la 4 ianuarie 2005, cele peste 50 de instituții și întreprinderi din subordinea acestui minister trebuiau să perfecteze peste 300 de abonamente din bugetul de stat pentru ziarul “Komunist”, circa 300 pentru ziarul “Trud” din Federația Rusă și tot atîtea pentru ziarul privat de limbă rusă “Vreamea”⁷³.

În general, măsurile de susținere a mijloacelor de comunicare în masă se împart în două categorii: subvențiile directe și măsurile indirecte, cum ar fi facilitățile fiscale. Fiecare țară și-a stabilit propria

---

⁷³ După agenția de știri “Reporter.md”, 21 ianuarie 2005.

formulă de oferire a subvențiilor, atît formele acestora, cît și criteriile după care sînt selectate publicațiile beneficiare.

De exemplu, în Suedia ziarele “slăbite” primesc subvenții directe, care sînt orientate nu atît spre îmbunătățirea situației economice a acestor ziare, cît spre supraviețuirea lor pe piață, astfel menținîndu-se diversitatea în presă. De asemenea, se susțin ziarele nou-apărute. O formă de susținere sînt creditele în condiții preferențiale, de regulă, oferite pentru modernizarea tehnicii. Aceste ziare mai sînt scutite de impozitul pe venitul din publicitate și în ele se plasează în mod obligatoriu publicitatea de stat. Statul suedez oferă sume mici ziarelor, însă aceste sume le acoperă 15-20% din cheltuielile de producție, ceea ce înseamnă că, fără subsidii de la stat, aceste ziare s-ar fi închis cu siguranță.

Unele măsuri de susținere indirectă se referă la toate ziarele și constau în eliberarea de TVA și tarife poștale scăzute. Spre exemplu, toate ziarele finlandeze primesc subvenții pentru cheltuielile de transport și difuzare. Conform economiștilor finlandezi, în cazul lipsei subsidiilor jumătate din publicațiile existente pe piața de publicații a Finlandei ar fi dispărut⁷⁴. Totuși, în pofida subvenționării aplicate în unele state, ziarele continuă să dispară de pe piețele acestor țări⁷⁵.

Subsidiile nu constituie întotdeauna un instrument pozitiv pentru dezvoltarea mass-mediei. În unele cazuri, ele constituie un instrument discriminatoriu, căci susținerea unor anumite ziare aduce la întărirea acestora, în schimb ce alte ziare slăbesc și dispar. Deci intervenția statului, dacă nu este dirijată judicios, poate produce în anumite cazuri o inegalitate nejustificată. De altfel, în Austria, Franța și chiar Suedia au avut loc discuții privind faptul că subvenționarea respectivă nu a fost total liberă de influența politică.

În Recomandarea Consiliului Europei nr. (99)1 privind măsurile de stimulare a pluralismului în mijloacele de informare în masă se abordează și această problemă: “orice măsuri de susținere trebuie să luate pe baza unor criterii obiective și nepărtinitoare, în cadrul unor proceduri transparente și să fie supuse unui control independent. Condițiile de oferire a subsidiilor necesită a fi revăzute periodic pentru a

⁷⁴ După Варганова Елена. “Спасение во имя демократии” // “ЗиП”, № 2 (1997), www.medialaw.ru.

⁷⁵ După Ruth Evan. “Media subsidies”, May 1999 // www.article19.org.

înlătura încurajarea întâmplătoare a oricăror procese de concentrație a mass-mediei sau îmbogățirea neconformă a întreprinderilor, care obțin venit din această susținere.”⁷⁶

Există și opinia că subvenționarea, de fapt, slăbește ziarele prin faptul că nu le permite să devină puternice din punct de vedere comercial și capabile să concureze cu tehnologiile noi din mass-media. De exemplu, în Danemarca ideea subvenționării mass-mediei a fost respinsă o perioadă îndelungată. Principalul argument “contra” era teama de a pune presa într-o dependență ideologică față de stat. Alt argument reieșea din faptul că, păstrînd pe piață ziare inefficiente și prost dirijate, statul doar îndepărtează adaptarea industriei presei la condițiile economiei de piață. Totuși, în anii ’70 și în Danemarca au fost introduse subvenții modeste pentru presa “slăbită”, partajate prin intermediul Institutului financiar al presei.

În RM instituția subvenționării publicațiilor periodice de către stat există, însă într-o formulă care avantajează presa de stat. Astfel, începînd cu anii ’90, la diferite etape de timp, statul a deținut publicații pe care le folosea masiv pentru îndoctrinarea populației cu idei favorabile guvernării.

Mass-media finanțată de stat a fost într-atît de părtinitoare în ultimul deceniu, încît este evident că formula existentă pînă acum este inacceptabilă. În spiritul respectării PAUEM, urmează a fi elaborate criteriile susținerii parțiale a mass-mediei de către stat, fără ca această susținere să aducă și la o înregimentare politică. În pofida prevederilor PAUEM, în perioada de implementare a acestuia, guvernarea nu a inițiat vreo măsură pentru realizarea acestui obiectiv. Statul trebuie să introducă pentru presă diverse facilități fiscale, iar monopolistul Întreprinderea de Stat “Poșta Moldovei” (a se citi Parlamentul RM și/sau Guvernul RM) urmează să reducă costurile, inclusiv prin subvenționarea costurilor de distribuire a ziarelor și revistelor.

Deocamdată, toate facilitățile acordate de către stat presei se reduc la art. 103 alin.(1) pct. 20 din Codul Fiscal din care rezultă că TVA nu se aplică la importul mărfurilor, serviciilor și la livrările de mărfuri, servicii ce se referă la “producția de carte și publicațiile periodice (cu excepția celor cu caracter publicitar și erotic), precum și la serviciile de editare a producției de carte și a publicațiilor periodice, cu excep-

⁷⁶ www.apel.md.

ția celor cu caracterul menționat”⁷⁷. În baza acestei prevederi a legii, Ministerul Finanțelor, “pentru a călăuzi și a îndruma lucrul practic” a elaborat un Comunicat privind scutirea de TVA a producției de carte și a publicațiilor periodice⁷⁸. Numai că acest Comunicat mai mult complică lucrurile, decât ajută, restrângând nejustificat acțiunea legii. În practică, multe publicații plătesc TVA; la fel fac editurile și tipografiile, deși este evident că nu ar trebui să o facă.

În atare condiții, nici acest articol nu poate fi considerat drept o reală facilitate din partea statului, în condițiile în care nu este clară procedura de aplicare a acestuia.

3.2.2. Cazuri semnalate privind intimidarea activității presei

Deși nu toate cazurile pe care le vom semnala trebuie apreciate drept grave sau foarte grave, trebuie să ținem cont de faptul că incidente mediatizate reprezintă doar o parte din incidentele care au loc și, respectiv, pot servi drept indicator al stării de lucruri în acest domeniu.

În anul 2005 jurnaliștii au semnalat mai multe cazuri de hărțuire. Spre exemplu, ziaristii de la săptămânalul independent “Unghiul” din Ungheni au atenționat opinia publică că autoritățile locale recurg la presiuni asupra publicației nominalizate. Totodată, reporterii de la “Unghiul” s-au plîns și de faptul că li se interzice accesul la evenimentele publice, încălcîndu-se astfel Legea privind accesul la informație. Astfel, unui reporter de la “Unghiul” nu i-a fost permis accesul la o ședință unde se discuta despre problema agentului termic. Redactorul-șef al publicației respective, a fost amenințată de președintele raionului Ungheni (membru al PCR) că o va acționa în judecată dacă va scrie despre atacurile verbale ale acestuia împotriva ziarului.⁷⁹

Partidul Social-Democrat din Republica Moldova (PSDM) a atenționat opinia publică că Ministerul Justiției refuză să înregistreze publicația acestuia – “Socius”. PSDM a depus o cerere la minister

⁷⁷ Codul fiscal al Republicii Moldova (Legea nr. 1163-XIII din 24.04.97), art. 103 alin.(1), pct. 20.

⁷⁸ Comunicatul Ministerului Finanțelor nr. 05/1-2-07/287 din 16.05.2001 privind scutirea de TVA a producției de carte și a publicațiilor periodice.

⁷⁹ După Agenția Monitor Media, 1 februarie 2005.

pentru înregistrarea publicației în octombrie 2004, însă instituția de resort nu a dat curs cererii, fapt ce a afectat posibilitatea partidului de a-și transmite mesajul către alegători și de a-și realiza drepturile electorale. În cele din urmă, publicația “Socius” a fost înregistrată la câteva zile după ce PSDM a făcut public (24.02.2005) un comunicat de presă cu privire la situația creată.

Ziarul de limbă rusă “Moldavskie vedomosti” a apreciat drept intimidare vizita inopinată a câtorva reprezentanți ai structurilor de drept în sediul redacției, care au invocat pretextul că sînt în căutarea unor ... cetățeni din Federația Rusă. Vizitatorii au explicat că au venit la redacția “MV” în urma unui apel telefonic, potrivit căruia în redacție s-ar fi aflat cetățeni ai FR fără drept de ședere în RM. Se pare că acest eveniment nu a avut urmări grave pentru publicație.

Despre unele abuzuri comise în campania de abonare a relatat redacția săptămînalului independent “Ecoul nostru” (Sîngerei). Directorul publicației a atenționat opinia publică asupra faptului că autoritățile locale au avantajat masiv oficiul “Plai Sîngerean” în detrimentul ziarului “Ecoul nostru”: un șir de instituții de stat și factori raionali de decizie au fost impuși să aboneze și să promoveze ziarul autorităților locale. Din cele relatate de directorul publicației independente rezultă că cel mai grav a fost incidentul care s-a produs în una dintre instituțiile curative din Sîngerei: medicul-șef al instituției menționate și-a permis să rupă abonamentele pe care lucrătorii medicali din subordinea sa le-au perfectat la ziarul “Ecoul nostru”.⁸⁰

Publicația de expresie rusă “Kommersant plus” a fost percheziționată de către angajați ai organelor de drept. Anterior, redacția ziarului a primit o scrisoare din partea Departamentului serviciilor operative al MAI în care erau solicitate numele tuturor furnizorilor de publicitate din anul 2002 pînă la ora respectivă. Redacția susține că publicația a fost supusă mai multor controale.⁸¹

Un ultim incident al anului a fost reținerea (timp de o jumătate de oră) la 16 decembrie 2005 a redactorului șef al săptămînalului “Ziarul de Gardă” (Aneta Grosu) de către Serviciul de pază la Curtea de Apel Chișinău. Ziarista a fost eliberată doar după intervenția avocatului

⁸⁰ După Agenția Monitor Media, 28 februarie 2005.

⁸¹ După Agenția Monitor Media, 2 iunie 2005.

și a reprezentanților mass-mediei. Eliberarea s-a produs la indicația președintelui Curții de Apel, care fusese telefonat de ziariști.

3.2.3. Condamnări pe art. 10 (libertatea de expresie) la CEDO

La 11 octombrie 2005 RM a fost condamnată de CEDO în cazul Savițchi. În hotărîrea sa, Curtea a atenționat asupra faptului că sancționarea unui jurnalist pentru faptul că a contribuit la difuzarea declarațiilor pe care un terț le-a oferit în cadrul unei discuții (interviu), ar putea afecta grav contribuția presei la discutarea problemelor de interes general și nu trebuie admisă fără motive deosebit de serioase. Luînd în considerație limbajul moderat folosit de către jurnalistă, precum și faptul că nu există motive să se creadă că autoarea a acționat cu rea-credință, Curtea a estimat că nu au existat motive deosebit de serioase pentru a o sancționa pe jurnalistă. În consecință, CEDO a concluzionat că prevederile art. 10 au fost încălcate. Hotărîrile pe cazul Busuioc (2004) și cazul Savițchi (2005) erau un semnal clar că practica judecătorească din RM pe cazurile ce vizează presa nu este conformă standardelor europene și trebuie schimbată.

3.3. Evoluțiile anului 2006

3.3.1. Problema compensațiilor pe cazurile de defăimare

După intrarea în vigoare a noului Cod civil (12 iunie 2003), care nu mai prevedea plafonarea compensațiilor pentru prejudiciile morale cauzate prin lezarea onoarei, demnității și reputației profesionale, au fost semnalate mai multe cazuri de aplicare a unor sancțiuni excesive presei. Aceste cazuri au stimulat o constantă poziție a mass-mediei pentru reinstituirea unui plafon, după modelul ce se conținea în Codul civil vechi (1964-2003). Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) în Rezoluția 1465 (2005) privind funcționarea instituțiilor democratice în RM a punctat drept esențială problema dată. În această rezoluție APCE le cere autorităților din Moldova:

“14.1. să creeze toate garanțiile necesare și să adopte pași practici pentru respectarea libertății de exprimare, așa cum aceasta este definită în art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

și în conformitate cu precedentele Curții Europene a Drepturilor Omului, și în particular:

14.1.1. să revadă legislația privind serviciul public de tele- și radiodifuziune (atît național, cît și local) și sectorul audiovizual în întregime;

14.1.2. să continue transformarea “Teleradio-Moldova” într-un adevărat serviciu public de radiodifuziune, așa cum este indicat în Recomandarea Adunării 1641 (2004) “Despre serviciul public de radiodifuziune”;

14.1.3. să revadă legislația privind defăimarea în sensul asigurării proporționalității sancțiunilor impuse”.

Autoritățile au luat în serios Rezoluția APCE și au studiat, cu participarea societății civile, mai multe opțiuni de modificare a art. 16 din Codul civil. În final, Parlamentul RM a considerat că plafonarea despăgubirilor este inoportună, iar în articol au fost enumerate o serie de criterii care ar ajuta judecătorul să decidă valoarea “rezonabilă” a despăgubirii pentru persoanele defăimate⁸².

3.3.2. Cazuri semnalate privind intimidarea activității presei

Procedura de acreditare a cauzat, destul de frecvent, probleme jurnaliștilor. Acreditarea jurnaliștilor este reglementată de Legea presei, majoritatea prevederilor căreia, însă, se referă la acreditarea jurnaliștilor străini în RM (art. 21, 22, 23 și 25). În ceea ce privește jurnaliștii moldoveni, există o singură prevedere: art. 21 alin.(2): “Publicațiile periodice și agențiile de presă pot acredita în modul stabilit jurnaliști pe lângă autoritățile publice, precum și la manifestațiile artistice și sportive.”.

Această prevedere ambiguă (“*in modul stabilit*”) a servit drept bază pentru apariția unor regulamente interne, în baza cărora instituțiile își elaborează propriile norme de acreditare a jurnaliștilor. Unele dintre aceste regulamente nici nu sînt făcute publice. Pînă la acest moment, principala formă de abuz a autorităților publice în acest domeniu este neacreditarea jurnaliștilor.

⁸² Art. 16 completat prin Legea nr. 262-XVI din 28.07.2006, în vigoare – din 11.08.2006.

În ianuarie 2006 Adunarea Populară a Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia a refuzat acreditarea ziarului "Edinaia Gagauzia", editat de mișcarea social-politică cu același nume din UTA Găgăuzia, motivînd că ziarul de opoziție denaturează faptele. Redactorul-șef al publicației a afirmat însă, că acest motiv este unul inventat, ziarul neavînd acces la ședințele Adunării Populare. În luna iunie același ziar a difuzat un apel, în care a sesizat opinia publică asupra tentativelor autorităților locale de a împiedica campania de abonare la această publicație. Potrivit apelului, Bașkanul (Guvernatorul) Găgăuziei din acea perioadă ar fi dat indicații oficiilor poștale din autonomia găgăuză să refuze perfectarea abonamentelor la ziarul de opoziție "Edinaia Gagauzia", cu scopul de a submina activitatea ziarului⁸³.

Începînd cu data adoptării (februarie 2003), Legea cu privire la contracararea activității extremiste a fost criticată intens de societatea civilă, fiind considerată un instrument periculos pentru democrație. Deși nu au fost făcute publice cazuri de aplicare a unor sancțiuni în baza ei, legea a fost utilizată de mai multe ori în calitate de "șperietoare". La începutul anului 2006, Asociația "Hyde Park" din Chișinău, organizație ce promovează libertatea de exprimare și dreptul la informare echidistantă, a fost acuzată de Ministerul Justiției de propagarea extremismului prin informații publicate în buletinul "Curaj.net". Într-o scrisoare adresată Asociației "Hyde Park" Ministerul Justiției arată că în nr. 3 al buletinului "Curaj.net" (din 3 noiembrie 2005) sînt plasate informații "ce propagă inferioritatea cetățenilor după criteriul naționalității, fapt ce constituie o încălcare gravă a prevederilor art. 1 al Legii cu privire la contracararea activității extremiste". Prin scrisoarea citată, Ministerul Justiției a făcut un avertisment Asociației "Hyde Park" și solicita înregistrarea publicației, "deoarece ziarul asociației este editat în scopul comercializării"⁸⁴.

La 17 martie 2006 în Chișinău a avut loc un caz grav de agresiune a jurnalistului sportiv Ion Robu, care a fost bătut de două persoane necunoscute pînă la inconștiență. Atacatorii nu au sustras nimic de la ziarist, deși acesta avea bani și telefon mobil. Jurnalistul consideră că acest atac este legat de activitatea sa profesională și nu exclude că a fost agresat în contextul unui scandal privind Asociația Presei Sportive

⁸³ Agenția Monitor Media a difuzat mai multe știri la acest subiect: 03.01.06, 08.02.06, 22.02.06, 21.03.06, 27.06.06.

⁸⁴ După Agenția Monitor Media, 13 februarie 2006 și 15 februarie 2006.

din Moldova, dar și din cauza cărții “Maratonul de la Atena”, editată după Jocurile Olimpice din Grecia și în care a semnalat nereguli în activitatea Comitetului Național Olimpic al RM. Organizațiile de media au lansat o declarație, în care și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu acest caz, remarcând că “atentatele la integritatea fizică constituie cea mai gravă modalitate de a submina libertatea presei.”⁸⁵. Cazul jurnalistului sportiv Ion Robu este cel mai grav înregistrat pe parcursul anului 2006 la Chișinău.

La 24 martie 2006, reporterul “Ziarului de gardă” a fost agresată verbal de polițiști, fiind împiedicată să-și exercite profesia, în condițiile în care se documenta pentru un articol la biserica din Florești, unde avuseseră loc ciocniri violente, condiționate de un conflict dintre credincioșii Mitropoliei Basarabiei și reprezentanții Mitropoliei Moldovei.

Reporterul “Ziarului de gardă” a fost împiedicată să-și exercite profesia și pe 26 octombrie 2006, când a fost forțată de către funcționari guvernamentali să distrugă imagini din aparatul de fotografiat. Reporterul a ieșit din Casa Guvernului, după ce asistasese la ședința Colegiului Ministerului Educației și Tineretului. Un grup de muncitori efectua lucrări de amenajare în preajma Executivului și ziarista, avînd aparatul de fotografiat la îndemînă, a luat o imagine a muncitorilor pe fundalul Casei Guvernului. Imediat, cîteva persoane s-au apropiat de ea și, refuzînd să se legitimeze, au insistat să șteargă imaginile, deși a fotografiat un spațiu public și nu exista vreun anunț privind interdicția de a fotografia.

La 13 iulie 2006 șapte organizații din domeniul mass-mediei și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu atacurile asupra libertății presei, în special, încercările reprezentanților partidului de guvernămînt de a-și impune dominația ideologică prin puterea administrativă, amenințînd cu sancțiuni publicațiile și posturile audiovizuale care prezintă alte puncte de vedere asupra unor evenimente. La sfîrșitul lunii iunie, reprezentanți ai Consiliului Municipiului Chișinău, dominat de PCRM, au făcut declarații agresive la adresa posturilor municipale “Antena C” și “Euro TV Chișinău”, publicația “Timpul de dimineață” pentru faptul că au reflectat niște evenimente de acum 65 de ani, altfel decît ar fi fost corect din punctul de vedere al comuniștilor.

---

⁸⁵ www.ijc.md.

Semnatarii declarației atenționează opinia publică și asupra încercărilor de subminare economică a ziarelor “Moldavskie vedomosti” și “Jurnal de Chișinău”.

La 1 august 2006 poliția din Bălți a împiedicat fotoreporterii și operatorii de televiziune să filmeze monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfint din centrul localității, care fusese profanat de către persoane necunoscute cu o zi înainte. Postamentul a fost murdărit cu vopsea și s-a aplicat inscripția în limba rusă “Ya protiv Vorona”. Reprezentanții organelor de drept au manifestat agresivitate față de operatorul TVB, care a încercat să filmeze în pofida interdicțiilor poliției. De asemenea, nici fotoreporterilor de la Agenția DECA-press și ziarul “SP” nu li s-a permis să fotografieze.

În octombrie 2006 “Ziarul de Gardă” a lansat o declarație de presă, prin care atenționa opinia publică asupra presiunilor la care sînt supuși unii jurnaliști. Potrivit declarației de presă, presiunile asupra jurnaliștilor s-au intensificat după publicarea unor dezvăluiri ce țin de corupția în sistemul de drept din RM. Persoane cu funcții importante în stat le propun ziarștilor sume de bani în schimbul acceptării de către aceștia a unor compromisuri imorale. Este de presupus că, în acest mod, se încearcă acumularea de probe compromițătoare asupra unor ziarști și manipularea ulterioară a acestora – truc utilizat în ultimul timp și față de alte media, în scopul “documentării” unor dosare, se arată în declarația citată.

În noaptea de 10 spre 11 octombrie din redacția ziarului “Jurnal de Chișinău” au fost furate mai multe lucruri, printre care și calculatorul unei jurnaliste – autoarea unor materiale cu conotații politice.

În legătură cu aceste evenimente API și CIJ au făcut o declarație, prin care solicită Comisiei parlamentare pentru securitatea națională, apărare și ordinea publică și Comisiei parlamentare pentru drepturile omului să se autosesizeze și să cerceteze faptele expuse în apelul “Ziarului de Gardă”. API și CIJ atenționau asupra “coincidenței” straniei, prin care, în aceeași perioadă cînd se făceau presiuni asupra colaboratorilor “Ziarului de Gardă”, a fost comis și un furt în sediul “Jurnalului de Chișinău”, pe care angajații redacției îl califică drept încercare de intimidare a reporterilor⁸⁶.

⁸⁶ Raport Anual 2006: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (Centrul Independent de Jurnalism), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=64.

Publicația “Observatorul de Nord. Ediție de Florești” a devenit obiectul unei cercetări, după ce președintele raionului Florești a solicitat acest lucru procuraturii locale. Rezultatele controlului au arătat că activitatea publicației în teritoriu este legală. Managerul publicației a declarat că solicitarea președintelui raionului poate fi explicată prin faptul că scapă de sub control un ziar pe care nu și-l poate subordona, așa cum ar prefera să se întâmple⁸⁷.

Ziarul “Jurnal de Chișinău” a semnalat probleme grave după un control al autorităților fiscale, prin care s-a stabilit că ziarul nu a plătit TVA în sumă de 350 675 lei pentru anii 2004-2005. Prin decizie organele fiscale au obligat ziarul să plătească această sumă, plus penalități, majorări de întârziere și amenzi, în total 630 156 lei (circa 37 mii Euro). Ziarul a contestat această decizie în judecată. “Jurnal de Chișinău” a apreciat sancțiunea organelor fiscale drept o încercare a puterii de a distruge ziarul.

În octombrie 2006 Centrul de Investigații Jurnalistice (CIN) a anunțat că a fost atacat și scos din funcțiune site-ului său *www.investigatii.md*, care conținea peste 100 de anchete reportericești în limbile română și engleză, realizate în ultimii trei ani, precum și documente și fotografii obținute de ziaristi în procesul investigațiilor. În rezultatul atacului, a fost distrusă complet baza de date de pe site-ul Centrului, inclusiv arhiva investigațiilor, comentariilor etc. CIN a declarat că nu exclude faptul că scoaterea din funcțiune a paginii web s-a făcut intenționat, cu scopul de a distruge baza de date.

În campania electorală pentru alegerea Bașkanului (Guvernatorului) Găgăuziei au fost comise mai multe încălcări ale dreptului la libera exprimare. La finele lunii noiembrie 2006 poliția a sechestrat circa cinci mii de exemplare ale ziarului “Gagauz Halkı”, iar fostul vicepreședinte al Adunării Populare (organul legislativ al UTA Găgăuzia), a fost arestat pentru o perioadă de 7 zile, sub acuzația că a opus rezistență polițiștilor în timpul controlului. Ziarul conținea un șir de materiale critice la adresa guvernării autonomiei, dar și a RM. Pe marginea incidentului cu ziarul “Gagauz Halkı”, care se editează cu întreruperi în UTA Găgăuzia din 1999, Mișcarea politică “Edinaia Gagauzia” a lansat o declarație prin care a calificat drept ilegal

⁸⁷ După Agenția Monitor Media, 13 aprilie 2006.

arestul fostului vicepreședinte al Adunării Populare a UTA Găgăuzia și sechestrarea tirajului ziarului.

3.3.3. Susținerea publicațiilor favorabile puterii

Statul continuă să susțină ziarele care au o politică favorabilă puterii. În februarie 2006 “Jurnal de Chișinău” a publicat despre un document semnat de vice-ministrul Culturii și Turismului. Potrivit documentului, semnat la 31 ianuarie 2006, conducătorilor de instituții și organizații din subordinea ministerului li se solicită “contribuția personală a fiecărui conducător în vederea organizării eficiente a abonării la publicațiile periodice din țară pe anul 2006, în primul rând la publicațiile centrale “Moldova Suverană”, “Nezavisimaia Moldova”, revista “Moldova” și “Monitorul Oficial al Republicii Moldova” ... Asupra rezultatelor rugăm să informați ministerul la finele fiecărui trimestru”.

Un document similar a fost emis de același minister și la sfârșitul anului, fapt relatat de “Ziarul de Gardă” la 16 noiembrie 2006: “Publicațiile libere își fac singure publicitate, pe când “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova” sînt recomandate de noi, facilitînd cunoașterea de către abonații a activității Guvernului”, a explicat Raisa Caraman, șefa Secției mijloace de instruire și acte de studii a ministerului⁸⁸.

Deși deetatizate, fostele ziare guvernamentale continuă să fie susținute de Guvern. În decembrie 2006 Guvernul a alocat redacției ziarului “Moldova Suverană” peste 376 mii de lei (cca 29 mii USD) pentru achitarea serviciilor tipografice, cu titlu de “ajutor financiar unic”, iar ziarului “Nezavisimaia Moldova” un ajutor financiar unic în sumă de 81,3 mii de lei (6,2 mii USD) în scopul stingerii datoriilor acesteia față de Editura “Universul”.

“În 2006, autoritățile publice municipale și raionale au alocat pentru dezvoltarea publicațiilor periodice locale sau regionale 6704,9 mii lei. Partea leului a revenit organelor de presă ale municipiilor Chișinău și Bălți - 3200 mii lei și, respectiv, 324 mii lei. Consiliile raionale au fost mai puțin generoase decît cele municipale, alocînd în mediu cîte 117 mii lei pentru redacțiile ziarelor locale”⁸⁹.

⁸⁸ “Ziarul de gardă”, 16.11.2006.

⁸⁹ Dumitru Lazur, “Deetatizarea presei la moldoveni”, 11 ianuarie 2007, *www.api.md*.

3.4. Evoluțiile anului 2007-2008

3.4.1. Legiferare

În scopul asigurării protecției drepturilor și libertăților persoanei la prelucrarea datelor cu caracter personal, inclusiv a protecției drepturilor la inviolabilitatea vieții private, la secretul personal și familial, a fost adoptată Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal⁹⁰. Adoptînd această lege, autoritățile au făcut un prim pas spre implementarea Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, aprobată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981.

Totuși, legea nu este lipsită de lacune, partea vulnerabilă a acesteia constituind-o, în special, compartimentul referitor la organele de control în domeniul prelucrării datelor cu caracter personal (art. 11). La mai mult de un an de la adoptarea legii, aceasta nu a fost pusă în aplicare, nu au fost constituite organele de supraveghere și luate alte măsuri ce trebuiau să asigure implementarea legii.

În aceeași măsură trebuie considerată salutabilă inițiativa legislativă, înregistrată de Guvernul RM în noiembrie 2007, prin care propunea Parlamentului RM excluderea din articolul 32 al Constituției a sintagmei “contestarea și defăimarea statului și a poporului”. Prin amendarea acestui articol se urmărește ajustarea legislației la prevederile art. 10 din Convenția (europeană) pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În schimb, în loc să abroge sau cel puțin să îmbunătățească Legea privind contracararea activității extremiste, care a fost constant criticată, în august 2007, în scopul executării acestei legi, Guvernul a instituit Registrul materialelor cu caracter extremist și Regulamentul acestuia⁹¹.

3.4.2. Susținerea presei de către stat

La începutul anului 2007, Guvernatorul (Başkanul) UTA Găgăuzia a inițiat reformarea mass-mediei din regiunea sudică, care presupune

⁹⁰ Legea nr. 17-XVI din 15.02.2007.

⁹¹ HG nr. 979 din 29.08.2007 cu privire la Registrul materialelor cu caracter extremist.

deetatizarea presei subvenționate din banii publici. Autoritățile afirmău că, la etapa de tranziție spre o presă independentă, structurile vor susține mass-media prin atragerea investițiilor și granturilor în domeniul presei⁹².

În 2007, Guvernul RM a continuat să susțină financiar, direct sau indirect, ex-officioasele guvernamentale “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova”, care au continuat să reflecte activitatea organelor de conducere ale statului, preponderent, într-o manieră favorabilă puterii. Aceasta a avut loc în pofida faptului că Guvernul RM a renunțat la calitatea de fondator al acestor ziare.

La 13 iunie 2007, Guvernul de la Chișinău a decis alocarea a 84 mii de lei pentru perfectarea unor abonamente la fostele ziare guvernamentale “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova”. Fondurile respective urmau a fi transferate Biroului Relații Interetnice pentru perfectarea unor abonamente la aceste ziare, beneficiarii cărora trebuiau să fie asociațiile obștești ale diasporei moldovenești⁹³.

Problema susținerii presei de către stat și a deetatizării officioaselor “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova” a constituit și obiectul moțiunii simple “Libertatea presei și libertatea de expresie sînt sugrumate”, înaintată în Parlament în 2007 de 15 deputați din opoziție. Moțiunea nu a întrunit numărul necesar de voturi, fiind respinsă de majoritatea parlamentară.

În “Ziarul de Gardă” din 10 aprilie 2008 a fost publicată o investigație, a cărei autoare a calculat că “Din 2005 pînă în 2007 circa 1 200 000 lei au fost virați pe contul ziarelor “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova”, după ce aceste instituții obținuseră statutul de ziare independente, fără a mai fi afiliate Guvernului RM. Astfel, la 10 august 2005, “Moldova Suverană” și “Nezavisimaia Moldova” au primit fiecare aproximativ cîte 300 de mii de lei, din Fondul de rezervă al Guvernului, pentru a acoperi cheltuielile ce țin de plata îndemnizațiilor lucrătorilor disponibilizați în legătură cu lichidarea ziarelor nominalizate în lunile mai-iunie 2005. Apoi aceleași redacții au primit sume pentru acoperirea datoriilor față de tipografii, iar în

---

⁹² După Agenția Monitor Media, 18 ianuarie 2007.

⁹³ După Agenția Monitor Media, 14 iunie 2007.

vara anului 2007 – au primit alocații pentru perfectarea unor abonamente gratuite”⁹⁴.

Totodată, s-au produs și unele evoluții pozitive. Astfel, de exemplu, președintele raionului Telenesti s-a opus înființării în raion a unui ziar subvenționat din bugetul local. În declarația sa președintele de raion afirma: “Deși unii consilieri pledează pentru înființarea și finanțarea unui ziar raional, este necesar de a se renunța la această intenție. ... De cele mai multe ori, presa de stat este utilizată pentru dezinformarea populației și pentru lustruirea imaginii celor de la guvernare, astfel încât noi considerăm drept defectuoasă această practică”⁹⁵.

3.4.3. Cazuri de intimidare a activității presei

La 28 martie 2007, tirajul ziarului regional de expresie rusă “SP” a fost reținut de către ofițerii Poliției Economice din Bălți. În urma controlului efectuat, oamenii legii au depistat un surplus de circa 2,3 mii de exemplare a două suplimente care, la 29 martie, urmau să fie anexate, la ediția de limbă română a ziarului “SP”. Incidentul a fost calificat de redacție drept “intimidare a presei independente în preajma alegerilor locale”. Ziarul publicase mai multe articole critice la adresa unor funcționari publici locali, exponenți ai partidului de guvernământ. Acțiunile Poliției Economice din Bălți au cauzat suspendarea apariției ediției în limba română a ziarului “SP” în săptămâna respectivă, cauzând prejudicii cititorilor și redacției “SP”. Organizații de media, precum și Misiunea OSCE în Moldova s-au arătat îngrijorate vizavi de acest incident, afirmând că “sechestrarea tirajului este una din cele mai grave forme de obstrucționare a libertății de exprimare”⁹⁶.

La 22 aprilie 2007 un cetățean care distribuia gratuit ziarul “Democrația”, a fost reținut de către organele de ordine sub pretextul că încalcă ordinea publică. Potrivit unei note informative a ziarului “Democrația”, doi reprezentanți ai poliției din sectorul Rîșcani din capitală au confiscat 67 de exemplare ale publicației, acuzând persoana de desfășurarea unor activități interzise. Redacția ziarului consideră

⁹⁴ Tatiana Onilov: “Puterea banilor publici pentru puterea a patra. Guvernul răspunde formal la interpelările presei cu privire la banii publici”, “Ziarul de Gardă”, 10 aprilie 2008.

⁹⁵ După Agenția Monitor Media, 16 ianuarie 2008.

⁹⁶ După Agenția Monitor Media, 28 martie 2007 și 29 martie 2007.

acțiunile organelor de ordine drept o sfidare gravă adusă principiilor drepturilor omului, ce trădează un comportament de regim polițienesc îndreptat împotriva propriilor cetățeni.

La 2 iunie 2007, între 30 și 40 de jurnaliști din Moldova și străinătate au fost împiedicați să realizeze reportaje despre punerea în libertate a lui Andrei Ivanțoc prin punctul de trecere de la Tighina, după 15 ani de detenție în închisorile transnistrene. Numeroșii grăniceri, aflați la punctul de trecere Tighina, nu le-au permis jurnaliștilor să treacă bariera pentru a lua imagini. În același timp, câteva echipe de telejurnaliști transnistreni și ruși au avut acces nelimitat și nestingherit în zona unde s-a întâmplat incidentul și eliberarea fostului deținut. Mai mulți jurnaliști români, prezenți la bariera de la punctul de trecere Tighina, s-au arătat indignați de faptul că autoritățile moldovene nu au oferit presei nici o informație sau comentarii pe marginea preluării lui Andrei Ivanțoc, cetățean al României⁹⁷.

Un apel care a îngrijorat mass-media este cel al șefului statului, care a îndemnat, la 31 ianuarie, Serviciul de Informații și Securitate (SIS) al RM să “contracareze finanțările ilicite ale partidelor politice și mass-mediei, inclusiv din resurse din afara țării”. Ulterior, într-un interviu acordat Agenției “Moldpres”, directorul SIS a lăsat să se înțeleagă, că instituția pe care o reprezintă va aplica acțiunile necesare în vederea contracarării finanțării de peste hotare a mass-mediei și partidelor din RM: “vor fi prevenite și combătute acțiunile care periclitează securitatea de stat. Este exclus ca un stat european, cu tradiții democratice, să permită ca vectorul său politic să fie determinat de factori politici finanțați din exterior, în deosebi, pe căi ilicite”⁹⁸.

Una dintre cele mai îngrijorătoare acțiuni de hărțuire a mass-mediei s-a produs prin intentarea urmăririi penale împotriva directorului cotidianului “Timpul de dimineață”, învinuit de “acțiuni intenționate îndreptate spre ațîțarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase” în baza art. 346 al Codului Penal. Conform Procuraturii Generale, la 3 februarie, în cadrul unui miting organizat de Uniunea Jurnaliștilor din Moldova, C. Tănase, dar și alți vorbitori, “au îndemnat public la ațîțarea vrajbei și dezbinării naționale, precum și limitarea, directă a drepturilor reprezentanților națiunii rusești din RM”. În

⁹⁷ După Agenția Monitor Media, 2 iunie 2007.

⁹⁸ După Agenția Monitor Media, 1 februarie 2008, 20 februarie 2008, 17 martie 2008.

discursul său de la mitingul din 3 februarie 2008, C. Tănase a declarat, printre altele, că “Moldova trebuie să scape nu numai de Voronin și de comuniști, dar și de ruși”. Această frază a provocat reacții din partea mediilor de informare și unor oficiali din Federația Rusă. Ulterior, C. Tănase a publicat în “Timpul de dimineață” o precizare, potrivit căreia prin fraza respectivă a avut în vedere Rusia, și nu etnicii ruși din RM. C. Tănase a declarat că afirmația sa a fost ruptă din context, că “este o acțiune transparentă de răfuială politică pentru poziția pe care am avut-o constant în ultimii ani împotriva regimului comunist” și că “scopul urmărit de acțiunea Procuraturii Generale este de a discredită una dintre cele mai importante publicații de limbă română din RM – iar prin aceasta, întreaga presă independentă și toată breasla jurnaliștilor independenți din Moldova”. Organizațiile de media au emis mai multe declarații de solidarizare cu jurnalistul C. Tănase și de condamnare a acțiunilor Procuraturii Generale⁹⁹.

La 16 februarie 2008, Irina Codrean, ziaristă la cotidianul “Timpul de dimineață”, a fost bruscată de către un agent din paza de corp a Prim-ministrului Vasile Tarlev. “Incidentul s-a petrecut pe teritoriul Bazei auto a Aparatului Guvernului, care era inspectată de către premier. Vizita lui Tarlev a fost una neanunțată pentru presa, însă jurnalista a aflat din sursele ei ca prim-ministrul se afla la această instituție. Șefa Serviciului de presă al Guvernului, Carmena Lupei, i-a declarat Irinei Codrean că “evenimentul nu este public”, cerându-i să plece de acolo. Deși ziarista s-a legitimat, invocând faptul că premierul este o persoană publică și vizitează un obiectiv public, Carmena Lupei a solicitat unui agent din paza de corp a premierului să întreprindă măsuri”¹⁰⁰.

Una dintre cele mai grave acțiuni de hărțuire a mass-mediei s-a produs în aprilie 2008, când o instanță a decis aplicarea sechestrului pe contul publicației “Jurnal de Chișinău”, pe o sumă de 300 mii de lei. Hotărârea a fost adoptată la 14 aprilie 2008, însă ziarul a fost informat despre acest lucru abia la 22 aprilie 2008. Instanța a decis aplicarea sechestrului ca urmare a unei cereri depuse de un fost procuror de Dondușeni. Acesta a pretins că două articole, publicate în 2003 și 2004, i-au lezat onoarea și demnitatea. Fostul procuror a depus acțiune în defăimare în anul 2008, la 4 ani de la publicarea materialelor. Legislația RM nu prevede un termen

⁹⁹ După Agenția Monitor Media, 11 februarie 2008, 12 februarie 2008, 15 februarie 2008.

¹⁰⁰ După Agenția Monitor Media, 20 februarie 2008.

de prescripție pentru acțiunile pentru apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, însă stabilește prin art. 1424 din Codul Civil al RM că acțiunile pentru repararea prejudiciului se prescriu la expirarea a 3 ani din momentul în care persoana vătămată a aflat despre existența prejudiciului. În aceste condiții, se poate presupune că în spatele acțiunii de sechestru se pot ascunde alte motive decât cele anunțate. Directorul “Jurnalului de Chișinău” este de părere că prin aplicarea sechestrului s-a urmărit paralizarea activității ziarului, care în urma aplicării acestuia a ajuns în imposibilitate de plată. În legătură cu acest fapt ONG-urile de media au făcut publică o declarație prin care și-au exprimat îngrijorarea și apelul de a respecta libertatea de exprimare¹⁰¹.

3.4.4. Condamnări pe art. 10 la CEDO

Numărul de condamnări pe art. 10 CEDO (libertatea de exprimare) a cunoscut o creștere semnificativă în anul 2007: *Kommersant Moldovî* c. RM (09.01.07), *Flux* (nr. 3) c. RM (12.06.07), *Flux* (nr. 2) c. RM (03.07.07), *Țara și Poiată* c. RM (16.10.07), *Flux și Samson* c. RM (23.10.07), *Flux* c. RM (20.11.07), *Timpul Info-Magazin și Alina Anghel* c. RM (27.11.07).

La începutul anului 2008 lista a continuat prin cauzele *Flux* (nr. 4) c. RM (12.02.07) și *Guja* c. RM (12.02.07). Adicional, Republica Moldova a fost condamnată la 29.01.2008 pe art. 1 Protocol nr. 1 pentru încălcarea dreptului de autor al unui fotograf: cauza *Balan* c. RM. Toate aceste dosare au avut o conotație politică și demonstrează în mod evident lipsa de independență a justiției.

Prin hotărîrea sa din 28 martie 2008, Parlamentul RM constata că una dintre cauzele principale ale condamnării RM la CEDO, *inter alia*, este și examinarea incorectă a cauzelor privind apărarea onoarei și demnității¹⁰². Potrivit aceleiași hotărîri, activitatea organelor de drept, a procuraturii, a poliției și a instanțelor de judecată la capitolul respectare și corespundere cu cerințele Convenției este insuficientă, și că “persistă cazuri de neaplicare a jurisprudenței și practicii CEDO de către instanțele judecătorești și colaboratorii organelor de drept”.

¹⁰¹ http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&id=336&Itemid=1.

¹⁰² HP nr. 72-XVI din 28.03.2008 pe marginea audierilor privind hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la Republica Moldova, executarea acestora și prevenirea încălcării drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

ACCESUL LA INFORMAȚIE

4.1. Reglementarea accesului la informație la momentul semnării PAUEM

4.1.1. Legea privind accesul la informație

Dreptul la informație, consacrat în art. 34 din Constituția Republicii Moldova, și-a găsit detalieri în Legea privind accesul la informație, adoptată în anul 2000. Potrivit acestei legi, orice persoană “are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale” (art. 4). La etapa inițială, proiectul acestei legi prevedea anumite drepturi suplimentare (privilegii) pentru organizațiile mass-media și jurnaliști. În momentul adoptării legii s-a renunțat la această idee, astăzi titular al dreptului la informație fiind orice persoană.

Art. 7 al Legii consacră cinci categorii de informații oficiale cu accesibilitate limitată (aflate în posesia și la dispoziția autorităților și instituțiilor publice): a) secretul de stat, b) secretul comercial, c) date cu caracter personal, d) informații ce țin de activitatea operativă și de urmărire penală, e) informații ce reflectă rezultatele finale sau intermediare ale unor investigații științifice sau tehnice.

Art. 7 din Lege consacră în mod expres triplu test: “(4) Nu se vor impune restricții ale libertății de informare decât dacă, furnizorul de informații poate demonstra că restricția este reglementată prin lege organică și necesară într-o societate democratică pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei sau protecției securității naționale și că prejudiciul adus acestor drepturi și interese ar fi mai mare decât interesul public în cunoașterea informației. (5) Nimeni nu poate fi pedepsit pentru că a făcut publice anumite informații cu accesibilitate limitată, dacă dezvăluirea informațiilor nu atinge și nu poate să atingă un interes legitim legat de securitatea națională sau dacă interesul public de a cunoaște informația depășește atingerea pe care ar putea să o aducă dezvăluirea informației.”

Legea privind accesul la informație este apreciată drept o mare realizare în spiritul democrației. Însă, toate monitorizările de pînă acum, efectuate în special de Centrul "Acces-info", au demonstrat că implementarea acestei legii decurge extrem de anevoios¹⁰³, în pofida eforturilor depuse de organizațiile neguvernamentale pentru urgentarea acestui proces. Problema principală pare să fie mentalitatea și comportamentul tradițional netransparent al funcționarilor publici. Lipsa accesului la informație este principalul obstacol cu care se confruntă jurnaliștii și care împiedică dezvoltarea jurnalismului de investigație în general.

"Deși majoritatea instituțiilor au numit funcționari responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informațiilor oficiale, mulți dintre aceștia, chiar dacă au fost instruiți în cadrul diverselor programe ale organizațiilor nonguvernamentale și ale Academiei de Administrare Publică, nu-și pot realiza atribuțiile, deoarece doar cîteva instituții, la nivel național, dispun de regulamente cu privire la drepturile și obligațiile funcționarilor în procesul de furnizare a informațiilor. Altfel zis, lipsește un mecanism intern clar, în dependență de specificul instituției privind comunicarea cu publicul și asigurarea accesului la informație. Mai multe instituții dispun de servicii de presă, de servicii pentru relații cu publicul, de persoane responsabile pentru furnizarea informațiilor, dar nu totdeauna activitatea acestora este bine coordonată. (...) Deocamdată, este mare procentul de refuzuri tacite de a furniza informații. Astfel, conform rezultatelor prealabile ale monitorizării la nivel național, desfășurate de către Centrul "Acces-info" în perioada decembrie 2007 – martie 2008 au răspuns solicitanților doar ... 26,35 la sută din instituțiile publice centrale, raionale și locale, acest indice variind de la 19 la sută de răspunsuri la solicitările organizațiilor nonguvernamentale locale, la 36 la sută de răspunsuri oferite organizațiilor nonguvernamentale pentru protecția categoriilor de persoane defavorizate și mass-mediei naționale private. Doar 24 la sută constituie cota răspunsurilor la cererile cetățenilor "curioși", 22 la sută – la cererile mass-mediei locale private, 23 la sută – la cererile organizațiilor naționale care au solicitat declarații pe venituri, 28 la sută – la cererile mass-mediei locale, finanțate din banii publici, 29 la sută – la cererile organizațiilor nonguvernamentale naționale. (...) Datele Centrului "Acces-info" sînt confirmate de rezultatele obținute de Centrul Independent de Jurnalism care a solicitat informații privind

¹⁰³ "Aplicarea Legii privind accesul la informație: Raport de monitorizare" / colab. Victor Panțiru, ...; coord.: Vasile Spinei, Chișinău, F.E.-P. "Tipografia Centrală", 2007.

*finanțarea mass-mediei de către instituțiile publice. Din cele 100 de scrisori aproximativ jumătate au rămas fără răspuns, iar jumătate din răspunsurile primite au fost incomplete, reacția multora dintre funcționari denotă că aceștia nu cunosc legislația în vigoare privind accesul la informație.*¹⁰⁴

Centrul “Acces-info” în colaborare cu alte ONG-uri au elaborat un proiect de Lege cu privire la transparența în procesul decizional. În cazul adoptării, legea ar contribui la participarea mai activă a publicului la adoptarea deciziilor de interes comunitar. Deși acest proiect de lege a fost aparent susținut de Guvernul RM (proiectul, avizat pozitiv de toate instituțiile abilitate, a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 1105 din 25.09.2006) și chiar înaintat în Parlament în calitate de inițiativă legislativă pe 28 septembrie 2006, Guvernul și-a retras inițiativa, practic imediat, după ce a depus-o, pe neobservate și fără motive întemeiate. Acest fapt contribuie la întărirea opiniei că autoritățile sînt reticente la ideea unei transparențe reale. Guvernul RM a folosit acest proiect pe parcursul unei perioade lungi drept instrument de creare a unei imagini pozitive, de prevenire a corupției, ca înainte de momentul adoptării să renunțe la el.

Guvernul RM trebuie să adopte măsuri active pentru a contracara tradiționala secretomanie persistentă în autoritățile publice și pentru a încuraja deschiderea și transparența. Acest lucru trebuie stimulat prin orice măsuri posibile de organizare internă, dar și prin contribuții la adoptarea actelor normative necesare, în particular, a unei legi ce ar reglementa participarea publicului în procesul decizional.

4.1.2. Legi ce restricționează accesul la informație

Protecția informațiilor ce țin de siguranța națională, își găsește detalieri în Legea cu privire la secretul de stat din 1994. Potrivit art. 5 din această lege, la secretul de stat pot fi atribuite informații din domeniul activității militare, economice, științifice, tehnice, de politică externă, de recunoaștere, de contrainformații și activități operative de investigații, a căror răspîndire, divulgare, pierdere, sustragere poate periclita securitatea statului.

¹⁰⁴ Conform “Raportului (1) privind evaluarea accesului la informațiile oficiale în Republica Moldova”, făcut public de “Acces-info” la 7 mai 2008 // www.acces-info.org.md.

Protecția informațiilor din domeniul afacerilor este reglementată prin Legea cu privire la secretul comercial din 1994. Pe lângă aceste două legi tematice, mai există aproximativ 400 de acte normative, care conțin prevederi privind protecția informațiilor oficiale cu accesibilitate limitată. Interdicțiile consacrate în legislația RM, în domeniul protecției informațiilor oficiale cu accesibilitate limitată, au un caracter general, fiind destinate, atât persoanelor care au acces la asemenea informații, cât și celorlalte persoane, inclusiv mass-mediei.

Principalele sancțiuni pentru divulgarea informațiilor oficiale cu accesibilitate limitată sînt prevăzute în Codul penal, Codul cu privire la contravențiile administrative și Codul civil. Aceste sancțiuni sînt aplicabile tuturor persoanelor (inclusiv jurnaliștilor și mass-mediei), în cazul cînd nu se prevede în mod expres categoria de persoane. Un astfel de exemplu îl reprezintă art. 344 “Divulgarea secretului de stat” din Codul penal: “(1) Divulgarea informațiilor ce constituie secret de stat de către o persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca sa, dacă nu constituie trădare de Patrie sau spionaj, se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 600 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani. (2) Aceeași acțiune soldată cu urmări grave se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.”

În anumite cazuri, pentru aceleași fapte sancțiunile pentru jurnaliști sînt mai mari decît pentru celelalte persoane (spre exemplu, art. 177 “Încălcarea inviolabilității vieții personale” prevede o sancțiune pecuniară dublă). Totuși, cazurile de aplicare a unor sancțiuni funcționarilor publici sau mass-mediei pentru divulgarea informațiilor clasificate, nu au fost mediatizate.

4.1.3. Publicitatea ședințelor judiciare și mass-media

Publicitatea procesului judiciar este un principiu consacrat și în legislația RM. Însă, articolele din Codul de procedură civilă și din Codul de procedură penală, care reglementează aplicarea acestui principiu, precum și utilizarea mijloacelor tehnice în cadrul ședințelor judiciare, nu sînt explicitate, oferind judecătorului o libertate de decizie excesivă.

Acest fapt face ca jurnaliștii să se simtă neprotejați în raport cu deciziile arbitrare ale judecătorilor. Foarte mulți judecători nu permit accesul presei la ședințe, fără a le declara închise, astfel, încălcând legislația.

Situația existentă, dar și legislația, fac ca “reportajul judiciar” să fie un gen aproape inexistent în presa moldovenească, dar și un obstacol serios în calea jurnalismului de investigație.

4.2. Evoluțiile anului 2005

Un exemplu de injustiție și de angajare politică a judiciarului a fost decizia Curții Supreme de Justiție, care a dat câștig de cauză Parlamentului RM într-un proces intentat de publicația “Timpul”. Ziarul acuza legislativul de nerespectarea Legii privind accesul la informație. În mai 2004, ziarul “Timpul” a solicitat autorității legislative stenogramele ședințelor parlamentare din toamna-iarna anului 2002. Administrația Parlamentului RM, însă, a refuzat să satisfacă solicitarea ziaristilor, motivând că regulamentul intern al instituției nu permite acest lucru.

În același context, trebuie să remarcăm că pe parcursul anului menționat, ca și în anii precedenți, jurnaliștii au atenționat opinia publică asupra problemelor accesului la informație: în primul rând, nu se respectă Legea privind accesul la informație, cererile solicitanților sînt ignorate sau nu sînt satisfăcute cu promptitudine; în al doilea rând, nu sînt executate hotărîrile definitive ale proceselor câștigate de jurnaliști împotriva funcționarilor care comit nereguli. Pe parcursul anului 2005, Centrul de Investigații Jurnalistice a denunțat mai multe cazuri de abuz, acuzînd oficialitățile de nerespectare a Legii accesului la informație și neexecutare a hotărîrilor judecătorești¹⁰⁵.

Tot în 2005, fără a informa societatea civilă, organele de stat au elaborat două proiecte de lege, a căror adoptare putea avea un impact distrugător asupra accesului la informația oficială de interes public. Este vorba despre proiectul Legii cu privire la secretul de stat și la secretul de serviciu, elaborat de Serviciul de Informații și Securitate, și despre proiectul Legii cu privire la informație, elaborat de Ministerul Dezvoltării Informaționale. Intenția guvernării a alertat în mod

¹⁰⁵ Raport Anual 2005: Libertatea de Expresie și Informare în Republica Moldova (Centrul Independent de Jurnalism), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&cid=36&Itemid=64.

deosebit ONG-urile din domeniul mass-mediei din Moldova, dar și organizații internaționale, care au avizat negativ aceste proiecte, atenționând societatea asupra pericolelor iminente pe care le presupune adoptarea acestora¹⁰⁶. Ca răspuns la reacțiile prompte ale societății civile, Parlamentul a retras de pe ordinea de zi proiectele menționate.

4.3. Evoluțiile anului 2006

4.3.1. Legiferare

Atît Parlamentul RM, cît și Guvernul RM au adoptat în vara anului 2006 hotărîri care prevăd instituirea unor sporuri de 10-20% la salariile unor funcționari care au acces permanent la secretul de stat. Hotărîrile menționate au fost adoptate cu efect retroactiv, intrînd în vigoare la 1 decembrie 2005.

Experții în domeniul accesului la informație și-au expus public opinia că aceste hotărîri vor stimula secretomania în instituțiile de stat: “Pe lîngă secretele de stat, care trebuie protejate, informațiile de interes public vor fi dosite. Mulți funcționari nu vor distinge un secret de stat de o informație de interes public”¹⁰⁷. Pe de altă parte, funcționari ai Serviciului de Informații și Securitate au argumentat necesitatea instituirii acestor sporuri prin executarea unei prevederi a Legii cu privire la secretul de stat, precum și a numeroaselor restricții a diferitelor drepturi și libertăți, pe care le suportă deținătorii secretelor de stat.

Guvernul RM a obținut anumite succese în procesul de implementare a Strategiei Naționale de Edificare a Societății Informaționale “Moldova electronică”, în acest domeniu fiind adoptate un număr mare de acte normative, iar la 14 septembrie 2006 a fost inaugurat un Centru de certificare a cheilor publice ale semnăturilor digitale pentru funcționari publici, ceea ce reprezintă o evoluție a proiectului “E-guvernare”. Ca o măsură de realizare a Strategiei Naționale de Edificare a Societății Informaționale “Moldova electronică”, la 4 octombrie 2006 s-a decis transformarea Întreprinderii de Stat “Radiocomunicații” în societate pe acțiuni. Autoritățile au motivat decizia de reorganizare prin faptul că privatizarea întreprinderii o va face mai atractivă pentru potențialii

---

¹⁰⁶ www.acces-info.org.md.

¹⁰⁷ www.acces-info.org.md.

investitori și va permite, în următorii circa șapte ani, implementarea tehnologiilor digitale în televiziune și radiodifuziune.

Este salutară adoptarea Hotărârii Guvernului privind paginile oficiale ale autorităților publice în rețeaua Internet¹⁰⁸ care, asemeni altor acte adoptate, în ultimii ani, în spiritul Strategiei Naționale de Edificare a Societății Informaționale “Moldova electronică”, este de natură să contribuie la respectarea și realizarea cerințelor impuse de Legea privind accesul la informație.

În 2006 legislația Republicii Moldova a devenit accesibilă pe Internet. Ministerul Justiției a lansat pagina web: www.justice.md, care conține practic întreaga legislație a RM. Pagina este administrată de Centrul de Informații Juridice și este dotată cu un motor de căutare pentru actele legislative.

În anul 2006 a continuat publicarea stenogramelor ședințelor Parlamentului în Internet (primele stenograme fiind publicate în vara anului 2005). Au continuat și transmisiunile în direct ale ședințelor în plen ale Parlamentului la posturile publice ale IPNA Compania “Teleradio-Moldova”, însă fracțiunea comunistă majoritară din Parlamentul RM, a insistat de mai multe ori pe parcursul anului asupra suspendării acestora. Reprezentanții fracțiunii parlamentare majoritare le considerau ineficiente și pledau pentru crearea unor emisiuni de sinteză la radio și TV, care ar relata sumar despre activitatea parlamentară. Biroul Permanent al Parlamentului a aprobat un nou regulament de acreditare a jurnaliștilor la lucrările autorității legislative, potrivit căruia legitimațiile de acreditare se vor elibera pentru întreaga perioadă a mandatului Parlamentului, și nu pentru un singur an, cum se proceda anterior.

4.3.2. Lupta pentru acces la informație

Jurnaliștii au reclamat de mai multe ori accesul limitat la informație și tratamentul discriminatoriu, în funcție de modalitatea (critică sau nu la adresa puterii) de relatare a informației. Astfel, doar unii dintre jurnaliștii acreditați la serviciul de presă al Președintelui RM (instituțiile de presă oficiale și proprezidențiale) au fost invitați la briefing-ul susținut de V. Voronin după întrevvedere acestuia cu V. Putin la 8 august 2006. Același lucru s-a repetat și după partici-

¹⁰⁸ HG nr. 668 din 19.06.2006.

parea lui V. Voronin la summit-ul șefilor de stat din CSI la Minsk și întrevederea cu V. Putin (noiembrie 2006). Instituțiile de presă independente și reporterii instituțiilor de presă străine, acreditați în RM, au fost nevoiți să folosească informațiile despre briefing, pe care le-a difuzat mass-media oficială din Moldova.

Invitarea selectivă a presei la anumite întâlniri sau evenimente oficiale a avut loc și în alte cazuri. Astfel, la o ședință ce a avut loc în luna iunie 2006 în incinta Parlamentului RM, la care Președintele Parlamentului a discutat cu presa și societatea civilă posibilitatea modificării art. 16 din Codul civil, a fost refuzat accesul directorului ziarului “Moldavskie vedomosti”, D. Ciubașenco. Serviciul de pază al Parlamentului RM nu i-a permis lui D. Ciubașenco să intre, fiindcă el nu figura în lista invitaților. Ulterior, directorul ziarului “Moldavskie vedomosti” a aflat că el, ca și C. Tănase de la “Timpul de dimineață”, a figurat inițial în lista invitaților. Numele celor doi, însă, au fost eliminate din listă la indicația Vicepreședintelui Parlamentului RM, Maria Postoioc¹⁰⁹.

Pe parcursul anului au fost obținute mai multe câștiguri de cauză în litigii legate de accesul la informație. Una dintre cele mai remarcabile victorii a constituit-o hotărârea Curții Supreme de Justiție prin care recunoaște drept ilegală secretizarea hotărârilor Curții de Conturi privind controlul aparatului Parlamentului RM și aparatului Președintelui RM (Hotărârea Curții de Conturi nr. 55-s din 10 iulie 2003 privind rezultatele reviziei financiare a Aparatului Parlamentului pe anul 2002 și Hotărârea nr. 56-s din 11 iulie 2003 privind rezultatele reviziei financiare a Aparatului Președintelui Republicii Moldova pentru anul 2002).

Însă publicația “Timpul de dimineață” a atenționat opinia publică că, pentru publicarea rezultatelor acestor revizii financiare, Curtea de Conturi (autorul controalelor) a solicitat procuraturii să cerceteze ziarul “Timpul de dimineață”. La 8 februarie 2006, la puțin timp după adoptarea în primă instanță a hotărârii privind desecretizarea, “Timpul de dimineață” a publicat un articol despre controlul la Parlament (“Curtea de Conturi a demonstrat: “parlamentul fură banii publici”), iar pe 9 februarie referitor la revizia Președinției (“Angajații președinției joacă în schema “Suvenirul”), ambele semnate de jurnalista Ina Prisăcăru. În cele două articole se demonstra, în baza rezultatelor controalelor, că în

¹⁰⁹ După Agenția Monitor Media, 8 iunie 2006.

Parlamentul RM și la Președinție se cheltuiesc fraudulos banii publici. La o săptămână de la publicarea articolelor, jurnalista Ina Prisăcaru a fost chemată la procuratură, unde i s-a solicitat să dea o explicație în scris, în care să indice raționamentele care au determinat-o să scrie articolele menționate. Jurnalista a declarat că, în acest caz, Curtea de Conturi a folosit procuratura pentru a intimida o publicație¹¹⁰.

La 31 octombrie 2006 Agenția de știri “DECA-press” a anunțat că unul din reporterii săi nu a fost admis la ședințele publice ale unui proces desfășurat la Judecătoria raionului Drochia. Judecătoria nu i-a permis ziaristei să asiste la mai multe ședințe, motivând că presa este în drept să asiste doar la prima ședință și la pronunțarea sentinței (ceea ce, evident, este o interpretare eronată a legislației). În calitate de argument, judecătoria a invocat că ziariștii nu au dreptul să facă înregistrări audio, video sau să realizeze fotografiile la ședințele instanței, ceea ce ziarista nici nu intenționa.

Cetățeanul V. R. a câștigat la Curtea Supremă de Justiție un proces în fața Parlamentului RM pentru nerespectarea Legii privind accesul la informație. V. R. a solicitat Parlamentului RM accesul la informația despre felul cum au fost sancționați unii deputați care au beneficiat de anumite sume de la buget, fără să achite și plăți sociale. Instanța a obligat Parlamentul RM să furnizeze informația solicitată și să-i restituie cheltuielile de judecată¹¹¹.

Centrul de Investigații Jurnalistice (CIN) pe parcursul ultimilor trei ani a avut mai multe câștiguri importante în procese privind accesul la informație. Pe parcursul anului 2006, CIN a câștigat 2 procese importante contra Procuraturii Generale: în martie 2006, Curtea Supremă de Justiție a dat câștig de cauză CIN în procesul de judecată intentat Procuraturii Generale în legătură cu refuzul acesteia de a acredita un reporter, iar în octombrie 2006, după un proces de judecată, care a durat mai mult de doi ani, Curtea Supremă de Justiție a obligat Procuratura Generală să deconspire numele procurorilor care au beneficiat de indemnizații ilegale.

¹¹⁰ Raport Anual 2006: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (Centrul Independent de Jurnalism), http://www.ijc.md/index.php?option=com_content&task=view&cid=36&Itemid=64.

¹¹¹ www.acces-info.org.md.

4.4. Evoluțiile anului 2007-2008

4.4.1. Legiferare

Cel mai recent raport al societății civile constată că în țară se manifestă plener analfabetismul juridic al funcționarilor și apatia publicului, persistând reminiscențele sistemului sovietic de secretizare a informația de interes public.¹¹² Situația privind accesul populației la informația de interes public continuă să fie problematică. La șapte ani de la adoptarea Legii privind accesul la informație în RM, încă nu s-a instituit un control asupra executării acestui act legislativ. De regulă, furnizorii de informație abordează superficial solicitările de acces la informație din partea cetățenilor simpli și a jurnaliștilor și răspund formal la ele. Există tendința de a folosi Legea cu privire la secretul de stat sau Legea cu privire la secretul comercial ca argument de refuz pentru accesul la informații publice. Secretomania unor instituții de stat, uneori exagerată, vine în contradicție cu declarațiile Președintelui țării, ale Prim-ministrului sau ale Președintelui Parlamentului privitor la transparența organelor de stat.

Transmiterea în direct a ședințelor plenare ale Parlamentului RM, efectuată de IPNA Compania “Teleradio-Moldova”, a fost suspendată după 23 martie 2007 subit, fără motive. Totodată, cu votul majorității comuniste din legislativ, a fost respinsă includerea pe ordinea de zi a unor proiecte de lege ce ar permite posturilor private de radio și TV să transmită în direct ședințele Parlamentului RM. Propunerea unei instituții mass-media private (“Vocea Basarabiei”) de a transmite în direct ședințele legislativului a fost obstrucționată nefondat de majoritatea parlamentară pentru motive inventate.

În prezent, proiectele de decizii guvernamentale nu sînt disponibile în regim on-line și nu sînt publicate pentru a fi dezbătute. Situația creată atestă o problemă la capitolul transparența guvernării și nu contribuie la facilitarea accesului la informație. Curtea Supremă de Justiție a adoptat Hotărîrea cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale¹¹³, document care conține explicații pen-

¹¹² “Raportul (1) privind evaluarea accesului la informațiile oficiale în Republica Moldova” // <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=146&lid=803>.

¹¹³ Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 1 din 02.04.2007 cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale (Buletinul CS J, 2007, nr. 5, pag. 4).

tru instanțe referitoare la aplicarea corectă și uniformă a Legii privind accesul la informație. Potrivit CSJ, numărul total al cauzelor ce țin de accesul la informație, examinate în instanțele moldovene, era de circa 90 (anul 2007). Numărul acestora a crescut brusc în anul 2007, în majoritatea cazurilor fiind acționate în instanță primăriile.

Una dintre cele mai mari lovituri la adresa accesului la informație, în opinia experților media, s-a produs în februarie 2008, când Parlamentul a adoptat Codul de conduită a funcționarului public¹¹⁴. Documentul adoptat prevede că “Comunicarea și contactele cu mijloacele de informare în masă se efectuează numai de funcționarul public abilitat cu acest drept”. În acest fel, funcționarii sînt descurajați să comunice cu reprezentanții presei. *Trezește dubii și prevederea inclusă în art. 10 din același Cod: “În relațiile cu reprezentanții altor state, funcționarului public îi este interzis să exprime opinii personale privind aspectele naționale sau disputele internaționale”*. Societatea civilă a reacționat la adoptarea acestui cod printr-o declarație în care au criticat interdicțiile impuse funcționarilor prin acest Cod ce au “drept scop intimidarea, înfricoșarea funcționarilor care, pentru a nu fi sancționați, nu vor mai risca să-și expună propriile opinii, să critice sau să dezvăluie anumite fărâdelegi?”¹¹⁵. **În opinia experților, acest nou act normativ este unul pripit și camuflează interese de strangulare a libertății de exprimare.**

Pe de altă parte, una dintre prioritățile anunțate de noua componență (votată pe 31 martie 2008) a Guvernului RM este libertatea mass-mediei. Potrivit programului “Progres și integrare”, Guvernul RM se angajează să asigure accesul nediscriminatoriu al mass-mediei la informația oficială; să mențină sporit gradul de comunicare a informațiilor. În programul Guvernului se menționează că vor fi consolidate capacitățile instanțelor judecătorești în examinarea cauzelor privind exercitarea libertății de exprimare. În contextul asigurării activității transparente, Guvernul se angajează să instituie un mecanism de interacțiune între puterea executivă și societatea civilă. Premierul a declarat că pe durata mandatului său “Guvernul nu va avea secrete față de opinia publică”. În opinia unor exponenți ai partidelor de opoziție din legislativ această prioritate a fost inclusă pentru a crea o imagine bună în fața Uniunii Europene¹¹⁶.

¹¹⁴ Legea nr. 25-XVI din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public.

¹¹⁵ www.acces-info.org.md.

¹¹⁶ După Agenția Monitor Media, 31 martie 2008, 1 aprilie 2008, 23 aprilie 2008.

Autoritățile elaborează în prezent un nou proiect de lege cu privire la secretul de stat, deoarece actuala Lege cu privire la secretul de stat (din 1994) este considerată perimată sub mai multe aspecte.

4.4.2. Cazuri de îngrădire a accesului la informație

În 2007 s-a restrâns accesul jurnaliștilor la informația de interes public. Instituțiile de stat acceptă colaborarea doar cu un mic grup de ziariști de la anumite mijloace de informare în masă, de obicei, loiale puterii. În opinia jurnaliștilor, instituțiile de stat sînt mult mai “închise” pentru presă, decît cele private, punînd diverse bariere în furnizarea de informații. Conducătorii instituțiilor de stat nu au conștientizat rolul mass-mediei în societate; percepînd jurnaliștii ca pe niște dușmani, care le creează mereu probleme. Jurnaliștii se confruntă cel mai frecvent cu acest impediment, atunci cînd apelează la Președinție, Parlament, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Educației și Tineretului.

Au fost înregistrate și cazuri de limitare a accesului la informație și de tratament discriminatoriu față de jurnaliști din partea judecătorilor, forțelor de ordine, Serviciului de Protecție și Pază de Stat și a funcționarilor publici.

La 9 februarie 2007 un judecător de la Judecătoria Bălți i-a cerut unui reporter al Agenției “DECA-press” să părăsească sala de ședințe unde se desfășura o ședință publică ce viza o fostă deputată comunistă. Deși în debutul ședinței de judecată reporterul s-a legitimat, la jumătatea ședinței, fără a explica motivul deciziei sale, magistratul a somat reporterul să părăsească sala. Eliminarea din sala de judecată s-a produs după ce au fost date citirii cîteva certificate medicale ale fostei deputate, precum și un demers al acesteia adresat Procuraturii Generale. De notat că, atît reprezentantul acuzării, cît și cel al apărării, nu s-au adresat în cadrul ședinței cu solicitarea de a nu admite reprezentantul presei în sala de judecată. Cazul fostei deputate, bănuită de trafic de influență în protejarea unei persoane cercetate pentru comiterea unui omor, era monitorizat de Agenția “DECA-press”. Anterior, agenția difuzase o știre despre mersul procesului, care a fost preluată de mai multe medii de informare din Chișinău.¹¹⁷

¹¹⁷ După Agenția Monitor Media, 9 februarie 2007.

La 15 mai 2007 un magistrat de la Judecătoria Ialoveni a îngăduit accesul redactorului-șef al ziarului "Ora locală" din localitate la ședința în cadrul căreia se examina reclamarea de către un concurent electoral a falsificărilor comise de Consiliul Electoral de Circumscripție Ialoveni. Înainte de începerea ședinței, judecătorul i-a cerut ziaristei să se legitimeze. După ce a aflat că este un reprezentant al presei, judecătorul i-a solicitat să părăsească sala instanței. Întrebat în baza cărui act legislativ acesta cere expulzarea jurnalistului de la o ședință publică, magistratul a declarat că "așa vrea el". În situația în care ziarista, timp de zece minute, a insistat să asiste la proces, invocând forma publică a acestuia, judecătorul a deschis ușa sălii și i-a cerut ziaristei pe tonuri ridicate să părăsească sala, amenințând că nu va începe procesul pînă ce reprezentantul presei nu va părăsi sala¹¹⁸.

La 19 iulie 2007 serviciul de presă al Președinției RM a îngăduit accesul jurnaliștilor la o reuniune a șefului statului cu funcționarii Primăriei Bălți. De asemenea, angajatul serviciului de presă a interzis jurnaliștilor să realizeze înregistrări în timp ce Președintele RM a discutat, în unul din cartierele orașului, cu un grup de pensionari, motivînd că "partea oficială a luat sfîrșit"¹¹⁹.

La 19 septembrie 2007 trei jurnaliști de la medii de informare independente din Bălți au fost expulzați din Catedrala Sfinților Împărați "Constantin și Elena" și din curtea acestui locaș sfințit de către membrii gărzii de corp a Președintelui RM, unde a avut loc o reuniune cu peste 30 de clerici din regiunea de nord a RM. Mai mult, un membru al pazei de corp a Președintelui i-a cerut unui jurnalist (redactor-șef adjunct la ziarul "SP") să șteargă o imagine surprinsă pe teritoriul catedralei. Acesta a invocat faptul că "garda de corp a Președintelui nu trebuie să figureze în fotografii"¹²⁰.

La mijlocul lunii octombrie 2007, președintele raionului Cimișlia a interzis redactorului șef al săptămînalului "Business Info", să asiste la faza finală a unei ședințe publice în cadrul căreia erau examinate și desemnate candidaturile a doi noi șefi de direcții raionale¹²¹.

¹¹⁸ După Agenția Monitor Media, 31 mai 2007.

¹¹⁹ După Agenția Monitor Media, 19 iulie 2007.

¹²⁰ După Agenția Monitor Media, 19 septembrie 2007.

¹²¹ După Agenția Monitor Media, 22 octombrie 2007.

La 19 decembrie 2007 mai multor jurnaliști din România li s-a interzis accesul la conferința anuală de presă a Președintelui RM. Este vorba de echipa de la “Prima TV”, corespondenții de la “Radio România” și Agenția “Rompres”.

La 23 ianuarie 2008 șase organizații neguvernamentale din domeniul mass-mediei au protestat în legătura cu modul în care serviciul de pază al Președintelui RM a tratat un grup de jurnaliști veniți, în seara zilei de 18 ianuarie 2008 la Palatul Național, pentru a reflecta un eveniment public: garda de corp a Președintelui RM le-a interzis unor jurnaliști accesul în incinta Palatului Național (nu au putut intra în edificiu jurnaliști de la “PRO TV”, “Jurnal de Chișinău”, “TV Dixi”). Restricția s-a produs în pofida existenței unui acord prealabil dintre jurnaliști și organizatorii evenimentului. Mai mult, echipa “PRO TV” a fost silită să șteargă cadrele filmate în afara Palatului Național, care conțineau imagini cu Președintele RM.

Un incident similar s-a produs și pe data de 28 decembrie 2007, când reporterul portalului UNIMEDIA a fost agresat de către agenți din paza Președintelui RM în timp ce-l filma pe Președintele RM, care participa la ceremonia de inaugurare a “Pomului Țării”, în centrul capitalei.

S-a plîns de lipsă de acces la informație chiar și un colaborator al IPNA Compania “Teleradio-Moldova”, Alexandru Ciobanu – corespondent pentru regiunea Bălți, care a afirmat că i se îngrădește sistematic accesul în Primăria Bălți¹²². Cu referire la autoritățile din Bălți, jurnalistul Ruslan Mihalevsky a afirmat într-un editorial (“Strah.md”), publicat în săptămînalul de expresie rusa “SP” că, în dependență de gradul de loialitate al instituției mass-media, aceasta poate obține informații de la autorități. Potrivit jurnalistului, în prezent, la Bălți, are loc o concentrare fără precedent de putere, bani, și mijloace de propagandă. Și toate acestea sînt acumulate de cerc restrîns de oameni – tineri membri de partid care se bucură de susținerea conducerii țării. În plan informațional, după cum scrie Mihalevsky, aceștia și-au creat un soi de mediaholding, format dintr-un post de radio (“City FM”) și un ziar (“Gazeta”). Acesta, potrivit ziaristului, va fi un instrument de manipulare a opiniei publice și discreditare a oponenților politici în ajunul alegerilor parlamentare¹²³.

¹²² După Agenția Monitor Media, 8 februarie 2008.

¹²³ După Agenția Monitor Media, 14 februarie 2008.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Pe 3 aprilie 2008, Comisia Europeană a făcut public cel de-al doilea document care analizează implementarea Politicii Europene de Vecinătate de către statele partenere în perioada noiembrie 2006 – decembrie 2007, inclusiv Raportul de țară pentru Moldova¹²⁴, care evaluează progresul înregistrat în implementarea Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova și prezintă principalele realizări, dar și probleme. Deși, în general, Comisia Europeană a evaluat pozitiv progresul Republicii Moldova, ea a atenționat din nou asupra unor restanțe serioase la mai multe capitole, printre cele mai importante fiind și libertatea mass-mediei. În raportul Comisiei Europene se menționează “Codul audiovizualului adoptat în iulie 2006 oferă o bază legislativă bună pentru a asigura libertatea de exprimare. Este necesară să fie asigurată implementarea corectă a acestuia, într-o manieră care să promoveze pluralismul în mass-media. Același lucru este valabil și referitor la Legea privind accesul la informație și legislația cu privire la defăimare, care au fost evaluate pozitiv de experții Consiliului Europei și OSCE. Este necesară o legislație nouă cu privire la secretele de stat, conformă standardelor europene, care să înlocuiască legislația actuală, prea restrictivă și depășită. Independența editorială a “Teleradio-Moldova” trebuie asigurată în practică. Legislația privind licențierea radiodifuzorilor trebuie respectată și aplicată într-o manieră transparentă, previzibilă și proporțională. Urmează a fi întărit rolul Consiliului Coordonator al Audiovizualului ca adevărat garant al pluralității mass-mediei”.

În concluziile ce urmează vom prezenta viziunea noastră asupra restanțelor Republicii Moldova la capitolul libertatea de exprimare și informare și a acțiunilor, ce necesită a fi întreprinse pentru lichidarea acestor restanțe.

¹²⁴ <http://www.europa.md/rom/boxdr/115>.

5.1. Audiovizualul

Codul audiovizualului al Republicii Moldova (în continuare Codul) reprezintă un progres în procesul de racordare a legislației Republicii Moldova la standardele europene. O parte din prevederile acestei legi corespund rigorilor europene în domeniul libertății de exprimare, televiziunii transfrontaliere și cerințelor actuale ale evoluției presei electronice din Republica Moldova. Totodată, în cuprinsul Codului sînt prezente numeroase prevederi contrare standardelor europene, stipulări lipsite de mecanisme de implementare și dispoziții contradictorii, numărul cărora este comparabil cu numărul articolelor Codului. Astfel, se impune continuarea procesului de racordare a legislației Republicii Moldova din domeniul audiovizualului la standardele europene.

5.1.1. Consiliul Coordonator al Audiovizualului

Prevederile defectuoase (interpretabile) ale Codului privind atribuțiile Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) au constituit o sursă permanentă pentru exercitarea presiunilor politice și economice, împiedicînd crearea în Republica Moldova a autorității autonome și independente în domeniul audiovizualului. Eforturile constante ale societății civile și ale unor membri ai autorității de reglementare în vederea fortificării autonomiei și independenței reale ale CCA urmează să-și găsească consolidare în activitatea de racordare a prevederilor Codului la standardele europene. Acest proces trebuie să aibă la bază crearea unor mecanisme reale privind implementarea garanțiilor independenței autorității de reglementare din Republica Moldova (CCA), în corespundere cu “Recomandarea Rec(2000)23 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către Statele membre cu privire la independența și funcțiile autorităților de reglementare a sectorului radiodifuziunii”.

5.1.2. Instituția publică națională a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova” (IPNA)

Pînă la adoptarea Codului audiovizualului, activitatea IPNA a fost reglementată prin Legea cu privire la instituția publică națională a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova”. Spre regret, funcționarea defectuoasă timp de 4 ani a IPNA, în temeiul vechii legi, nu a reprezentat un suport pentru perfecționarea legislației în domeniu:

regăsirea majorității absolute a prevederilor din vechea lege în Codul audiovizualului probează, cel puțin, lipsa de interes din partea autorităților Republicii Moldova pentru reformarea reală a activității acestui serviciu public de radiodifuziune.

La nivel de principiu, Codul, la fel ca și legea veche, consacră reperi legislative conforme standardelor europene, prevăzute în “Recomandarea nr. R(96)10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către Statele membre cu privire la garantarea independenței serviciului public de radiodifuziune”. Cu toate acestea, monitorizările activității IPNA, realizate de societatea civilă, au confirmat constant abateri grave de la standardele caracteristice independenței editoriale și autonomiei instituționale ale serviciului public de radiodifuziune.

Soluționarea acestei probleme urmează să se producă prin consacrarea mecanismelor finanțării directe de către societate a IPNA și, implicit, crearea mecanismelor legislative viabile de exercitare a controlului direct al societății asupra activității serviciului public de radiodifuziune.

5.1.3. Licențierea instituțiilor audiovizuale potrivit Codului audiovizualului (din august 2006)

Procesul de licențiere reprezintă o premisă majoră a diversității și pluralismului în domeniul audiovizualului. Pe parcursul elaborării și perfecționării proiectului Codului audiovizualului, anumite recomandări ale Consiliului Europei au fost luate în considerație, iar altele au fost ignorate complet sau parțial. În raport cu legislația precedentă în domeniu, stipulările Codului privind procesul de licențiere cuprind, atât inovații, cât și un șir de prevederi care constituie un regres regretabil în raport cu standardele europene în domeniul audiovizualului. Recomandările Consiliului Europei rămân a fi actuale în continuare.

5.2. Presa scrisă

5.2.1. Ajutor financiar din partea statului pentru mass-media

La expirarea perioadei de implementare a PAUEM, afirmăm cu certitudine că prevederea cea mai explicită a acestui document în privința libertății de exprimare – “ajutor financiar din partea statu-

lui pentru mass-media acordat în baza criteriilor stricte și obiective aplicate egal pentru toată mass-media” – a fost ignorată complet și chiar statul a procedat la anumite abuzuri în acest sens. În pofida unor inițiative pozitive de deetatzare (spre exemplu, cazul ziarelor guvernamentale și, izolat, unele inițiative locale (Găgăuzia)), la nivel local și național, statul a continuat să susțină publicațiile care-i sînt favorabile. Deetatzarea presei trebuie să revină pe agenda guvernării pentru a asigura șanse egale pentru toate mijloacele de informare în masă în condițiile economiei de piață.

Dacă în aplicarea unor subsidii directe trebuie să existe o abordare foarte atentă, pentru că există riscul ca acestea să fie considerate “părtinitoare”, statul poate stabili fără mari eforturi anumite forme de susținere indirectă, care ar avea efecte benefice generale asupra presei scrise. Urmează a fi examinată posibilitatea anulării taxei pe valoarea adăugată la plasarea publicității în ziarele de informație și opinii; anulării impozitului pe venit la sursa de plată în cazul ziarelor de informație și opinie sau acordarea statutului de utilitate publică pentru aceste ziare; fixării tarifelor pentru distribuirea ziarelor, încasate de ÎS “Poșta Moldovei” la un nivel favorabil ziarelor; anulării taxei locale pentru difuzarea/distribuția publicității ș.a. Autoritățile împreună cu societatea civilă trebuie să analizeze posibilitatea adoptării unei Concepții de dezvoltare a mijloacelor de informare în masă, prin care statul să-și asume oficial anumite angajamente de susținere a presei pe termen mediu și lung.

5.2.2. Respectarea standardelor europene cu privire la libertatea de exprimare

Numeroasele cazuri pierdute de RM la Curtea Europeană în baza art. 10 (libertatea de exprimare) demonstrează că normele legislației naționale ce țin de dreptul la exprimare se aplică contrar practicilor și standardelor europene. În mod special, în această categorie intră prevederile Codului civil privind “apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale”.

Pentru a armoniza legislația națională la standardele europene, CIJ a elaborat și a înaintat spre adoptare proiectul Legii cu privire la libertatea de exprimare. Acest proiect urmărește legiferarea unor garanții ale dreptului la libera exprimare și informare, crearea unui

echilibru just între asigurarea dreptului la libera exprimare și informare și apărarea altor drepturi personale nepatrimoniale ale persoanei (dreptul la onoare și demnitate, dreptul la viața privată). Adoptarea proiectului Legii cu privire la libertatea de exprimare este de natură să soluționeze și multe din problemele create de Legea presei, care nu mai corespunde condițiilor actuale. Legea presei ar putea fi abrogată după adoptarea proiectului Legii cu privire la libertatea de exprimare.

Urmează a fi examinată posibilitatea excluderii art. 304 din Codul penal (Calomnierea judecătorului, a persoanei care efectuează urmărirea penală ori contribuie la înfăptuirea justiției) sau, cel puțin, din conținutul lui să fie exclusă pedeapsa cu închisoarea. Și art. 177 din Codul penal (Încălcarea inviolabilității vieții personale) este inadecvat domeniului penal, urmînd ca litigiile de acest gen să fie lăsate domeniului reglementărilor civile. Același lucru este valabil și în privința art. 347 din Codul penal (Profanarea simbolurilor național-statale), care necesită a fi exclus, deoarece protejarea “onoarei” unor obiecte nu este conformă standardelor europene.

În același timp, Codul penal și Codul cu privire la contravențiile administrative ar trebui completat cu articole care să ofere o anumită protecție jurnaliștilor, în special celor de investigație. De exemplu, în vechiul Cod penal exista cel puțin un articol (art. 140/1) care stipula pedepse pentru persoanele cu funcții de răspundere, vinovate de prigonirea cetățenilor pentru prezentarea unor propuneri, cereri, plîngeri sau pentru critica cuprinsă în ele, precum și pentru critica făcută într-o altă formă. Codul penal actual nu oferă nici o garanție jurnalistului sau cetățeanului intimidat ca urmare a opiniilor critice exprimate.

Constituția RM interzice cenzura, însă aplicarea acesteia, în unele mijloace de informare în masă din Moldova, este evidentă. Este necesar de a se prevedea răspunderea penală, civilă și contravențională pentru: înfăptuirea cenzurii, imixtiunea ilegală și încălcarea autonomiei editoriale a redacției, confiscarea/distrugerea ilegală a tirajului sau a unei părți al acestuia, obligarea jurnalistului de a publica/difuza sau de a se dezice de publicarea/difuzarea informației.

Probleme de concordanță cu standardele europene pune și Legea privind contracararea activității extremiste. Ținînd cont de multiplele probleme pe care le poate cauza implementarea acestei legi, trebuie examinată posibilitatea de abrogare sau de modificare esențială a acesteia.

5.3. Accesul la informație

În Republica Moldova au existat tentative repetate de modificare a Legii privind accesul la informație, împotriva cărora societatea civilă s-a pronunțat vehement: este dovada cea mai concludentă a existenței unei legi foarte bune (concluzie confirmată și de nenumărați experți europeni). Atitudinea guvernării în raport cu problema accesibilității informației pare a avea caracter dual: pe de o parte, autoritățile se declară extrem de deschise și chiar promovează anumite strategii în domeniu, iar pe de altă parte, *de facto*, accesul la informație este extrem de limitat. Monitorizările efectuate demonstrează reticența funcționarilor în procesul de oferire a informațiilor oficiale de interes public. Este stringentă implicarea mai activă a autorităților în stimularea reală a transparenței proprii activități.

Totuși, problema esențială rezidă în implementarea Legii privind accesul la informație, capitol la care autoritățile au restanțe serioase. Guvernul RM trebuie să adopte măsuri active pentru a contracara tradiționala secretomanie persistentă în autoritățile publice și pentru a încuraja deschiderea și transparența. Acest lucru trebuie stimulat prin orice măsuri posibile de organizare internă, dar și prin contribuții la adoptarea actelor normative necesare, în particular a unei legi ce ar reglementa participarea publicului în procesul decizional.

În acest sens, unele prevederi ale Codului de conduită a funcționarului public constituie un pas regresiv: funcționarii sînt descurajați de a oferi informații înainte să fi învățat să le ofere în spiritul Legii accesului la informație. Pe parcursul celor 8 ani din momentul adoptării Legii privind accesul la informație, legislația avînd ca obiect informațiile cu accesibilitate limitată nu a suferit modificări importante, deși sînt necesare niște legi modernizate, echilibrate, și nu orientate spre secretizare. Nu au fost înlăturate nici contradicțiile evidente între un număr destul de mare de acte normative (inclusiv legi) și Legea privind accesul la informație. Este o sarcină, care urmează a fi realizată.

Statul trebuie să asigure un sistem complex și eficient de măsuri în vederea implementării dreptului de acces la informație, care trebuie să prevadă: exercitarea dreptului de acces la informație într-un mod echitabil, instruirea tuturor funcționarilor în domeniul realizării acestui drept, alocarea resurselor necesare pentru a asigura o administrare transparentă și eficientă, consolidarea managementului informațional în vederea sa-

cilitării accesului la informație, monitorizarea și raportarea sistematică privind aplicarea Legii privind accesul la informație, instituirea unui control riguros asupra implementării legislației în domeniu.

Pentru a stimula transparența, legislația națională ar necesita prevederi care ar proteja persoanele care semnalează nereguli, inclusiv acte de corupție. Este necesar ca statul să se implice la stimularea conștientizării publice a dreptului de acces la informație, la asigurarea posibilității exercitării acestui drept prin educație civică și participare cetățenească, prin încurajarea transparenței în toate ramurile societății.

Normele privind acreditarea jurnaliștilor favorizează încălcarea drepturilor acestora. Este necesară îmbunătățirea legislației la acest capitol, astfel încât să fie minimizată posibilitatea abuzurilor din partea instituțiilor publice.

BIBLIOGRAFIE

LEGISLAȚIE

- Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994 (MO RM nr. 1 din 12.08.94).
- Declarația Universală a Drepturilor Omului (data ratificării – 28.07.90 // Tratatate internaționale, vol. I).
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (data ratificării – 28.07.90 // Tratatate internaționale, vol. I).
- Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale /Convenția Europeană a Drepturilor Omului – CEDO/ (data ratificării – 24.07.97 // Tratatate internaționale, vol. I).
- Convenția europeană cu privire la televiziunea transfrontalieră (data ratificării – 19.12.02 // Tratatate internaționale, vol. XXXVIII).
- Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002 (MO RM nr. 82-86 din 22.06.02).
- Codul cu privire la contravențiile administrative (aprobat prin Legea R.S.S. Moldovei nr. 29.03.1985).
- Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002 (MO RM nr. 128-129 din 13.09.02).
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003 (MO RM nr. 111-115 din 12.06.03).
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003 (MO RM nr. 104-110 din 07.06.03).
- Codul electoral nr. 1381-XIII din 21.11.97 (MO RM nr. 81 din 08.12.97).
- Legea nr. 293-XIII din 23.11.1994 privind dreptul de autor și drepturile conexe (MO RM nr. 13 din 02.03.95).
- Legea nr. 1227-XIII din 27.06.97 cu privire la publicitate (MO RM nr. 67-68 din 16.10.97).
- Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260-XVI din 27.07.2006 (MO RM nr. 131-133 din 18.08.06).
- HP nr. 433-XVI din 28.12.2006 cu privire la aprobarea statutului, structurii organizatorice, devizului de cheltuieli și a cuantumului retribuirii lunare a membrilor și colaboratorilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (MO RM nr. 6-9 din 19.01.2007).
- Legea presei nr. 243-XIII din 26.10.1994 (MO RM nr. 2 din 12.01.95).
- Legea nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație (MO RM nr. 88-90 din 28.07.00).
- Legea nr. 106-XIII din 17.05.94 cu privire la secretul de stat (MO RM nr. 2 din 25.08.1994).
- Legea nr. 171-XIII din 06.07.94 cu privire la secretul comercial (MO RM nr. 13 din 10.11.94).
- Legea nr. 17-XVI din 15.02.2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal (MO RM nr. 107-111 din 27.07.07).
- Legea nr. 25-XVI din 22.02.2008 Republicii Moldova privind Codul de conduită a funcționarului public (MO RM nr. 74-75 din 11.04.2008).

- Legea nr. 54-XV din 21.02.2003 privind contracararea activității extremiste (MO RM nr. 56-58 din 28.03.03).
- Legea nr. 939-XIV din 20.04.2000 cu privire la activitatea editorială (MO RM nr. 70-72 din 22.06.00).
- Legea nr. 467-XV din 21.11.2003 cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat (MO RM nr. 6-12 din 01.01.04).
- Legea nr. 797-XIII din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului (MO RM nr. 81-82 din 19.12.1996).
- HP nr. 373-XVI din 29.12.2005 pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă (MO RM nr. 5-8 din 13.01.2006).
- Legea nr. 111-XV din 22.04.2004 pentru modificarea Codului penal al Republicii Moldova (MO RM nr. 73-76 din 07.05.2004).

ALTE ACTE JURIDICE

- HP nr. 277-XIV din 11.02.1999 despre Concepția susținerii de către stat și promovării mijloacelor de informare în masă în anii 1999-2003 (MO RM nr. 22-23 din 04.03.1999).
- HP nr. 306-XVI din 20.10.2006 cu privire la confirmarea în funcție a membrilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (MO RM nr. 170-173 din 03.11.2006).
- HP nr. 432-XVI din 28.12.2006 cu privire la confirmarea în funcție a membrilor Consiliului de Observatori al instituției publice naționale a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova” (MO RM nr. 3-5 din 12.01.2007).
- HP nr. 72-XVI din 28.03.2008 pe marginea audierilor privind hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la Republica Moldova, executarea acestora și prevenirea încălcării Drepturilor Omului și a libertăților fundamentale (MO RM nr. 76-77 din 15.04.2008).
- HG nr. 515 din 01.06.05 cu privire la lichidarea Întreprinderii de Stat ziarul “Независимая Молдова” (MO RM nr. 77-79 din 03.06.2005).
- HG nr. 587 din 20.06.05 cu privire la lichidarea Întreprinderii de Stat ziarul “Moldova Suverană” (MO RM nr. 86-88 din 24.06.2005).
- Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1145 din 24.05.2005 cu privire la aprobarea Concepției reflectării campaniei electorale pentru alegerile noi în funcția de primar în unele circumscripții electorale de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova (MO RM nr. 77-79 din 03.06.2005).
- Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 460 din 06.04.2007 cu privire la aprobarea Regulamentului privind reflectarea în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova a campaniei electorale la alegerile locale generale din 3 iunie 2007 (MO RM nr. 54-56 din 20.04.2007).
- Decizia Consiliului Coordonator al Audiovizualului nr. 65 din 13.09.2005 despre anunțarea concursului pentru utilizarea frecvențelor radio și a canalelor TV disponibilizate (MO RM nr. 123-125 din 16.09.2005).
- Decizia Consiliului Coordonator al Audiovizualului nr. 75 din 18.10.2005 privind bilanțul concursului pentru utilizarea frecvențelor radio și a canalelor TV disponibilizate, anunțat de CCA prin decizia nr. 65 din 13.09.2005 (MO RM ediție specială din 19.10.2005).
- Decizia Consiliului Coordonator al Audiovizualului nr. 88 din 06.12.2005 privind bilanțul concursului pentru utilizarea frecvențelor radio și a canalelor TV disponibile, anunțat de CCA prin Decizia nr. 79 din 18.10.2005 (MO RM ediție specială din 09.12.2005).

- Decizia cu privire la constituirea Consiliului Coordonator al Audiovizualului nr. 1 din 09.11.2006 (MO RM nr. 178-180 din 17.11.2006).
- Hotărârea Curții de Conturi nr. 4 din 14.02.2006 privind rezultatele controlului asupra activității economico-financiare a instituției publice naționale a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova” în perioada anului 2004 și 9 luni ale anului 2005 (MO RM nr. 63-65 din 21.04.2006).
- Comunicatul Ministerului Finanțelor nr. 05/1-2-07/287 din 16.05.2001 privind scutirea de TVA a producției de carte și a publicațiilor periodice (MO RM nr. 75-77 din 06.07.2001).
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 8 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2007, nr. 3, pag. 16).
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 1 din 02.04.2007 cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2007, nr. 5, pag. 4).

PROIECTE DE LEGI

- Proiectul Legii cu privire la libertatea de exprimare, <http://ijc.md/Publicatii>
- Proiectul Legii privind transparența în procesul decizional, <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=139>.

ACTE NORMATIVE ABROGATE

- Legea audiovizualului nr. 603-XIII din 03.10.1995 (MO RM nr. 70 din 14.12.1995).
- HP nr. 988-XIII din 15.10.96 cu privire la statutul, structura, devizul de cheltuieli și cuantumul retribuției lunare a muncii pentru vechime în muncă membrilor și colaboratorilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului (MO RM nr. 78-79 din 05.12.1996).
- Legea nr. 1320-XV din 26.07.2002 cu privire la instituția publică națională a audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova” (MO RM nr. 117-119 din 15.08.2002).
- HG nr. 502 din 12.09.96 privind aprobarea Statutului Companiei de Stat “Teleradio-Moldova” (MO RM nr. 71 din 31.10.1996).

PUBLICAȚII

- Planul de acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova, <http://www.mfa.gov.md/integrarea-europeana>.
- “Raportul Comisiei Europene. Implementarea Politicii Europene de Vecinătate 2007. Bruxelles, 4 decembrie 2006, SEC(2006) 1506/2; Traducere neoficială din engleza: http://www.mfa.gov.md/img/docs/sec06_1506_2_en.pdf.
- Raportul Comisiei Europene. Implementarea Politicii Europene de Vecinătate 2007. Bruxelles, 3 aprilie 2008, COM (2008) 164, Traducere neoficială din engleza: <http://www.mfa.gov.md/integrarea-europeana/2008/>; Rapoartele Comisiei Europene privind implementarea PAUEM pot fi găsite și pe: <http://www.europa.md/rom/sbmes/107> și www.europa.eu.
- Raport privind implementarea Planului de Acțiuni RM – UE, <http://www.mfa.gov.md/integrarea-europeana/2008/>.

- Raport Anual 2007: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (raport elaborat de Oleatovschi Vladislav, Serviciul Juridic, CIJ), <http://www.ijc.md>.
- Raport Anual 2006: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (raport elaborat de Olivia Pîrțac, Serviciul Juridic, CIJ), <http://www.ijc.md>.
- Raport Anual 2005: Libertatea de Exprimare și Informare în Republica Moldova (raport elaborat de Olivia Pîrțac, Serviciul Juridic, CIJ), <http://www.ijc.md>.
- “Moldova și UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate. Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008)”. Sergiu Bușcaneanu, Igor Boțan, Alexandru Gamanjii, Iurie Gotișan, Corneliu Gurin, Alex Oprunenco, Ana Popa, Valeriu Prohnițchi/ ADEPT; EXPERT-GRUP; red.: Ana Bălățel – Ch.: Arc, 2008. (F.E.-P. “Tipogr. Centrală”). www.e-democracy.md.
- “Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova: Ghid”. Asociația pentru Democrație Participativă și EXPERT-GRUP. — Chișinău. : Gunivas, 2006. www.e-democracy.md.
- EUROMONITOR. Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova: Evaluarea progresului. EXPERT-GRUP și ADEPT. nr. 1, nr. 2, nr. 3, nr. 4, nr. 5, nr. 6, nr. 7, nr. 8, nr. 9. <http://www.e-democracy.md/rm-ue/>.
- “Restanțe și progrese: al doilea raport al Comisiei Europene privind Planul de Acțiuni UE-Republica Moldova”, 04 Aprilie 2008, <http://europa.md/rom/boxdr/115>.
- E. Prohnițchi “Planul de Acțiuni a murit. Trăiască Planul!”, 15 aprilie 2008, www.e-democracy.md.
- V. Balan, E. Goloșceapov, V. Gribincea, L. Hadîrcă, O. Iovu, O. Pîrțac, D. I. Străisteanu, V. Țurcan: “Protecția internațională a drepturilor omului”, <http://www.europa.md/rom/sbmes/71>.
- C. Pîrțac: “Audiovizualul din R. Moldova în contextul politicii de apropiere de UE și de implementare a PAUEM”, <http://www.europa.md/rom/sbmes/71>.
- Victor Moraru: “Libertatea mass-media (presa scrisă), accesul la informație. Februarie 2005 – aprilie 2006”, <http://www.europa.md/rom/sbmes/71>.
- Raport cu privire la activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului din Republica Moldova în anul 2007, www.cca.md.
- “Analiza necesităților mass-media din Republica Moldova” studiul efectuat de CIJ, <http://www.ijc.md>.
- Media Sustainability Index. Moldova. Raport pentru anul 2007: http://www.irex.org/programs/MSI_EUR/2008/moldova.asp; Edițiile pentru anii precedenți: http://www.irex.org/programs/MSI_EUR/archive.asp.
- E. Варганова: “Спасение во имя демократии” // “ЗиП”, № 2 (1997), <http://www.medialaw.ru/publications/zip/30/contents.html>.
- Ruth Evan: “Media subsidies”, May 1999 // www.article19.org.
- T. Onilov: “Puterea banilor publici pentru puterea a patra. Guvernul răspunde formal la interpelările presii cu privire la banii publici”, “Ziarul de Gardă”, 10 aprilie 2008
- “Raportul (1) privind evaluarea accesului la informațiile oficiale în Republica Moldova” // <http://www.acces-info.org.md/index.php?cid=146&lid=803>.

PRINCIPALELE PUBLICAȚII ALE AUTORILOR ÎN DOMENIU

- O. Pîrțac: “Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanei în Republica Moldova”, Chișinău, 2005.
- V. Gribincea, O. Pîrțac: “Mass-media și campania electorală”, Chișinău, 2007 /în română și rusă/.

- O. Pîrțac, E. Rîbca: "Scurtă analiză a necesităților de modificare a legislației ce reglementează activitatea mass-media" // "Mass-Media în Republica Moldova", Decembrie 2007 /în română, rusă și engleză/.
- O. Pîrțac: Raportul pentru Moldova în cartea "Media Self-regulations Practices and Decriminalization of Defamation in the Countries of Southeast Europe" /Practici de autoreglementare și decriminalizare a defăimării în țările din Sud-Estul Europei/, publicată de SEENPM, Media Development Center, Sofia 2006 /în engleză/ <http://www.seenpm.org/index.php?nav=ut.php&aid=336#336/>.
- O. Pîrțac: "Codul audiovizualului: încotro?" // "Mass-Media în Republica Moldova", Decembrie 2006 /în română, rusă și engleză/.
- O. Pîrțac: "Curtea Europeană a Drepturilor Omului versus violarea libertății de exprimare în Moldova" // "Mass Media în Republica Moldova", Iunie 2006 /în română, rusă și engleză/.
- O. Pîrțac: "Susținerea mass-media de către stat: tradiții europene și cazul Republicii Moldova" // "Mass Media în Republica Moldova", Decembrie 2005 /în română, rusă și engleză/.
- O. Pîrțac: "Decriminalizarea calomniei în Republica Moldova: argumente pro și contra" (Декриминализация клеветы в Республике Молдова: аргументы «за» и «против») // revista specializată editată la Moscova «Законодательство и практика масс-медия. Молдавия», nr. 1(7) (2007).
- O. Pîrțac: "Codul civil: probleme noi, soluții noi" // "Ai dreptul să știi", nr. 5, 2005.
- O. Pîrțac: "Legea privind contracararea activității extremiste versus libertatea de exprimare" // "Ai dreptul să știi", nr. 3, 2004.
- O. Pîrțac: "Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale în legislația penală și administrativă a R. Moldova" (Защита чести, достоинства и профессиональной репутации в уголовном и административном законодательстве Республики Молдова) // revista specializată editată la Moscova «Законодательство и практика масс-медия. Молдавия» nr. 2(6) (2004).
- O. Pîrțac: "Libertatea de exprimare e în pericol. Scurt comentariu al Legii privind contracararea activității extremiste" // "Mass-Media în Republica Moldova", Decembrie 2003 /în română și engleză/.
- O. Pîrțac: "Unele aspecte ale aplicării Legii privind accesul la informație sau câteva învățăminte din primul proces intentat în baza acestei legi" // "Mass-Media în Republica Moldova", Iunie 2003 /în română și engleză/.
- O. Pîrțac: "Accesul la informație în Republica Moldova: considerații privind prevederile și implementarea legislației" // "Comunicarea publică: concepte și interpretări", Chișinău, 2002.
- O. Pîrțac: "Libertatea de exprimare în noul Cod civil și noul Cod penal al Republicii Moldova" // "Mass-Media în Republica Moldova", Decembrie 2002.
- C. Pîrțac, I. Bunduchi, C. Marin, A. Dorogan, V. Vasiliță, E. Rîbca, Organizația internațională "ARTICLE 19": "Codul audiovizualului: analize și comentarii", Chișinău, 2008.
- M. Guzun, E. Vacarciuc, M. Lescu, E. Antohi, P. Struțescu, M. Nicolaev, G. Ciobanu, V. Chetrușcă, V. Dumbrăveanu, O. Cernolev, N. Brașoveanu (consultați – V. Macinschi, A. Postica, E. Rîbca): "Acte normative: concordanța cu Legea privind accesul la informație", Chișinău, 2007.
- V. Spinci, E. Antohi, G. Ciobanu, M. Lescu, I. Munteanu, M. Nicolaev, E. Rîbca, V. Panțîru, P. Strudzescu, E. Vacarciuc: "Accesul la informație. Reglementări. Comentarii. Cazuri", Chișinău, 2006.

- E. Ribca, V. Spinei: "Alegerile parlamentare. Întrebări și răspunsuri. Ghidul ziaristului", Chișinău, 2005, Firma Editorial-Poligrafică "Tipografia Centrală" /în română și rusă/.
- O. Pîrțac, E. Ribca, M. Nicolaev, T. Iașcenco (selecție, sistematizare): "Drepturile omului. Acte naționale și internaționale. Extrase. Ghidul ziaristului", Chișinău, 2004.
- Gh. Susarenco, E. Ribca, O. Pîrțac, L. Antohi, V. Greceaniuc, Asociația APEL: "Mass-media și legislația. Analiză. Opinii. Propuneri", Chișinău, 2003 /în română, rusă și engleză/.
- E. Ribca: "Comentariu la Legea Audiovizualului a UTA Gagauz-Yeri și recomandări privind procesul de reorganizare a Companiei de stat "Teleradio-Găgăuzia" în radio-difuzor public regional" // "Proiectul "Perspectivele creării mass-mediei profesioniste și rentabile în UTA Gagauz-Yeri. Raport final", Chișinău, 2008, http://ijc.md/Publicatii/resurse/raport_Gagauzia_2007_rom.pdf
- E. Ribca: "Comentariu la Legea Audiovizualului Nr. 66-XXVIII/III din 10.07.2007 a UTA Gagauz-Yeri" // "Mass-Media în Republica Moldova", Decembrie 2007.
- E. Ribca: "Legislația audiovizualului: evoluție și involuție pe parcursul a 10 ani" // "Ai dreptul să știi", 2007, nr. 14.
- E. Ribca: "Relațiile radiodifuzorilor privați și a distribuitorilor de servicii cu autoritatea de reglementare din domeniul audiovizualului. Comentariu" // "Ai dreptul să știi", 2007, nr. 14.
- E. Ribca, O. Pîrțac: "Accesul la informațiile – provocare în procesul de democratizare", // "Revista Națională de Drept (Ediție specială)", 2006, nr. 12.
- E. Ribca: "Noul Cod al Audiovizualului: acordarea de licențe și monitorizarea operatorilor. Asigurarea diversității și pluralismului în sectorul audiovizual al Republicii Moldova" // "Probleme ale audiovizualului național. Reglementări și autoreglementări în domeniul audiovizualului. Spicuiuri din materialele seminarului omonim desfășurat la Chișinău în perioada 12-13 decembrie 2006", Chișinău, 2006.
- E. Ribca: "Autoreglementarea în cadrul serviciului public de tele-radiodifuziune: aspecte juridice ale experienței IPNA Compania "Teleradio-Moldova", // "Serviciul public de radio și televiziune. Echilibru și imparțialitate în programele informative și politice în cadrul serviciului public de radio și televiziune", Chișinău, 2005.
- E. Ribca: "Consiliul Coordonator al Audiovizualului: procesul de adoptare a deciziilor", // "Ai dreptul să știi", 2004, nr. 2.
- E. Ribca: "La electorala viitoare venim cu aceleași lacune din legislație?", // "Ai dreptul să știi", 2004, nr. 1.
- E. Рыбка: "Избирательная кампания в Республике Молдова: основные проблемы и пути их решения", // "Законодательство и практика масс-медиа. Молдова", Москва, 2004, nr. 1(5).
- E. Рыбка: "Юридический статус общественной службы телерадиовещания в Республике Молдова" // "Журналистика и право", Выпуск 40, Москва, 2004.
- E. Рыбка: "Из опыта законотворческой деятельности гражданского общества Республики Молдова в области узаконивания общественной службы телерадиовещания", // "Законодательство и практика масс-медиа. Молдавия", Москва, 2002, nr. 1-2.

CUPRINS

CAPITOLUL 1 INTRODUCERE	5
1.1. Caracteristici generale ale mass-mediei în perioada 2005-2007	5
1.2. Privire de ansamblu asupra legislației ce reglementează activitatea mass-mediei	9
1.3. Prevederile PAUEM privind libertatea de exprimare, libertatea mass-mediei și accesul la informație	11
CAPITOLUL 2 AUDIOVIZUALUL	13
2.1. Reglementări în domeniul audiovizualului în perioada februarie 2005 – august 2006	13
2.2. Evoluțiile anului 2005	21
2.3. Evoluțiile anului 2006	27
2.4. Evoluțiile anului 2007-2008	35
CAPITOLUL 3 PRESA SCRISĂ	48
3.1. Reglementări privind presa scrisă la momentul semnării PAUEM	48
3.2. Evoluțiile anului 2005	58
3.3. Evoluțiile anului 2006	64
3.4. Evoluțiile anului 2007-2008	71
CAPITOLUL 4 ACCESUL LA INFORMAȚIE	77
4.1. Reglementarea accesului la informație la momentul semnării PAUEM	77
4.2. Evoluțiile anului 2005	81
4.3. Evoluțiile anului 2006	82
4.4. Evoluțiile anului 2007-2008	86
CAPITOLUL 5 CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	91
5.1. Audiovizualul	92
5.2. Presa scrisă	93
5.3. Accesul la informație	96
BIBLIOGRAFIE	98